

NUORTEN IDENTITEETTI-ILMAISU IRC-GALLERIASSA

Ilmaisukeinoina nimimerkit, profiilikuvat ja kuvatekstit.

Piia Pyykkönen

Pro gradu-tutkielma

Sosiologia

Yhteiskuntatieteiden ja

filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Syksy 2010

TIIVISTELMÄ

NUORTEN IDENTITEETTI-ILMAISU IRC-GALLERIASSA

Ilmaisukeinoina nimimerkit, profiilikuvat ja kuvatekstit

Piia Pyykkönen

Sosiologia

Pro gradu-tutkielma

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Terhi-Anna Wilska

Syksy 2010

Sivumäärä: 113

Pro gradu-tutkielmani käsittelee nuorten identiteetti-ilmaisua IRC-Galleriassa. Identiteetti-ilmaisun selvittämisessä ovat apuna nuorten profiilikuvat, niihin liittyvät tekstit sekä nuorten itselleen keksimät nimimerkit.

Aineisto on kerätty internetin sosiaalisesta yhteisöpalvelusta IRC-Galleriasta. Aineisto koostuu neljässä eri yhteisössä olevien jäsenten profiilikuvista, niihin liittyvistä kuvateksteistä ja jäsenten nimimerkeistä. Menetelmänä tässä tutkimuksessa käytettiin kuvan erittelyä ja laadullista sisällönanalyysia. Tekstiaineiston käsittelyssä hyödynnettiin myös sisällönanalyysia, sillä tekstit pyrittiin luokittelemaan ja teemoittelemaan.

Aineiston avulla tutkittiin, miten alakulttuurisiin yhteisöihin kuuluvat nuoret eroavat itseilmaisullisesti ja ryhmäidentiteetiltään niin sanotuista tavallisista nuorista.

Alakulttuuriset nuoret toivat esille profiilikuvissaan, nimimerkeissään ja kuvaan liittyvissä teksteissään alakulttuuriin kuulumista ulkonäössään, vaatetuksessaan ja kielenkäytössään. Alakulttuuriin yhteisöihin kuuluvat nuoret esiintyivät yhteisölle yhdenmukaisesti ja hyvin samankaltaisesti, kun taas alakulttuuriin kuulumattomat nuoret esiintyivät enemmänkin omina persoonallisena itsenään, tosin viiteryhmälleen ominaisesti.

Alakulttuuriin kuulumisessa on olennaista ryhmään kuulumisen tunne, yhteisyys ja mehenki. Alakulttuuriseen yhteisöön kuuluminen antaa nuorelle mahdollisuuden rakentaa identiteettiä yhdessä samanlaisten nuorten kanssa.

Avainsanat: kuvatutkimus, visuaalinen kulttuuri, identiteetti, alakulttuurit, itsen esittäminen, IRC-Galleria

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.....	2
1.1	TUTKIMUKSEN RAKENNE	3
1.2	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	3
2	VISUAALINEN JA VIRTUAALINEN KULTTUURI	5
2.1	TIEOVERKKOJEN KEHITYS.....	5
2.2	PERINTEISESTÄ YHTEISÖSTÄ VIRTUAALIIHTEISÖLLISYYTEEN.....	7
2.3	VIRTUAALINEN IDENTITEETTI.....	11
3	IDENTITEETTI	14
3.1	IDENTITEETTI- KÄSITTEEN MONIULOTTEISUUS	14
3.2	IDENTITEETIN YKSILÖLLINEN JA YHTEISÖLLINEN PUOLI NUORUUDEN IKÄVAIHEESSA	14
3.2.1	<i>Persoonallinen identiteetti</i>	15
3.2.2	<i>Sosiaalinen identiteetti</i>	18
3.3	IDENTITEETIN RAKENTUMINEN VUOROVAIKUTUKSESSA.....	21
3.3.1	<i>Identiteetin sosiaalinen ja narratiivinen rakentuminen</i>	21
3.3.2	<i>Näyttämöt ja itsen esittäminen</i>	25
3.3.3	<i>Postmodernin aikakauden minuus ja identiteetti</i>	32
3.4	IDENTITEETTI JA NUORISOKULTTUURIT	38
3.4.1	<i>Nuorisotutkimus ja nuorten alakulttuurit</i>	38
3.4.2	<i>Alakulttuurinen identiteetti ja sen neljä ilmaisumuotoa</i>	42
3.4.3	<i>Skinheadit, gootit ja punkkarit</i>	43
4	NUORTEN TUTKIMINEN LAADULLISEN ANALYYSIN AVULLA	53
4.1	TUTKIMUSKOHTEENA NUORTEN ITSEILMAISUN ESITYKSET	53
4.2	TUTKIMUSKYSYMYKSET	54
4.3	AINEISTO SOSIAALISESTA YHTEISÖPALVELUSTA	55
4.4	MITEN LUKEA KUVAA JA SANAA.....	60
4.4.1	<i>Valokuva visuaalisena esityksenä</i>	63
4.4.2	<i>Digitaalisuuden vaikutus valokuviiin</i>	64
4.5	KUVAN ERITTELY JA LAADULLINEN SISÄLLÖNANALYYSI	66
5	YHTEISÖLLE OMINAINEN ESIINTYMINEN.....	72
5.1	PROFIILIKUVISSA ESIINTYMINEN	72
5.1.1	<i>Profiilikuviin liittyvät tekstit</i>	84
5.1.2	<i>Nimimerkit persoonallisen ja yhteisöllisen identiteetin ilmaisuna</i>	87
5.2	IRC-GALLERIA SOSIAALISENA NÄYTTÄMÖNÄ.....	90
5.2.1	<i>Aito minä vs. näyttelijäminä</i>	96
5.2.2	<i>Persoonallisen vs. yhteisöllisen identiteetin rakentuminen</i>	97
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	100
7	LÄHTEET.....	106

1 JOHDANTO

Nykykulttuurimme on monien tutkijoiden (Seppänen 2001a, 2005; Rose 2001; Hietala 1993) mukaan hyvin visuaalista. Voidaan jopa väittää, että elämme historian kuvallisinta aikakautta ja kuvia tuotetaan nyt enemmän kuin koskaan ennen (Hietala 1993; Rose 2001; Seppänen 2005). Emme pääse visuaalisesta kulttuurista eroon, mikä voi aiheuttaa ahdistusta tai nautintoa, ehkä molempia. Vapaa-aikamme ja kulutus keskittyvät yhä enemmissä määrin visuaalisiin teknologioihin (Seppänen 2005, 21). Enää pelkkä ulkoilu ja kahviloissa käynti eivät ole ainoita vuorovaikutuksen tapoja, vaan kasvokkaista kommunikointia korvaa tietokonevälitteinen vuorovaikutus.

Teknologiset laitteet ja tietoverkot mahdollistavat yhteydenpidon muihin ihmisiin ympäri maailman. Internet on etenkin nuorille keskeinen vuorovaikutusväline ja – väylä. Internet toimii monenlaisena kommunikointiareenana, mikä aiheuttaa paljon keskusteluja sen hyöty- ja haittavaikutuksista nuoren kehitykselle. Kun digitaalista uusmediaa käytetään paljon, voidaan nostaa esille kysymys, voivatko ihmiset kokea yhteisöllisyyttä internetissä? Pohdintaa aiheuttaa myös se, mikä vaikutus tietoverkkojen avaamilla areenoilla on yksilö- ja yhteisöidentiteetin rakentumiselle. Miten kybermaailman verkot ja niiden kautta avautuvat maailmat tukevat ihmisten identiteetti projekteja? Miten verkossa esiintyminen eroaa tavanomaisesta kasvokkain käytävästä vuorovaikutuksesta?

Edellä esitetyt kysymykset herättivät mielenkiintoni tutkimaan, millaisia yhteisöjä internetissä on. Nuorten keskuudessa Pohjoismaiden suosituin yhteisöpalvelu on IRC-Galleria, jota käyttää päivittäin noin 500 000 nuorta aikuista, herätti eniten omaa kiinnostustani. IRC-Gallerian käyttäjä voi liittää palveluun omia kuvia, liittyä haluamiin yhteisöihinsä, kommentoida muiden kuvia ja kirjoittaa omaa blogia (IRC-Galleria. Etusivu.). Etenkin kuvien selailu ja katselu tuntui niin koukuttavalta ja mielenkiintoiselta, joten ajattelin, että mikä ettei galleriaa hyödyntäisi jollain tapaa pro gradu – tutkimuksessakin. Päätin lähteä keräämään aineistoa galleriasta. Mitä sitten tutkisi galleriasta etsityn aineiston avulla? Identiteetti oli jo kandidaatin työssä pohdinnan aiheena, joten tuomasin, että käsitettä voisi problematisoida myös tässä tutkimuksessa.

1.1 Tutkimuksen rakenne

Aloitan tutkimukseni käsittelemällä sitä, miten perinteistä yhteisöstä on päädytty myöhäismoderniin uusheimolaisuuteen ja siitä aina virtuaalisessa kontekstissa tapahtuvaan yhteisöllisyyteen. Kappaleessa kaksi käsitellään siis tietoverkkojen kehitystä, ja virtuaalisessa kontekstissa tapahtuvaa virtuaaliyhteisöllisyyttä. Virtuaaliyhteisöissä esiinnyttään virtuaalisella identiteetillä eli henkilön rakentamalla tietojen kokonaisuudella, joka edustaa yksilöä tietoverkoissa (Heinonen 2001, 13).

Kappaleessa kolme esittelen identiteetin monia ulottuvuuksia. Identiteetti jakautuu hyvin monenlaisiin kategorioihin. Sillä on persoonallinen, sosiaalinen, yhteisöllinen, konstruktivinen kuin myös narratiivinen puolensa. Tässä tutkimuksessa oleellista on etenkin identiteetin vuorovaikutuksellinen rakentuminen, millä tarkoitetaan sitä, että identiteetti kehittyy yhdessä muiden ihmisten, instituutioiden ja ympäristön kanssa (ks. esim. Mead 1934). Pohdin myös, mitä kaikkia tekijöitä identiteetin kehityksessä on läsnä myöhäismodernina aikana. Käsitelen myös identiteettiä nuorisokulttuureiden, etenkin alakulttuurien näkökulmasta. Kappaleessa neljä esittelen tutkimusongelman ja -kysymykset, aineiston sekä aineiston analysointitavan. Kappale viisi on tulosten esittelyä eli sitä, kuinka ihmiset esiintyvät IRC-Galleriassa.

1.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tässä pro gradu-tutkimuksessa on tarkoitus selvittää, kuinka nuoret hyödyntävät IRC-Galleriaa oman identiteettinsä ilmaisussa kuvien, kuviin liittyvien tekstien ja nimimerkkien kautta. Aikaisemmissa tutkimuksissa, jotka koskevat nuoria, virtuaaliyhteisöjä ja IRC-Galleriaa, on keskitytty enemmän sosiaalisten verkostojen näkökulmaan (Lehtinen 2007), kehokuvaan ja kehotyytyväisyyteen (Mikkola & Oinas 2007) tai nettikeskusteluihin (esim. Laukkanen 2007). Sitä, miten kuvat toimivat nuorten itsen ilmaisun keinona ja välineinä, ei ole vielä kovinkaan paljon selvitetty. Näin aiheen erittäin ajankohtaiseksi ja oleelliseksi tutkia, koska kulttuurimme on erittäin visuaalista (Seppänen 2001a; 2005) ja

kulutuskeskeistä, ja kasvokkaista vuorovaikutusta korvaa virtuaalisissa, tietokonevälitteisissä ympäristöissä toimiminen (ks. esim. Heinonen 2001).

Koska visuaalisuus kuvastaa aikaamme, halusin valita tutkittavaksi kuvallisia esityksiä. Internetissä toimii useita sosiaalisia yhteisöpalveluita, joista Suomessa nuorten aikuisten keskuudessa suosituin nettiyhteisöpalvelu on IRC-Galleria (IRC-Galleria. Etusivu.). Suuren nettiyhteisön käyttäjien keski-ikä on vajaat 21 vuotta. Koska palvelu tavoittaa suuren osan nuorista, on perusteltua hankkia nuoria koskeva tutkimusaineisto juuri sieltä, missä nuoret ovat. Hyödynsin jo omassa kandidaatin tutkielmassani IRC-Galleriasta löytyvää materiaalia, ja kiinnostuin sen verta kuvien katselemisesta, että halusin jatkaa samalla tiellä myös pro gradussa.

Eritoten minua kiinnostaa, millaisia alakulttuureihin luokiteltavia yhteisöjä kuvagalleriasta löytyy. Yleensä tietty tyyli ja ulkonäölliset asiat on nähty alakulttuureihin kuuluville ihmisille olennaisia seikkoina itsen ilmaisussa (Fornäs 1998, 141; Hodkinson 2002), jonka vuoksi haluan tutkia, vastaako nuorten itsestä laittamat profiilikuvat galleriaan edellä esitettyä.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Miten nuoret esittävät/tuovat identiteettiään esille IRC-Galleriassa?
  - a) Miten kuvassa esiinnyttään? Mitä kuvallisia tehokeinoja hyödynnetään?
  - b) Mitä kuvatekstit ja nimimerkit kertovat?
2. Miten nuorten identiteetti ilmenee kuvissa ja nimimerkeissä?
  - a) Onko yhteisön jäsenten kuvissa ja nimimerkeissä nähtävissä ryhmäidentiteettiä ja samankaltaisia piirteitä?
  - b) Miten alakulttuuriin luokittelemattoman yhteisön jäsenten kuvat ja identiteetti eroavat alakulttuuriin luokiteltavien yhteisöjen jäsenistä?

2 VISUAALINEN JA VIRTUAALINEN KULTTUURI

2.1 Tietoverkkojen kehitys

Internetin käytön alku ja juuret ulottuvat laajalle niin tietotekniikan kuin viestinnän historiassa. Alkujaan tietotekniikka oli hyvin pienen ihmisryhmän: hallinnon, talouden ja puolustusvoimien eri laitosten kaltaisten organisaatioiden tavoiteltavissa, koska tietokoneet olivat suuria ja kalliita. (Mäyrä 2000, 96–97.) Vuonna 1975 Popular Electronics – lehti julkaisi Altair 8800 – mikrotietokoneen rakennusohjeet, joten tietokoneet tulivat koteihin ja harrastajien ulottuville. Samana vuonna verkon kansainvälistyminen oli käynnistynyt ja ensimmäiset keskusteluryhmät perustettiin. Käyttäjät laskettiin jo tuhansissa. 1975 avattiin myös Telenet, ensimmäinen kaupallinen Arpanet-tietoverkon vastine, joka oli alun perin Yhdysvaltain puolustusministeriön rahoittama tietokoneiden verkkoyhteyksien kokeiluhanke. Telenet laajeni nopeasti kansainväliseksi verkostoksi. Sähköpostin avulla postituslistoin leviävistä keskustelukanavista suosituimmaksi muodostui tieteiskirjallisuuden harrastajien lista ”SF-lovers”. (Mäyrä 2000, 99.)

Ensimmäiset tietokoneversiot Dungeon and Dragons- tyylisistä roolipeleistä kehittyivät nörttien toimesta 1970–1980 –lukujen vaihteessa. Pian näistä peleistä kehiteltiin monikäyttäjäinen verkossa toimiva versio MUD, Multi User Duncelon, jossa usea pelaaja saattoi seikkailla ja taistella koneen lisäksi toisia vastaan samaan aikaan. Myöhemmin näitä monikäyttäjäisiä, tekstipohjaisia virtuaalimaailmoja syntyi yhä lisää, ja monissa niissä pelaaminen väistyi sivuosaan ja pääasiaksi tuli kanssakäyminen toisten käyttäjien kanssa ja keskittyminen sosiaalisen tilan rakentamiseen. (Koskimaa 2000, 119; Kangas 2000,147.)

Tietokonekulttuurin vaihe käynnistyi todenteolla vasta 1980-luvulla, kun kotitietokoneet, Apple ja IMP PC, olivat tulleet markkinoille ja yleistyneet riittävästi. 1990-luvulle tultaessa internetin verkosto ulottui jo useimpiin teollistuneihin länsimaihin. Jotta järjestelmä olisi tavoittanut tavalliset ihmiset yliopistojen ja tutkimuslaitosten ulkopuolelta, käyttäjäystävällisyyttä täytyi parantaa, mikä tapahtuikin vuonna 1991 Tim Berners-Leen

eurooppalaisen tutkimuslaitoksen julkaiseman World Wide Web:n ansioista (Mäyrä 2000, 100–102).

Tätä nykyä verkkokulttuuri on läsnä arjessamme ja se on sekoittunut ja yhdistynyt osaksi reaalia maailmaa. Jan van Dijk (1999, 170) toteaaakin, että verkkokulttuuri ja uusmedian käyttö on johtanut sosiaalisen elämän makro-, meso-, ja mikrotasojen, julkisen ja yksityisen, elämisen, opiskelun ja työskentelyn rajojen hämärtymiseen, ja niiden sekoittumiseensa toisiinsa. Nuoret voivat helposti erottaa tylsän ja yksityisen elämän kiinnostavasta julkisesta tilasta uudelleen rakentamalla näitä median välityksellä. Tietokoneen avulla voi avata yksityisen julkiseksi esimerkiksi liittämällä itsestä kuvia ja tietoja internetin palveluihin, ja taas median välityksellä julkisella alueella olemisen voi tehdä yksityiseksi, esimerkiksi laittamalla mp3-soittimen kuulokkeet korviin meluisessa ruuhkabussissa. (Reimer 1995, 64.)

Kulttuurin medioituminen ja digitalisoituminen ovat lisänneet mahdollisuuksia kulttuurin arkiseen tallentamiseen, ja täten laajentanut kollektiivista muistia, joka joukkoviestinten avulla mahdollistaa henkilökohtaisen muistelun, identiteetti- ja projektit kuin myös uudenlaiset yhteisöllisyyden muodot. (Suoranta 2001, 41.) Seppänen (2005, 22) toteaa, että valokuvauksen digitalisoitumisen myötä mainosten, lehtikuvien ja valokuvien tuotanto on mullistunut ja kuvankäsittely sekä helpottunut että nopeutunut. Visuaaliset esitykset eivät ole enää paikkaan sidoksissa samalla tavoin kuin esimodernina aikana, jolloin katsoja pystyi muodostamaan ”tässä ja nyt” kokemuksen fyysisesti läsnä, ja tiettyyn paikkaan sidoksissa. Nykyään visuaalisia esityksiä voidaan levittää valokuvissa, elokuvissa ja muilla keinoilla kopioiden, jolloin levitetään erilaisia representaatioita teoksesta. (Seppä 2007, 17.)

Digitaaliset kuvat ovat mahdollistaneet uudenlaiset kommunikointiväylät ja kuvagalleriat. Digitaalisen viestinnän suosittuja sosiaalisia palveluja ovat esim. MySpace, Facebook ja IRC-Galleria, joihin voi laittaa kuvia itsestään, ystävistään ja muista tärkeistä asioista. Nämä sosiaaliset palvelut mahdollistavat myös äänen ja tekstin, liikkuvan ja pysähtyneen kuvan yhdistelemisen vaivattomasti käyttäjän oman mielen ja taitojen mukaan. Monet

tutkijat (ks. esim. Mikkola & Oinas 2007) väittävätkin, että nuorille teknologia on ymmärrettävä tietotekniikan sijasta viestintäteknikkana, koska nuorille teknologia on välinearvo: teknologian avulla voidaan mm. solmia sosiaalisia suhteita ja ylläpitää niitä. Digitalisoitumiseen ja Internetin avulla avautuviin maailmoihin liittyy niin tutkimusten kuin teorioiden mukaan vahvasti vuorovaikutteisuus, yhteisöllisyyden ylläpito ja uudenlaisen yhteisöllisyyden kokemukset kuin myös identiteetin rakentaminen (Lehtinen 2007; Mikkola & Oinas 2007; Heinonen 2008; Mäyrä 2007, 211–212).

2.2 Perinteisestä yhteisöstä virtuaaliyhteisöllisyyteen

Käsitettä yhteisö voidaan tarkastella monista näkökulmista. Sosiologian klassikot ovat esittäneet usein kaksijakoisen yhteisötyypittelyn, jossa viitataan johonkin kehittymättömään ja kehittyneeseen yhteisöihin. Ferdinand Tönnies jakaa ihmisten yhteenliittymät kahteen päätyyppiin: esimoderniin yhteisöön eli Gemeinschaftiin ja moderniin yhteiskuntaan eli Gesellschaftiin. ”Gemeinschaft” viittaa kiinteään yhteisöön, jossa ihmisillä on läheisiä ja lämpimiä sosiaalisia suhteita, kun taas ”Gesellschaft” tarkoittaa yhteiskuntaa, jossa korostuu egoismi ja laskelmoivuus (Lehtonen 1990, 22; Saaristo & Jokinen 2004, 246–249). Niin sanottua ”uudenlaista yhteisöllisyyttä” on virtuaaliyhteisöllisyys, joka tapahtuu esim. Internetin keskustelufoorumeilla tai erilaisissa sosiaalisissa yhteisöpalveluissa, kuten Facebookissa tai IRC-Galleriassa.

Sosiologiassa on puhuttu jopa yhteisöllisyyden katoamisesta ja rappeutumisesta. Esimerkiksi Ulrich Beck, joka on kirjoittanut aikalaisdiagnoosia refleksiivisen modernin vaiheessa olevista länsimaisista yhteiskunnista, on todennut, että postmodernina aikana yhteiskunnalliset rakenteet ja yhteisöllisyys ovat rapautuneet ja muuttuneet (ks. Beck ym.1995). Kuitenkin väite jää melko epäselväksi ja jopa oudoksi. Ovatko yhteiskunta tai yhteisöllisyys hävinneet johonkin?

Postmodernin yhteiskunnan teoreetikko Michel Maffesoli (1995, 32) huomauttaakin, että yhteiskuntajärjestys ei ole hävinnyt, vaan maailmassa vallitsee uusi elämisen tyyli. Maffesoli käyttää termiä postmoderni heimous, jossa perustana on halu olla samankaltaisten kanssa, vaikka se edellyttäisi erilaisen ulossulkemista (myös Bauman 1996; Hall 1999). Postmodernia heimoutta voidaan edistää tai täydentää teknisten välineiden avulla. Esimerkiksi Internetin keskustelufoorumit voivat luoda paikan, jossa voi muodostua ryhmiä, jotka liittyvät erilaisiin päämääriin. Ryhmistä tai yhteisöistä saadaan tukea. Tietokonevälitteisesti syntyneet heimot eli internetissä toimivat yhteisöt saattavat olla hyvin tilapäisiä ja ne katoavat toimittuaan oman aikansa ja saavutettuaan päämääränsä. (Maffesoli 1996, 139.)

Myös Zygmunt Bauman on kirjoittanut uudesta elämisen tyylistä. Bauman (1996) käyttää termiä *mielikuvitusyhteisö*, joka on rinnasteinen Maffesolin postmodernille heimolle. Mielikuvitusyhteisöjen jäsenet muodostavat yhteisön kiintymyksensä kautta ja ilmaisevat sitä symbolisesti sitoutumisena. Yhteisöjen auktoriteettiasema muodostuu uskosta omaan tärkeyteen. Jäsenet sitoutuvat kuvitteellisiin yhteisöihin vapaaehtoisesti ja häkellyttävän tunnepitoisesti. Koska ne eivät ole institutionaalisen tuen piirissä, sitoutuminen voi olla lyhytaikaista, joskin hyvin intohimoista. Kuvitteelliset yhteisöt pyrkivät saamaan julkista huomiota mahdollisimman merkittävällä, tiivistunnelmaisella ja hämmentävällä esiintymisellään, jossa ovat läsnä ennen kaikkea tapahtumien semioottiset ja symboliset piirteet eli kuinka hyvin yhteisö onnistuu vangitsemaan yleisönsä mielikuvituksen. (Bauman 1996, 38–41.)

Yhteisöjen ja yhteisöllisyyden kokemusten voidaan siis sanoa muuttuneen, mutta on liioiteltua väittää niiden täysin hävinneen. Nykyään sosiologien keskuudessa myönnetään, että naapuri-, sukulaisuus- ja läheissuhteet ovat vain osa ihmissuhteista, koska on lukuisia keinoja, jotka eivät rajoitu aikaan ja tilaan (Wellman & Gulia 1999, 169), pitää yhteyttä kauempana asuviin tuttaviiin. Yhteisöllisyyden kokemukset ovat muuttuneet myös intensiiviteetiltään ja ihmiset kuuluvat nykyään useisiin ja erilaisiin sosiaalisiin ryhmittymiin. Ihmisen asuinpaikka, ikä tai sosiaalinen tausta eivät enää määrittele heidän ryhmävalintojaan. Ihmiset voivat kuulua lyhytkestoisiin, päällekkäisiin ryhmittymiin, jotka eivät välttämättä erotu toisistaan selkeiden ulkoisten tai aatteellisten kriteerien avulla.

(Suurpää 1996, 58.) Eräs mahdollisuuden kokea yhteisöllisyyttä tarjoaa internet, ja sen avulla avautuvat monet maailmat.

Verkkokulttuuriin ja verkossa toimimiseen liittyvät termit verkostososiaalisuus, virtuaaliyhteisöllisyys ja virtuaalinen identiteetti. Suoranta ja Lehtimäki (2003, 31) määrittelevät verkostososiaalisuuden kännykän tai tietokoneen avulla tapahtuvaksi vuorovaikutukseksi. Verkostososiaalisuuden käsitteellä pyritään kuvaamaan myös elämänrytmin ja sosiaalisen kanssakäymisen muutoksia. Nykyinen elämä on hyvin projektiluontoista, vuorovaikutustavat ovat moninaistuneet ja välittynyt, eli jonkin median välityksellä tapahtuva, vuorovaikutus on lisääntynyt. (Mt. 31.)

Virtuaaliyhteisön käsite on ongelmallinen, koska sen määrittelyyn liitetään usein kuviteltu, keinotekoinen tai simuloitu vastakohtana todellisen, kasvokkain tapahtuvan ja aidon maailman välille. Fornäsin (2000, 47) mukaan virtuaaliyhteisöt ovat kuviteltuja yhteisöjä, joita on olemassa verkossa ja sen ulkopuolella. Howard Rheingoldin (1993, 5) mielestä virtuaaliset yhteisöt ovat nimenomaan tietokoneen välityksellä muodostuvia sosiaalisia ryhmittymiä, jotka esiintyvät internetissä silloin, kuin tarpeeksi suuri joukko ihmisiä osallistuu julkisiin keskusteluihin tarpeeksi kauan ja riittävällä tunteella. Tällöin muodostuu henkilökohtaisten suhteiden verkko kyberavaruudessa. Kyberavaruus eli elektroninen ympäristö tarkoittaa Rheingoldin (1993) mukaan tilaa, jossa sanoja, ihmissuhteita, dataa ja valtaa vaihdetaan sekä siirretään ihmisten kesken tietoverkkojen ja –koneiden välityksellä. Toimiessaan virtuaaliyhteisöissä ihmisillä on monia päämääriä. Ihmiset tapaavat niissä saadakseen tietoa, osallistuakseen keskusteluihin, jakaakseen emotionaalista tukea, juorutakseen, löytääkseen ystäviä tai pelatakseen pelejä.

Jan Van Dijk (1999, 159–160) toteaa, että virtuaaliyhteisöissä ihmiset eivät ole sidottuja aikaan, paikkaan eivätkä materiaaliin olosuhteisiin samassa määrin kuin orgaanisissa yhteisöissä, kuten naapurustossa tai työpaikalla. Dijk (emt., 159–160) huomauttaa kuitenkin, että aika ja paikka vaikuttavat virtuaaliyhteisön rakenteeseen, koska surffatessaan internetissä tai liittyessään virtuaaliyhteisöön ihmiset tuovat aina oman todellisuutensa tajun painolastina mukana (ks. myös Paasonen 2006). Fornäs (2000, 43–

45) toteaa, että vaikka teknologioiden avulla voimme ulottaa läsnäolomme fyysistä ruumistamme kauemmas, ilman ruumistamme emme pysty edes tarttumaan tietokoneen näppäimistöön. Paasonen (2006) jatkaa, että vaikka ruumiit eivät ole verkkoviestinnässä näkyvillä, ei siitä automaattisesti seuraa, että identiteettikategoriat menettäisivät merkityksensä. Sukupuoli, luokka tai kansallisuus on aina läsnä, koska käyttäjät ovat aina niiden muovaamia. Internet on media, jota käytetään aina jostakin paikasta käsin, ja siinä käyttäjien tekemät minäesitykset liittyvät vahvasti siihen, miten käyttäjät ymmärtävät itsensä ja muut. Identiteetti on aina jostain käsin eletty, muovattu ja neuvoteltu ja siten se palautuu ruumiiseen. (Paasonen 2006, 156–157.)

Jotta yksilöiden voidaan sanoa olevan vuorovaikutuksessa toistensa kanssa tietokonevälitteisesti, vaaditaan siihen joitakin perusehtoja. Nancy K. Baym (1995, 141–149) on luetellut tekijöitä, jotka vaikuttavat tietokoneverkkojen välitteisen toiminnan (CMC) onnistumiseen ja toteutumiseen.

- 1) **ulkoinen konteksti:** käyttäjä on aina sidoksissa reaali maailmansa todellisuuteen. Käyttäjät ovat tietyn kulttuurin jäseniä, ja heidän aiemmat kokemuksensa (esim. tietoverkkojen käytöstä) vaikuttavat Internetissä tapahtuvaan toimintaan.
- 2) **temporaalinen struktuuri** tarkoittaa tietokonevälitteisen toiminnan aikasidonnaisuutta. Synkronisessa vuorovaikutuksessa kaikki jäsenet ovat yhtä aikaa on-line tilassa, ja reagoivat toisiinsa välittömästi. Asynkronisessa vuorovaikutuksessa kaikkien jäsenten ei tarvitse olla samaan aikaan verkossa, vaan he voivat vastata ja reagoida toisiinsa itselleen sopivana ajankohtana (esim. IRC-Galleria).
- 3) **järjestelmän infrastruktuuri** tarkoittaa tietoverkkojen rakennetta ja ominaisuuksia. Esim. käyttöjärjestelmän nopeus ja käyttäjäystävällisyys vaikuttavat siihen, kuinka käyttäjä pystyy hallitsemaan niitä.
- 4) **ryhmän tarkoitus ja tehtävä:** onko virtuaaliyhteisön tarkoitus luoda ideoita ja suunnitelmia, puhua kiinnostuksen kohteista vai suorittaa jokin tehtävä vaikuttaa yhteisön luonteeseen. Tehtävän luonne vaikuttaa siihen, kuinka paljon yksilöt osallistuvat toimintaan.

- 5) **osaaottavien karakterit:** käyttäjät eroavat toisistaan henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan, persoonallisuuksiltaan ja tietotaidoiltaan, jotka kaikki vaikuttavat yhteisöön ja sen toimintaan.

Myös Ulla Heinonen (2008) on päätenyt väitöskirjassaan *Sähköinen yhteisöllisyys* samanlaisiin käsityksiin: olennaista virtuaaliyhteisöllisyyden kokemuksissa ovat käyttäjät, heidän välisensä suhteet ja vuorovaikutus, kuten myös teknologian läsnäolo, ja kuinka taitavasti käyttäjä hallitsee teknologian käytön. Kun ihmiset ovat tietoverkkojen välityksellä vuorovaikutuksessa keskenään, olennainen seikka on millainen virtuaalinen minä virtuaalitodellisuudessa toimii. Onko virtuaalinen minä heijastus tai yksi ulottuvuus todellisesta arjen minästä, täysin erilainen vai keksitty? Onko Internetissä mahdollista rakentaa ja työstää identiteettiä, ja voiko sieltä löytyä jopa ryhmäidentiteettejä?

2.3 Virtuaalinen identiteetti

Asuttaessaan tietoverkon ”keinotekoista”, virtuaalista todellisuutta, usea suomalainen törmää kysymykseen: mikä on minun digitaalinen identiteetti? Heinosen (2001, 13) mukaan digitaalisella minällä tarkoitetaan henkilön itsensä rakentamaa tietojen kokonaisuutta, jota hän käyttää edustamaan itseään toimiessaan tietoverkoissa. Internetissä esiintyvä virtuaalipersoona on aina luojansa henkilökohtainen viesti itsestään, vaikka virtuaalipersoona voi olla täysin erilainen kuin reaalinä (Heinonen 2001; Heinonen 2008). Virtuaalinen persoona on käyttäjälleen tärkeä, ja joskus se voi muodostua jopa kasvokkaista vuorovaikutusta tärkeämmäksi kommunikoinnin välineeksi (Heinonen 2008).

Identiteettileikin teoretisoinnit nojaavat paljolti MUD-verkkoyhteisöjä koskevaan tutkimukseen. Kansainvälisesti tunnettu tutkija Sherry Turkle (esim. 1995) hahmottaa verkon kyberavaruutena, arkitodellisuuden vaihtoehtoisena ulottuvuutena, jossa käyttäjät vapautuvat identiteettiasemista ja ruumiillisista eroista. Verkossa oleva (online) ja verkon ulkopuolinen (offline) erottelu olettaa käyttäjien olevan joko verkossa tai sitten jossain sen ulkopuolisessa ympäristössä. Tässä erottelussa oletetaan internetin mahdollistavan vapauden ja liikkuvuuden, ja sen käytön kokemuksen olevan ruumiiton ja paikaton.

(Paasonen 2006, 150–152.) Tällöin kyseenalaistuu perinteinen identiteetti eli käsitys eheästä ja yhdestä minästä, kun kyberavaruus tarjoaa yksilölle tapoja kokeilla erilaisia ja moninaisia identiteettejä (Heinonen 2001; Turkle 1995; Rheingold 1993). Olemme siirtymässä minän ykseydestä postmoderniin jäljittelyyn, jossa kyky joustavuuteen ja muuttavuuteen ovat tärkeitä (Heinonen 2001).

Internetin käyttöön nivoutuvissa identiteettipohdinnoissa ja -tutkimuksissa, liittyivät ne sitten vapauten, liikkuvuuteen, ruumiillisuuteen tai identiteeteillä leikittelyyn, on Susanna Paasonen (2006, 158–159) mukaan tärkeää huomata, onko tutkittu internetin arkista käyttöä, siellä pelaamista vai muuta vuorovaikutusta. Internetissä ostoksia tekevät, verkkolehtiä lukevat tai tiedonhakuja suorittavat ihmiset eivät leikittele minuuksilla, kuten roolipelien pelaajat. Tutkimuksissa (ks. esim. Mikkola & Oinas 2007) on saatu selville, että virtuaali-identiteetit ovat enemmän aitoja esityksiä käyttäjästään kuin keinoidentiteettejä tai täysin keksittyjä.

Paasonen (2006) haluaa muistuttaa, että ihmiset tuottavat erilaisia minäesityksiä kirjoittaessaan sähköpostiviestiä työnhakuun, henkilökohtaista kirjettä ystävälleen tai osallistuessaan verkkokeskusteluun. Minäesitykset siis muuttuvat tilanteiden mukaan, eikä niiden merkityksiä voi naulita paikoilleen. Verkon minäesitykset ovat representaatioita eli esityksiä, sillä ne saavat muodon ja merkitykset toisten tulkitsessa ja tunnistaessa niitä. Laukkanen (2007) huomauttaa, että internetissä toimiminen ei siis ole anonyymiä, vaan käyttäjät synnyttävät representaatioita ja mielikuvia toisista käyttäjistä. Samasta viestistä voidaan tehdä monia tulkintoja, - tulkitsijasta riippuen (Paasonen 2006, 165; Hall 1999). Monesti ihmiset muodostavat mielikuvan sähköpostiviestin kirjoittajasta, joka onkin täysin erinäköinen ja – oloinen kasvokkain tavattuna.

Virtuaaliminään kootaan osia yksilön ulkoisista ja sisäisistä tekijöistä. Ulla Heinonen (2008) kertoo, että verkossa vapaa-aikaan liittyville yhteisöille ja niissä esiintyville kaikille minän ilmentymille on tyypillistä käyttää nimimerkkiä. Nimimerkki koetaan henkilökohtaisena ja hyvin olennaisena osana virtuaalipersoonaa, sillä se personoi

henkilön. Usein nimimerkin käyttöä säätelee se, missä kanavalla, huoneessa tai yhteisössä ollaan.

Nimimerkeillä pyritään viestittämään tietoja, mieltymyksiä ja asioita itsestä, ulkonäöstä tai harrastuksesta. Se voi olla oma nimi, lempinimi tai jokin täysin keksitty. Mikkolan ja Oinaan pro gradu – tutkimuksessa (2007), jossa mielenkiinnon kohteena olivat mm. kuvagallerioissa tapahtuva identiteetti-ilmaisu kuvien ja nimimerkkien avulla, saatiin selville, että nuoret toivat nimimerkeissä esille sukupuoli-identiteetin lisäksi myös mediasta tuttuja brändejä, idoleita ja ulkonäköön liittyviä seikkoja. Nimimerkillä on Heinosen (2008, 139–140) mukaan kolme erilaista tehtävää: suojata henkilön reaali-identiteettiä, herättää toisten huomio ja luoda halutunlainen tunnelma. Nimimerkki herättää ajatuksia, käsityksiä ja mielikuvia; esimerkiksi nimimerkki Elvis herättää mielikuvan rokin kuninkaasta.

3 IDENTITEETTI

3.1 Identiteetti- käsitteen moniulotteisuus

Käsite identiteetti saa hyvin monia määritelmiä ja ulottuvuuksia riippuen siitä, millä tieteenalalla liikutaan, kuka siitä puhuu ja mistä näkökulmasta. Mikko Saastamoinen toteaaakin artikkelissaan *Minuus ja identiteetti tutkimuksen haasteina*, että käsitteen identiteetti suosio viime vuosikymmeninä liittyy paradoksaalisesti sen ongelmallisuuteen. Kun ihmiset eivät oikein tiedä, keitä he ovat yksilöinä ja yhteisöinä, tarvitaan tutkimusta identiteeteistä. Identiteetti – käsitteenä tarjoaa työvälineen tutkia ja pohtia yksityisen ja persoonallisen sekä kulttuurisen ja kollektiivisen tasojen välisiä suhteita. (Saastamoinen 2006, 172–173.)

Kirjallisuudessa käytetään termejä identiteetti, minä, minuus ja subjekti melkein pä toistensa synonyymeinä. Psykologisissa teorioissa identiteetti nähdään koko elämän kehittyvänä asiana, mutta toisaalta suhteellisen pysyvänä ja sisäisenä kokemuksena (esim. Erikson 1981). Sosiologiassa puolestaan korostetaan yksilöllisen identiteetin synnyssä olevan läsnä niin vanhemmat, muut ihmiset, kulttuuri ja yhteiskunnan eri instituutiot. Mead (1934) ja Goffman (1971) käsittävät identiteetin tasapainotteluprosessina, jossa täytyy sopeutua tilanteen vaatimusten ja vaihtelevien elämäkokemusten mukaan (Hurrelmann 1988, 114). Tieteenalaan katsomatta identiteetillä katsotaan olevan useita ulottuvuuksia: biologisia, persoonallisia, sosiaalisia, kulttuurisia, konstruktivisia, narratiivisia ja objektiivisia.

3.2 Identiteetin yksilöllinen ja yhteisöllinen puoli nuoruuden ikävaiheessa

Identiteetistä voidaan jaotella erilaisia ulottuvuuksia. Yksi jako on erotella yksilöllinen eli persoonallinen identiteetti ja yhteisöllinen eli sosiaalinen tai kollektiivinen identiteetti toisistaan.

3.2.1 Persoonallinen identiteetti

Identiteetti- käsitteen juuret ovat psykologiassa ja filosofiassa. Persoonallinen identiteetti tarkoittaa ihmisen omaksumia käsityksiä, uskomuksia ja kokemuksia itsestään: kuka hän ajattelee olevansa, miten ja millaiseksi hän kokee itsensä ja miten hän toimii. Identiteetti on siis laajassa mielessä itsensä ja olemassaolon tiedostamista. Käsitteen lähisukuisia termejä ovat minä, itse ja minäkuva. (Aro 1999, 177.)

Psykologiassa identiteetti nähdään suhteellisen pysyvänä kokemuksena minuudesta ja yksilöllisyydestä. Psykologisissa teorioissa identiteetin ajatellaan olevan sisäinen ominaisuus, joka voidaan saavuttaa erilaisten onnistuneesti läpikäytyjen kehitysvaiheiden kautta. Johan Fornäsin (1998, 266) mukaan näissä selitysmalleissa ongelmana on universalismi, jossa subjektien tai identiteettien nähdään muodostuvan aina yleismaailmallisesti samanlaisina. Näkökulmassa unohdetaan historiallisuuden, etnisyyden ja sosiaalisuuden mukanaan tuoma vaihtelu. Biologiaan pohjautuvat normatiiviset oletukset ideaalisesta ja lineaarisesta identiteetin kehityksestä, esim. Erik H. Eriksonin teoria (1980), menettävät arvoaan, kun havaitaan, että sukupuolilla, luokilla ja alakulttuureilla on kaikilla erilaiset sosialisointien muotonsa, jotka muuttuvat aikojen kuluessa. (Fornäs 1998, 267.)

Eriksonin teoriassa on kuitenkin ansionsa. Eriksonin (1980) identiteetin psykososiaalinen kehitysteoria kattaa koko ihmisen elinkaaren. Eri ikävaiheissa ihmisen täytyy käydä läpi erilaisia kehitystapahtumia ja – kriisejä, jotta hän onnistuu siirtymään vaiheesta toiseen. Nuoruuden ikävaiheeseen liittyy identiteetin kehitys ja – kriisit, jotka viittaavat siihen, että identiteetti ei ole mitenkään ennalta valmis ja eheä kokonaisuus.

Nuoruusikä sijoitetaan yleensä vuosien 12–22 välille. Etenkin kehityspsykologisissa teorioissa nuoruus ikävaiheena on jaettu ainakin kolmeen kategoriaan (esim. Lyytinen ym. 1995, 257). Nuoruudessa tärkeitä kehitystehtäviä ovat mm. uusien sosiaalisten suhteiden luominen, sukupuoliroolin omaksuminen ja ideologinen kehitys.

Varhaisnuoruuden on katsottu alkavan 11-vuotiaana ja päättyvän ikävuoteen 14. Tällöin nuoren elämässä on vahvasti läsnä puberteetti: keho kasvaa, muuttuu ja kypsyy, mikä saa nuoren miettimään, miltä hän näyttää omasta ja etenkin muiden mielestä. Tällöin nuoren persoonallisuudenrakenteet voivat järjestäytyä uudelleen. Jotta nuoren identiteetti pysyisi eheänä ja sisäisesti koherenttina, hänen täytyy hyödyntää sosiaalisia rooleja, kykyjä ja taitoja arjen tekemisissä. (Erikson 1980.) Nuori voi protestoida vanhempiaan ja muita auktoriteetteja vastaan, sillä hän haluaa etsiä uusia arvoja ja ihanteita. Varhaisnuoruus on myös aikaa solmia uusia ihmissuhteita ikätovereiden kanssa. Ystävät, jotka ovat samankaltaisia tai yksilön puutteita täydentäviä, muodostuvat tärkeiksi. Myös median tarjoamat mallit, kuten musiikkivideot ja mainokset, alakulttuurit, ja ideologiat alkavat kiinnostaa nuoria. (Aalberg 1991.)

Keskinuoruus sijoittuu 15–18 ikävuoden välille, jolloin nuori kokeilee rajojaan ja käsitys itsestä alkaa selkiintyä. Tällöin nuori voi kokeilla erilaisia rooleja löytääkseen itsensä ja identiteettinsä. Kun rooliristiriita ja –hämmennys on ratkaistu, nuori voi Eriksonin (1980) mukaan ehtyä kokonaisuutena. 19–25 -vuotiaana eli nuoruuden loppuvaiheessa, jota kutsutaan myös varhaisaikuisuudeksi, käydään läpi eräänlainen ideologinen kriisi, jossa pohdiskelun kohteena on oma asema maailmassa, suhde yhteiskunnan normeihin ja kulttuurin arvoihin. (ks. Lyytinen ym. 1995, 257; Erikson 1980.)

Jälkinuoruusvaihe on niin sanottua kriisiaikaa, sillä tällöin nuoruusvaihe on käyty läpi onnistuneesti tai epäonnistuneesti. Kasvutapahtuman aikana nuori on vielä riippuvainen aikuisista ja heidän kulttuuristaan, jota vastaan kapinoimalla nuori saavuttaa itsenäisyyden (Aalberg 1991, 234–237.) Huomauttaisin kuitenkin, että nuori ei välttämättä täysin hylkää vanhempiensa arvoja, eivätkä kaikki nuoret käy läpi kapinointivaihetta. Esimerkiksi Johan Fornäs (1995, 2) toteaa, että nuoret saattavat olla hyvinkin konservatiivisia ja pitäytyä kiinni vanhoissa tavoissa, arvoissa ja tottumuksissa, koska näin he voivat kokea turvallisuuden tunnetta nopeasti muuttuvassa maailmassa.

Nuoruus vaikuttaa olevan elämänkaaren ikävaiheissa se, joka Fornäsin (1998) mielestä sisältää nyky-yhteiskunnassamme ja kulttuurissamme eniten ristiriitaisuuksia. Fornäs

(emt., 293–294) toteaa, että nuoruuden ikävaiheen ongelmalliseen määrittelyyn on vaikuttanut erityisesti sosiaalinen modernisaatio, jolla hän tarkoittaa sitä, että nuorilta puuttuvat aikuisten vakiintuneet toimintatavat ja rutiinit; he eivät ole yhtä sidottuja perheen ja työn maailmaan, kuten aikuiset, eivätkä he enää kuulu koulun maailmaan samalla määrin kuin pienemmät lapset. Lähteenmaa (2001, 48) pohtii, millä ehdoin ylipäättänsä voidaan puhua ”nuorisosta” joukkona, sillä nuoria ei yhdistä muu kuin tämän määritelmän piirissä oleminen. Fornäs (1998) jatkaa, että nuoruus on kategoriana hyvin joustava, sillä sen alkamisajankohta ja päätepiste saavat jatkuvasti eri määrittelyjä ja merkityksiä (vrt. kuitenkin Lähteenmaa 2001, 48).

Nuoruus on kuitenkin ikävaihe, jonka kaikki käyvät ainakin tietyssä määrässä läpi ja se on erityisen tärkeä vaihe identiteetin kehityksen kannalta. Nuoruus on herkkä kategoria sosiaalisille muutoksille, sillä siihen vaikuttaa, missä ajassa, yhteiskunnassa, kulttuurissa, luokassa tai etnisessä ryhmässä elää. Nuoruuden määritelmässä on biologisia, fysiologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia määreitä. Vaikka fyysinen nuoruus esim. pituuskasvu voi kestää vain muutaman teini-iän vuoden, myöhäismoderni psykologinen nuoruus voi venyä paljon pidemmälle. Jotkut nuoret yrittävät omaksua aikuisten elämäntavat jo ennen kuin muuttavat pois kotoaan, kun taas toiset pitävät kiinni nuorison kulttuurista, sen mauista ja tyyleistä vielä aikuisenakin. (Fornäs 1998, 291–293.)

Nuorilla on mahdollisuus valita lukuisia elämänmuotoja ja – tyylejä, miten he haluavat elää. Fornäs (emt. 294) toteaa, että nuoret voivat liikkua perheen, koulun ja julkisten tilojen välissä, ja he löytävät vaihtoehtoisia ihanteita ja normeja, joita media ja kaveripiiri tarjoavat. Joustava ja nopeasti muuttuva nuoruus on nähty juuri (myöhäis)modernin symboliksi. Kun yhteiskunta muuttuu jatkuvasti, identiteettityöstä tulee jatkuva projekti. (Fornäs 1998, 293–295; Giddens 1991.) Lähteenmaa väittääkin, että tämän päivän nuorisokulttuurien taustalla vaikuttaa perinteisten auktoriteettien ja traditioiden aseman murentuminen. Vaikka aikamme suosii yltiöyksilöllistä onnentavoittelua ja oman individualistisen elämäntyylin löytämistä (ks. Beck ym. 1995; Giddens 1991), nuoret tarvitsevat yhä kollektiivisia tukirakenteita, joiden piirissä he voivat työstää identiteettiään. (Lähteenmaa 2001, 54.)

Nuoruus on myös voimakkaasti kulttuurisesti välittyntä yhdessä musiikin, visuaalisten ja verbaalisten diskursiivisten käytäntöjen kanssa. Fornäsin mukaan nykypäivän kulttuuri on symbolista kommunikaatiota, joka tarkoittaa, että ihmisten välinen vuorovaikutus tapahtuu erilaisten koodien, käsitejärjestelmien ja diskursiivisten muotojen välityksellä. Suoranta mainitsee, että nykyaikainen kulttuuri on representaation, identiteetin, tuotannon ja kulutuksen ja näiden sääntelyn lomittumista toisiinsa. Kulttuuriin vaikuttavat niin alakulttuurit, kansalliset, etniset, paikalliset, sukupuoliset kuin sukupolvittaiset identifikaatiot, jotka kaikki antavat oman leimansa kulttuuriin. (Fornäs 2001, 17–18, 35.)

3.2.2 Sosiaalinen identiteetti

Perinteinen tapa määritellä sosiaalista identiteettiä, on kytkeä se erilaisiin sosiaalisiin ryhmiin, kuten sosiaaliluokkaan, sukupuoleen, ammattiin tai etnisyyteen. Toisin sanoen: sosiaalinen identiteetti määrittyy ryhmäjäsenyyksien kautta. Se sisältää sen, mitä käsityksiä yksilöllä on itsestään ryhmän jäsenenä. (Bar-Tal 1998, 93.) Fornäs (1998, 278) jatkaa vielä, että kollektiivinen tai sosiaalinen identiteetti käsittää ryhmät, subjektiasemat, yhteiskunnalliset normistot ja yksilöiden väliset suhteet.

Worchelin mukaan sosiaalinen identiteetti on näkyvin nuoruudessa, koska tällöin mm. vertaissuhteet ja -ryhmät määrittävät ja auttavat nuorta löytämään oman henkilökohtaisen identiteettinsä. (Worchel 1998, 56.) Etenkin alle 18-vuotiaat pyrkivät aikuisten auktoriteetin alaisuudesta pois ja haluavat toimia yhdessä ystävien ja vertaisryhmien kanssa. Vertaisilta saatu palaute auttaa nuorta pohtimaan omaa käyttäytymistään ja testaamaan erilaisia identiteettejä (Kroger 2007, 76). Kuten Aro (1999, 178) mainitseekin, sosiaalisen identiteetin muodostumisessa on tärkeää korostaa vuorovaikutuksellisuutta, mikä tarkoittaa, että sosiaalinen identiteetti syntyy yhteistyössä toisten kanssa.

Itsen luokittelu (*self categorization*) teoria

Itsen luokittelun teoria kiinnittää huomiota siihen, miten joukosta yksilöitä muodostuu ryhmä ja miten he alkavat tuntemaan itsensä ryhmän jäseniksi ja miten jaettu jäsenyys vaikuttaa heidän käyttäytymiseensä. Ihmiset luokittelevat itseään ja muita ihmisiä monin tavoin. Hoggin ja McGartyn (1990, 13) mukaan:

1. Ihmiset määrittelevät persoonallisen identiteettinsä.
2. Ihmiset määrittelevät sosiaalisen identiteettinsä. Ihmiset kuuluvat erilasiin ryhmiin, sisä- ja ulkoryhmiin.
3. Ihmiset huomaavat oman eroavaisuutensa muista sisäryhmän jäsenistä, toisin sanoen jokaisella ihmisellä on persoonallinen identiteetti.

Sosiaaliset kategoriat, kuten kansallisuus, uskonto, sukupuoli ja poliittinen suuntautuminen, sisäistetään yksilön minäkäsitykseen. Yksilöt kategorisoivat itsensä näiden sosiaalisten luokittelujen pohjalta ja he määrittelevät sekä kuvailevat itseään näiden kategorioiden kautta. Koska yksilöt kuuluvat useisiin ryhmiin, heillä on monia representaatioita itsestään. Ryhmän jäsenet mieltävät itsensä jäsenyyden pohjalta ja samastuvat siihen. Näin erottaudutaan oman ja muiden ryhmien välillä. (Bar-Tal 1998, 93–94.)

Tutkija Philip Schlessingerin mukaan sosiaalinen tai kollektiivinen identiteetti on kaksisuuntainen toimintaprosessi, jossa erotellaan toisistaan ”ne” ja ”me”. Yhteisyys syntyy siitä, että ilmiöllä on rajat ja rajan takana on meistä eroavia toisia. Meidät voidaan siis erottaa joistakin toisista, heistä (vrt. Hall 1999, Bauman 1999). Nuori siis tuntee kuuluvansa johonkin sisäryhmään, jota voidaan myös nimittää ”meiksi” ja hän erottautuu joistakin muista ryhmistä eli ”heistä”.

Ryhmän sisällä jäsenten välillä koettu yhteisyys voi kehittyä vuorovaikutuksessa, jossa jäsenten ryhmäidentiteetti muotoutuu toiminnan seurauksena. Symbolinen yhteisyys syntyy yhteenkuuluvuuden tunteen kautta, mikä vahvistaa ryhmäidentiteettiä. Tietoisuusmuotona yhteisyys esiintyy jäsenten kesken jaettuina uskomuksina, tunteina ja

kokemuksina. Sen sisältönä voi olla esimerkiksi yhteinen maailmankatsomus, ideologia tai poliittinen asenne. Symbolista yhteisyyttä tuotetaan ja uusitaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. (Lehtonen 1990, 23–27.) Kollektiivisissa identiteeteissä yhteenkuuluvuuden tunteen kehittyminen ja tunnistaminen on sidoksissa aikaan ja paikkaan. Esimerkiksi koti tai sidosryhmät toimivat yhteenkuuluvuuden välittäjinä. Kollektiivinen tai sosiaalinen identiteetti rakentuu jatkuvasti, ja tuloksena syntyy yksi kollektiivisen ymmärryksen tyyssija, jota käytetään elämän jäsentämiseksi. Identiteetit muuttuvat ajan, yhteisön ja siihen kuuluvien yksilöiden elämänehtojen mukaisella tavalla. Toiset identiteetit muuttuvat helpommin kuin toiset. (Kivikuru 2000, 21–22, 26–27.)

Ryhmäilmiöiden kuten kollektiivisen käyttäytymisen, yhteistyön ja ryhmäkoheesioitaustalla vaikuttaa itsehavainnoinnin depersonalisaatio, mikä tarkoittaa, että persoonallinen identiteetti jättäytyy sosiaaliseen identiteettiin nähden taka-alalle. Itsen määrittelyssä korostuu jonkin ryhmän jäsenyys. (Hogg & McGarthy 1990, 13.) Yhdenmukaisuuden paine saattaa saada yksilön toimimaan jopa itselleen vastakkaisella tavalla, siten, että hänen toimintansa muuttuu ryhmän toiminnalle suotavaksi. Täytyy kuitenkin muistaa, että nuoret mukautuvat kaveriensa tavoin, koska he haluavat tehdä niin, eikä siksi, että heitä aina painostettaisiin siihen. (Salmivalli 2005, 130.)

Ryhmään identifioituminen kasvattaa itsetuntoa ja lisää osallisuuden tunnetta. Nuoret valitsevat ystävikseen itsensä kanssa samankaltaisia ihmisiä, sillä silloin sosiaalinen vertailu ystävien välillä on helpompaa, informatiivisempaa ja palkitsevampaa. Samankaltaiset ihmiset palkitsevat niistä ominaisuuksista, joita nuorella on. (Salmivalli 2005, 130.)

Ryhmänä voi toimia perhe, harrasteryhmä, kaveriporukka tai internetin kuvagallerian yhteisö, johon yksilö itsensä luokittelee. Ryhmäidentiteettiä vahvistetaan ja ylläpidetään erilaisten symbolien, mietelauseiden, pukeutumisen ja normien avulla (Worchel 1998, 65). Ryhmätason tekijät, kuten ryhmänormit, säätelevät yksittäisen jäsenen toimintaa ryhmässä, jolloin yksilön tulee käyttäytyä ryhmän periaatteille suotavalla tavalla. Yhdenmukaisuus tarkoittaa, että tietyn ryhmän jäsenet jakavat samoja asenteellisia tai käytöksellisiä piirteitä.

Se, miten ryhmä ryhtyy noudattamaan yhdenmukaisia normeja, on monivaiheinen prosessi. Ensiksi ihmiset kategorisoivat ja määrittelevät itsensä johonkin sosiaaliseen kategoriaan ja muodostavat itselleen sosiaalisen identiteetin. Sitten he oppivat kategoriassa vallitsevat stereotyyppiset normit, joista tulee heidän käyttäytymisensä sääntöjä. (Hogg & McGarty 1990, 14–15.)

3.3 Identiteetin rakentuminen vuorovaikutuksessa

Kun sosiologiassa tutkitaan ihmisten kasvokkaista vuorovaikutusta, yksilöitä, ryhmiä ja ihmisten arkista elämää, puhutaan mikrososiologiasta. Mikrososiologiaan kuuluu symboliseksi interaktionismiksi kutsuttu tutkimusperinne, jossa korostetaan kielen ja symbolien merkitystä ihmisten toiminnassa: ihmiset toimivat aina suhteessa merkityksiin, jotka ovat syntyneet vuorovaikutuksessa. (Saaristo & Jokinen 2004, 59.)

3.3.1 Identiteetin sosiaalinen ja narratiivinen rakentuminen

Symbolisen interaktionismin juuret ovat 1900-luvun alkupuolella vaikuttaneessa Chicagon koulukunnassa. Yksi suuntauksen keskeinen teoreetikko oli George Herbert Mead ja hänen teoriansa minäkuvan sosiaalisesta aspektista. Meadin teoriassa keskiössä on, miten muiden ihmisten ilmaisemat käsitykset vaikuttavat yksittäisen ihmisen minäkuvaan ja käytökseen. (Nikander 2001, 276–277.) Meadin ajattelun kulmakivenä voidaan pitää toteamusta siitä, että sosiaaliset kokemukset ovat merkittävästi läsnä minän synnyssä (Kuusela 2001, 69). Meadin minuuden sosiaalista muotoutumista käsittelevässä teoriassa (1934) identiteetti syntyy ”merkityksellisten toisten” kautta välittyvien arvojen, symbolien ja merkitysten seurauksena. Tätä prosessia kutsutaan myös sosialisatioksi.

Ihmisen minuus, identiteetti, on sosialisatioprosessin tulosta. Primaarisosialisatio on lapsen ensimmäinen, tärkeämpi sosialisatio, jonka kuluessa hänestä tulee yhteiskunnan jäsen. Lapsen vaikuttavat ensisijaisesti hänestä huolehtiva hoitaja, vanhemmat sekä muu perhepiiri, jotka välittävät ja valikoivat tälle sosiaalisen maailman ainesosia.

Sekundaarisosialisaatio, jossa yksilö johdatetaan kohti eriytyneitä merkitysmaailmoja, ja jossa hän sosiaalistuu rooleihin, rakentuu ensimmäisen sosialisaation varaan. Sekundaarisosialisaatiossa instituutiot, kuten koululaitos, sekä muut ryhmittymät esim. harrastusryhmät ja kaverit, ovat tärkeimpiä arvojen ja merkitysten välittäjiä. Sosialisaatioprosessi, jossa yksilö erottautuu ja yksilöityy suhteessa huoltajiinsa ja liittyy yhteisöön, jatkuu läpi elämän. (Saaristo & Jokinen 2004, 79–80; Fornäs 1998, 280.)

Mead erottaa minästä (*self*) kaksi eri puolta, jotka ovat subjekti- ja objektiminä. Ne ovat erillisiä prosesseja, vaikka kuuluvatkin yhteen. ”I” on minän sisäpuoli, ja se viittaa subjektiminään, joka toimii koko ajan nykyhetkessä aktiivisesti. Subjektiminän toiminta on sellaista, jota ei voi etukäteen tietää. Se on tietty tunne, johon identifioidumme. I reagoi muiden ihmisten asenteisiin. ”Me” eli objektiminä on minän ulkopuoli, joka välittyy muiden ihmisten antaman palautteen kautta. Palautteen avulla yksilölle muodostuu itsestä tietty mielikuva, joka on juuri ”me”. Subjektiminän avulla yksilö suhtautuu muiden ihmisten odotuksiin ja asenteisiin, ja objektiminä puolestaan kuvaa toisten odotuksia, jotka yksilö on jo omaksunut. (Mead 1934, 173–178; Kuusela 2001, 69.)

Mead toteaa, että minä, *self* ei ole syntymästä asti valmis, vaan se on jotain, joka kehittyy ja muotoutuu *I:n* ja *me:n* keskinäisissä kohtaamisissa. *Self* on pohjimmiltaan sosiaalinen rakenne, joka rakentuu nimenomaan sosiaalisista kokemuksista. (Mead 1934, 135–140.) Tärkeää itsetietoisuuden kehittämisessä on se, että yksilö ymmärtää, millaiselta hän näyttää muiden silmissä. Lapsi harjoittelee aluksi leikkiessään olemaan erilaisissa rooleissa, ja ymmärtää myös muiden osallistujien roolit. Muiden asennoituminen ja heiltä saatu palaute auttaa roolissa esiintymistä.

Identiteetti kehittyy, kun lapsi oppii kulttuurin säännöt ja arvot, ja osaa ottaa erilaisia rooleja. Näin myös yleistynyt toinen eli kulttuurin yleiset arvot ja moraalisäännöt tulee osaksi lapsen maailmaa. Yleistyneen toisen (*the generalized other*) Mead määrittelee seuraavasti: organisoitunutta yhteisöä tai sosiaalista ryhmää, joka antaa yksilölle minän yhtenäisyyden, voidaan kutsua yleistyneeksi toiseksi. Yleistyneen toisen asenne on koko yhteisön asenne. (Mead 1934, 154.) Kuuselan mielestä Meadin yleistynyt toinen -termi

tarkoittaa siis muiden ihmisten lisäksi kaikkia sosiaalisia instituutioita tai ryhmiä, joihin yksilö suuntautuu. Ilman sosiaalisia instituutioita minuuden ja identiteetin kehittyminen ei olisi mahdollista (Kuusela 2001, 69–70).

Identiteetti opitaan siis yksilön ollessa vuorovaikutuksessa ihmisten, instituutioiden ja erilaisten käytäntöjen kanssa primaari- ja sekundaarisosialisaatiossa. Minän ”self” tulee olla aktiivinen koko elämän ajan, koska yhtenäisen minäkuvan pitäminen yllä vaatii jatkuvaa vuorovaikutusta minän eri puolien kanssa. (Jokinen & Saaristo 2004, 82–83.) Yksilön sosialisaatiossa omaksumaan identiteettiin voi kiinnittyä aineksia myös erilaisista alakulttuureista ja muista yksilön toimintaan vaikuttavista piireistä, kuten ikätovereilta.

Meadin teorian (1934) ansio on huomio siitä, että ihmisillä on kaksi puolta identiteetissä. Toinen puoli identiteetistä on ihmisillä synnynnäisenä, eikä identiteetti rakennu pelkästään kulttuurisissa käytännöissä ja ole tuotettu. Synnynnäinen identiteetti tarvitsee rinnalleen kuitenkin myös toisen puolen, joka muodostuu vuorovaikutuksessa sosialisaatiossa. Sosialisaation myötä yksilön on mahdollista ymmärtää maailman symbolit ja merkitykset. Identiteetin kehityksessä on aktiivisena siis vahvasti yksilö, mutta myös toiset ihmiset ja instituutiot. Mead pystyy teoriassaan ylittämään perinteisesti sosiologiassa vallinneen yhteiskunta-yksilö välisen vastakkainasettelun. Kuusela (2001, 71) pohtii, että Meadin ajattelussa yksilö ja yhteiskunta ovat aina ymmärrettävissä suhteessa toisiinsa: yksilö elää yhteiskunnassa ja tämä yhteiskunta koostuu yksilöistä. Sosialisaatio ja individualisaatio ovat siis kaksi ulottuvuutta ja näiden kahden välinen vuorovaikutus saa aikaiseksi ihmissubjektin (Hurrelmann 1988, 29).

Meadin teorialle on esitetty myös kritiikkiä. Hurrelmannin mukaan Mead jättää huomioimatta monimutkaisemmissa yhteiskunnissa esiintyvien vallan, vaikutuksen ja konfliktien mahdollisuudet. Mead ei pohdi yhteiskunnallisten rakenteiden vaikutusta yksilön identiteetin kehitykseen. Poliittisilla, taloudellisilla ja kulttuurisilla tekijöillä on kuitenkin aina vaikutusta yksilön ja ympäristön välisissä suhteissa. (Hurrelmann 1988, 31–32.)

Myös Kenneth Gergen, joka voidaan lukea sosiaalisen konstruktionismin perinteen edustajaksi, on jatkanut Meadin teoriasta pidemmälle. Kenneth Gergen tunnetaan teksteistä, jotka käsittelevät sosiaalista konstruktionismia, minuuden käsitettä ja postmodernia kulttuuria. Gergen asettaa minuuden käsitteen historiallis-sosiaaliseen tarkastelukontekstiin, jossa minuuden rakentumisessa täytyy huomioida laaja yhteiskunnallis-kulttuurinen muutos ja tarkastella identiteetin mahdollisuuksia sekä rajoja postmodernissa ajassa. (Nikander 2001, 287.)

Tekniikan ja tiedonvälityksen kehitys on vaikuttanut maailman pienenemiseen, sosiaalisen simulaation voimistumiseen ja minuuden sosiaaliseen saturaatioon. Saturaatiolla viitataan tässä yhteydessä valtavaan ärsykkeiden määrään, joiden vuoksi minuudesta tulee jatkuvasti työstettävä projekti ja se on yhä enemmän määrin kyllästetty sosiaalisilla aineksilla. Kun ärsykeitä, informaatiota ja mielipiteitä heitellään eteemme kiihtyvää tahtia, emme enää pysty pysähtymään jokaisen ärsykkeen vierelle. Valtava ja moninkertaistunut informaatiotulva pakottaa muuttamaan rationaalista minuutta, jossa voitiin hyödyntää ”suuria kertomuksia”, kohti postmodernia minuutta, joka hyödyntää tarjolla olevia lukuisia identiteetti- ja käyttäytymismalleja. (Nikander 2001, 287–288.)

Gergenin (1971) näkemyksen mukaan minuus rakentuu ihmissuhteiden kautta narratiivisesti. Narratiivisuus tarkoittaa sitä, että teemme maailmasta ja itsestämme ymmärrettävän kertomalla siitä tarinoita toisillemme. Tarinoissa hyödynnetään jo olemassa olevia kulttuurisia resursseja, jotka määrittävät, mitä ihmisestä voi sanoa ja mitä ei. Kulttuuri myös ylläpitää individualismiin perustuvaa minuutta monilla eri keinoilla. Yksilö nähdään aktiivisena toimijana, joka voi valinnoillansa muokata omaa kohtaloansa. Identiteetin muovaamisessa ja rakentamisessa erityisen tärkeää on kuluttaminen: erottautuminen ja samastuminen ovat mahdollista ostamalla tiettyjä tunnusmerkkejä ja symboleja, jotka erottelevat minut muista, tai meidät heistä. Moderni minuus on korostettua itsensä esille tuomista ja jatkuvaa vertailua muihin. (Saastamoinen 2006, 177.)

Pysyvän ja autenttisen minuuden korvaa miehitetty minuus, jolla Gergen tarkoittaa sitä, että jokaisessa tilanteessa on valittavana lukuisia malleja käyttäytyä ja olla (ks. myös

Goffman 1971). Kun jälkimodernissa yhteiskunnassa on tarjolla niin monia mahdollisuuksia ja valintatilanteita, ihmisen on kaiken tietomäärän keskellä valittava oikeat käyttäytymismallit, ja identiteettipalaset, joita yhdistellään tilanteen vaatimalla tavalla. Seurauksena tästä oikeiden tunteiden aitouden ja manerismin välinen raja hämärtyy, jolloin ihmiset rupeavat leikittelemään identiteeteillään ja kokoavat niihin palasia, mistä keksivät. (Nikander 2001, 287–288.)

Vaikka minuuden moninaistuminen ja autenttisuuden katoaminen ovat osittain olennaisia piirteitä ajassa, jossa elämme, on syytä esittää hieman kritiikkiä Gergenin ajatuksille. Ihmisen minuuks ei voi olla kuin sosiaalinen kameleontti, joka pystyy leikittelemään kuvilla ja tyyleillä, sekä sopeutumaan joustavasti eri tilanteisiin. Jokisen ja Saariston (2004, 140) mukaan suuri osa ihmisistä yhä samastuu ja sitoutuu ryhmiin pysyvästi sekä kokee tunteensa omikseen ja aidoiksi. Kun yritämme jäsentää elämäämme, tarvitsemme jonkinlaista narratiivia ja juonellistamista, jotta elämän tapahtumat suhteutuvat toisiinsa. Vaikka postmodernista ajasta puuttuu ”suuret kertomukset”, on kulttuurissa tarjolla aina narratiiveja, jotka vaikuttavat siihen, miten tapahtumia suhteutetaan toisiinsa, ja miten niitä arvostetaan. (Saaristo & Jokinen 2004, 140).

3.3.2 Näyttämöt ja itsen esittäminen

Erving Goffmanin ajattelu on luettu toisinaan symbolisen interaktionismin ja toisinaan sosiaaliseen konstruktionismiin piiriin kuuluvaksi (Saaristo & Jokinen 2004, 60; Saastamoinen 2006, 176). Niin tai näin, hänen useat tutkimukset käsittelevät kasvokkaista vuorovaikutusta. Goffman (esim. 1986) korostaa, että toiminnan mielen ymmärtämisen kannalta on tärkeää huomioida toiminnan konteksti. *Frame Analysis* (1986) teoksessa hän esittää, että ihmisillä on erilaisia tulkintakehyksiä, joita he käyttävät hyödykseen tulkittaessaan erilaisia tilanteita. Kehyksien avulla yksilöt pystyvät paikantamaan, havainnoimaan ja identifioimaan tilanteita ja tapahtumia, joissa he toimivat. Kehystetyistä tilanteista on alati siirryttävä toiseen, mikä edellyttää joustavaa itsen esittämistä (Peräkylä 2001, 360).

Teoksessaan *The Presentation of Self in Everyday Life* (1971) Goffman havainnollistaa, kuinka näyttämökieli ja – tekniikka toistuu kaikessa yhteisöelämässämme. Olemme näyttämöillä toisten havainnoinnin kohteina, kuten näyttelijä on yleisönsä edessä. Esitämme identiteettiä roolien avulla aivan kuten näyttelijä tekee.

Kehysanalyysi

Kehysanalyysissa Goffman (1986) analysoi sosiaalisen todellisuuden luonnetta, ja sitä, miten kokemukset vaikuttavat tajunnallisuuteen. Goffmanille (1986) sosiaalinen elämä ja todellisuus ovat monikerroksellisia. Todellisuus esittyy hänen mielestä subjektiivisena ja objektiivisena maailmana. Kokemus ei kytkeydy pelkästään yksilön tajunnallisuuteen, sillä ihmisen kokemus todellisuudesta on sidoksissa myös tajunnan ulkopuoliseen maailmaan, etenkin sosiaaliseen tilanteeseen. (Mt. 13.) Goffman siis yrittää rakentaa analyysia, jossa sidotaan yhteen niin ihminen ja hänen ympäristönsä, kuin tajunta ja tajunnan ulkopuolinen maailma. Tässä apuna Goffman käyttää termiä kehys.

Erilaisia sosiaalisia tilanteita määritellessään ja tulkitessaan ihmiset käyttävät apuna kehyksiä, jotka neuvovat, miten tilanteissa tulee toimia. Kehyksiä on kahdenlaisia, luonnolliset primäärit kehykset ja sosiaaliset primäärit kehykset. *Luonnolliset primäärit kehykset (natural frameworks)* identifioivat puhtaasti fysikaalisia tapahtumia, ja niissä yksilöllä ei ole omaa erityistä roolia, vaan kaikki yksilöt ovat samassa asemassa luonnon asettamiin rajoihin ja ehtoihin. *Sosiaaliset primäärit kehykset (social frameworks)* luovat taustan ymmärtää tapahtumia, jotka liittyvät tahtoon, päämäärään ja yleensä ihmisenä olemiseen. Näiden kehysten puitteissa yksilöt ovat itseään määritteleviä toimijoita ja moraalisisessa vastuussa teoistaan. (Goffman 1986, 21–22, 188.)

Primäärit kehykset ovat kulttuurisesti määräytyneitä ja sosiaalisesti ylläpidettyjä tapoja, jotka auttavat yksilöitä ymmärtämään ympärillä olevaa maailmaa ja sen tapahtumia. Primäärit kehykset ovat suhteellisen muuttumattomia ja jatkuvia, sillä ne esiintyvät yhteisön jäsenten kollektiivisessa tietoisuudessa. (Goffman 1986, 27). Koska arkielämä on täynnä erilaisia vuorovaikutustilanteita eli näyttämöitä, Goffmanin (emt., 269) teoriassa tietystä kehyksessä toimiminen edellyttää tietynlaisessa roolissa toimimista. Erilaisten

kehysten puitteissa ihmiselle tarjoutuu ja muotoutuu erilaisia roolien ja identiteettien muotoja.

Kehykset toimivat yksilöä ja yhteisöä yhdistävänä elementtinä. Kehykset eivät ole persoonakohtaisia tai yksilöiden myötä vaihtuvia, vaan ne ovat kulttuurisesti rakentuneita, yhteisön jäsenten jakamia tapoja ymmärtää erilaisia ilmiöitä (ks. Goffman 1986, 27). Toisaalta on kuitenkin merkillepantavaa, että kehyksiä ei ole olemassa ilman niitä yksilöitä, jotka sosiaalisissa tilanteissa ylläpitävät ja uusintavat niitä.

Goffmanin käyttämiä termejä

Teoksessa *The Presentation of Self in Everyday Life* Goffman esittelee useita termejä, jotka liittyvät itsen esittämiseen ja vuorovaikutukseen. *Esityksellä* Goffman tarkoittaa kaikkia niitä yksilön toimintoja, jotka jollain tavoin pyrkivät vaikuttamaan muihin osallistujiin, eli esityksen katsojakuntaan tai kanssaosallistujiin. *Julkisivulla* Goffman tarkoittaa sitä, mitä henkilö näyttää muille esityksestään. *Henkilökohtainen julkisivu* voidaan jakaa kahteen eri ulottuvuuteen: *ulkonäkö* tiedottaa havainnoijille havainnoitavan sosiaalisesta asemasta ja *esiintymistapa* viestittää muille millaista roolia yksilö aikoo esittää. Henkilökohtaiseen julkisivuun kuuluvat arvomerkit, asu, sukupuoli, ikä, koko, ulkomuoto, ilmeet, eleet ja puhetapa, joista suuri osa on pysyviä ja ne säilyvät yksilössä samanlaisina tilanteesta toiseen. Mutta esim. kasvojenilmeet ovat liikkuvia ja hetkellisiä, ja ne voivat vaihdella samassakin esityksessä. *Lavastus* puolestaan tarkoittaa sitä ilmaisuvälineistön näyttämöllistä osaa, esim. kalusteet, koristelu, esineistö, joka on kiinteää, eikä näin ollen seuraa esiintyjien matkassa. (Goffman 1971, 32–34.)

Goffman (emt. 35) jatkaa, että esityksen yhtäpitävyys voi jatkua vielä pidemmälle niin, että ulkonäkö, lavastus, ja esiintyminen kaikki ovat samansuuntaisia ja huomattavasti yhdenmukaisia. Tällöin ne kaikki vastaavat joillakin tavoin toisiaan. Tällaisen yhtenäisyyden tuloksena on ihannetyyppi, joka suuntaa huomiotamme ja kiinnostustamme poikkeuksien löytämiseen.

Yksilö ilmaisee itseään suorasti ja epäsuorasti. Suoria (*expression given*) ja tietoisia ilmaisuja ovat sanasymbolit, joita käytetään välittämään informaatiota eteenpäin. Epäsuorat (*expression given off*) ilmaisut ovat toimijasta lähteviä, ilman että hän on tietoinen niistä. Epäsuoriin ilmaisuihin kuuluu Goffmanin mielestä teatraalisuus, sillä ne ovat sanattomia. Nämä ilmaisut ovat paljolti yhteytensä sävyttämiä ja ennalta ottaen tahattomia. (Goffman 1971, 14.)

Identiteetti ja itsen esittäminen

Minä jakautuu Goffmanin (1986, 269) mukaan kahteen eri osaan; toinen on todellinen minä eli persoona ja toinen on näyttelijäminä eli teatraalinen esitys. Yksilölle esittäjänä ominaiset piirteet ovat psykobiologisesti luontaisia, mutta silti niiden syntypohjana on esityksen näyttämöllepano ja vuorovaikutus sen eri vaiheissa ilmeneviin tapahtumiin. Goffmanin (1971) mukaan minuus siis muodostuu teatraalisissa esityksissä, joissa ihminen on toisten havainnoinnin kohteena. Vuorovaikutuksessa eli eri kehystilanteissa, ihmisten täytyy toimia eri rooleissa ja siten heille tarjoutuu erilaisia identiteettien muotoja. (Goffman 1986, 269).

Persoona edustaa minän pysyvyyttä ja roolit ovat keino sopeutua kulloiseenkin tilanteeseen. Tällöin identiteetti muuntuvuus johtuu nimenomaan roolien muuntuvuudesta. Subjekti on se, joka kuvaa persoonana toimimista, kun taas objekti kuvaa sitä, miten muut ihmiset näkevät henkilön. Rooliesityksiin kuuluu se, millaisena meidät nähdään ja millaisena haluamme itsemme nähtävän. Ihmiset pyrkivät välittämään toisille haluamansa kuvan, oli se sitten empaattinen, rohkea tai pätevä, mutta tarkoituksenmukainen tilanteen mukaisesti. On tärkeää antaa itsestä *hallittu vaikutelma*, kuten näyttelijä esittäessään näytelmää. (Goffman 1959, 15; Saaristo & Jokinen 2004, 61–62.) Goffman (1971, 68–69) toteaa, että katsojakunnan on vain luotettava esityksen tarjoamiin viitteisiin. Esittäjä voidaan ymmärtää väärin, ja esittäjä saattaa myös tahallaan harhauttaa katsojiaan. Tällaisilla teeskentelijöillä on väärä julkisivu, eli ulkoisen ilmestyksen ja todellisuuden välillä vallitsee ristiriita.

Näyttämöuskollisuus terminä viittaa siihen, että jos ryhmään kuuluvat jäsenet ovat päättäneet pitää kiinni tietyistä omaksutusta linjasta, ryhmän jäsenten tulee toimia tuon linjan mukaisesti. Aivan kuin he olisivat tunnustautuneet tiettyjen moraalisten velvoitteiden alaisiksi. Näyttämöllisesti kurinalainen esittäjä muistaa osansa eikä lipsahda hairahduksiin roolia esittäessään (emt. 229–233).

Identiteetti ei ole Goffmanin mielestä pysyvä tai täydellinen ominaisuus, vaan se rakentuu, muuttuu ja sitä luotava aina uudelleen ja uudelleen ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa. Minuutta ei ole sosiaalisen vuorovaikutuksen ulkopuolella, vaan se on tämän vuorovaikutuksen aikaansaama. Peräkylä (2001) tulkitsee Goffmania aika rankasti siten, että pohjimmiltaan minuus on siis vain illuusiota. Tällaisen tulkintatavan kautta Goffmania voitaisiin pitää myös postmodernin ajattelun airueena, sillä suuntauksessa identiteetti ja minä ovat jatkuvasti muuttuvia: iltapäivällä olen sitä ja illalla tätä, aina tilanteen vaatimalla tavalla. Täytyy kuitenkin huomata, että vaikka Goffman mieltäisi identiteetin illuusioksi, tämä illuusio on hyvän elämän kannalta äärimmäisen olennainen asia. Yhteiskuntaelämä ja sosiaalinen elämä ei olisi mahdollista ilman ihmisten toisilleen esittämää arvostettavaa minuutta. (Peräkylä 2001, 360–361).

Goffmanin mietteet identiteetin tai minuuden jatkuvasta esittämisestä tuntuvat toisaalta järkeenkäyville. Kaikki ihmiset joutuvat päivittäin esiintymään ja näyttelemään eri rooleja: koulussa olemme opiskelijoita, kotona tyttö- tai poikaystäviä, vanhemmille olemme aina lapsia ja internetissä voimme vaihtaa roolia Chatin keskustelufoorumille kirjoittajasta roolipelissä toimivaan avatar-hahmoon. Kyseenalaista on, ettei ihmisellä olisi mitään pysyvää sisintä olemusta, sillä vaikka esitämme erilaisia rooleja, tuomme aina tietyn oman biologisesti painottuneen minämme (ruumiin) jokaiseen tilanteeseen. Onhan itsestä otettu valokuvakin, oli se sitten kuinka muokattu kuvankäsittelyohjelmien avulla, aina edustus omasta itsestä.

Ruumiillisuus ja performanssit

Henna Pirskasen (2006, 98–99) mukaan ruumis on aina perusteiltaan materiaalinen, vaikka siihen vaikuttaa monet sosiaaliset prosessit, kuten vanheneminen, kasvaminen ja oppiminen. Ruumis on samalla sekä toimija että sosiaalisten käytäntöjen kohde. Se on erityisessä asemassa identiteettiin, sillä ruumiillinen olemassaolo liittyy aina siihen, miten ihminen kokee itsensä, ja miten toiset ihmiset näkevät ja kokevat hänet. Zygmunt Bauman (1996, 201–202) toteaa, että ainoana todisteena identiteetin ja minän koossapysymisestä on juuri ihmisen ruumis. Materiaalinen ja konkreettinen ruumis on se perusta, joka ylläpitää, kantaa ja toteuttaa kaikkia menneitä, nykyisiä ja tulevia identiteettejä. Pirskanen (2006) muistuttaa, että ruumis on aina läsnä kaikessa tekemisessämme, ja se on siis jotain, mitä olemme. Ruumis voidaan ajatella materiaaliseksi, merkityksellistetyksi ja eleyksi, jolloin siihen liittyy konstruktionistisia ja fenomenologisia merkityksiä. (Emt. 98–99.) Merkityksellisestä näkökulmasta kohtaamme toisen ihmisen Timo Laineen (1996, 165) mukaan merkityskehona. Laine tarkoittaa tällä sitä, että toisen ihmisen kehollisuus rakentuu minulle liikkeinä, ilmeinä, eleinä ja puheena. Keho on se, joka ilmaisee ihmisen elämää. (mt. 165.)

Marjo Laukkanen (2007) on puolestaan erotellut väitöskirjassaan *Sähköinen seksuaalisuus: tutkimus tyttödestä nettikeskusteluissa* kolme eri ruumiillisuuden muotoa. Materiaalinen ruumis tarkoittaa tietokoneen ruudun ääressä kirjoittavaa, hiirtä ohjailevaa, valikoivaa, kokevaa ja tuntevaa käyttäjän ruumista. Tämä ruumis on se, jolta kysytään internetissä käyttäjän henkilötietoja. Materiaalinen ruumis asettaa ehtoja netissä käytävälle keskustelulle, esim. kuinka nopea kirjoittaja käyttäjä on. Kuvattu ruumis tarkoittaa käyttäjän kielellistä representaatiota itsestään (vrt. Hall 1999, 140). Se rakennetaan valokuvien, merkkien ja sanojen avulla. Kuvitelu ruumis taas on toisten käyttäjien mielikuva ruumiista. Kuvitelmaan toisen ruumiista vaikuttaa käytetty kieli, keskustelun aiheiden valinta, ja tietenkin ulkonäön, sukupuolen ja iän kuvaukset (Laukkanen 2007, 48–50). Esimerkiksi IRC-Galleriassa kuvitelma toisen ruumiista on helpompi muodostaa, sillä käyttäjistä voi nähdä kuvallisen esityksen.

Erving Goffmanin (esim. 1971) ja symbolisen interaktionismin tapa käsitellä ruumista on liittää se ja minä arkipäivän esityksiksi eli performansseiksi. Goffman (1986, 124) määrittelee performanssin toimenpiteeksi, joka muuntaa yksilön näyttämöesiintyjäksi, jonka esitystä yleisö voi seurata. Yksilö siis tekee itsestään esitettävän muiden katsojien edessä. Goffmanin näkemyksissä kiinnitetään huomiota ruumiin materiaaliseen ja kommunikatiiviseen perustaan, joiden avulla on mahdollista tarkastella arjen vuorovaikutustilanteita muiden kanssa. Ruumis on (materiaalinen) väline, jonka avulla tuotetaan arkipäivän mikrotason esityksiä, - eli kommunikoidaan toisten kanssa ja toisille. Ruumis asettuu aina myös suhteessa fyysiseen ympäristöön, josta Goffman (ks. esim. 1971, 32–34) käyttää termejä lavastus ja näyttämö. Esityksen tarkkailu, ohjaaminen ja vaikutelmien antaminen toisille liittyvät aina siihen, kuinka hyvin yksilö pystyy kontrolloimaan ruumiillista suoriutumistaan (Pirskanen 2006, 100).

Performanssit tapahtuvat aina tietyssä kontekstissa, johon vaikuttavat kulttuuriset ja yhteiskunnalliset järjestykset. Esimerkiksi ruumis on sosiaalinen konstruktio, joka on vastaanottanut (kulttuurisesti rakentuneita) merkityksiä. Ruumiiden avulla voidaan kertoa tarinaa itsestä, eli käyttää Goffmanin termein performansseja. Performanssit voivat sisältää dramatisointeja, ylilyöntejä ja ritualisointeja, joilla annetaan haluttuja ja asiaankuuluvia vaikutelmia itsestä. (Pirskanen 2006, 100–101.)

Performansseille on olennaista olettaa, että niitä on katsomassa jokin yleisö (ks. Goffman 1971). IRC-Gallerian voidaan ajatella olevan sosiaalinen näyttämö, jossa ihmiset esittävät performanssejaan. Profiilikuva ja sivulle liitetyt tiedot edustavat yksilön julkisivua: henkilön ulkonäkö on heti havaittavissa, ja hänen esiintymistapansa, eli miten hän kuvassa on, viittaavat siihen, mitä henkilö haluaa kuvallaan kertoa muille itsestään. Näissä kuvallisissa esityksissä itsestä voidaan ilmentää maskuliinisuutta, feminiinisyttä, kovuutta, alistuvuutta yms., jotka kaikki ovat jollakin tapaa piirteitä ruumiin pinnalle (Jokinen 2000). Henkilöä esittävässä kuvassa epäsuorilla ilmauksilla, kuten ilmeillä ja eleillä, on suuri merkitys katsojalle välittyvälle tulkinnalle. Niillä voidaan välittää tiettyjä vaikutelmia, esim. tyylyttä (Skinheadeilla) tai ilmeettömyyttä ja kylmyyttä (Gooteilla).

Reimerin (1995, 66) mukaan Joshua Meyrowitz on osuvasti kuvannut Goffmanin ajatuksia hyödyntäen, kuinka rooliesityksemme ja käyttäytymisemme ovat muuttuneet sähköisen median myötä. Välitön eli suora toiminta tarkoitti Goffmanille tarkoituksellisia ja tietoisia ilmauksia, joita välitämme toisille ihmisille keskustellessamme, kun taas ekspressiivinen toiminta on epäsuoraa, eli niitä eleitä, ilmeitä ja liikkeitä, joita välitämme tiedostamattamme toisille. Meyrowitzin mukaan painettu media on välitöntä, sillä kirjailija tai toimittaja ei ole fyysisesti läsnä, kun taas sähköinen media välittyy suorasti ja epäsuorasti: radiosta kuuluu juontajan ääni, ja televisiosta näkyy kasvot puheen lisäksi. (Reimer 1995, 66.)

3.3.3 Postmodernin aikakauden minuus ja identiteetti

Sosiologisessa kirjallisuudessa on 1900-luvun kuluessa tarkasteltu länsimaista individualismia, jonka on ajateltu olevan yksi keskeinen modernisaation tunnusmerkki. Käsite moderni ja modernisaatio saavat kirjallisuudessa monta alkuperää ja tarinaa, mutta yleensä termeillä viitataan läntisiin suurkaupunkeihin, ja prosessina siihen on liitetty usein esim. teollistuminen ja kaupungistuminen (Kotkavirta & Sironen 1989, 7). Fornäs (1998, 32–33) toteaa, että moderniteetista puhuttaessa voidaan keskittyä nykyaikaan, erotuksena etäisemmästä menneisyydestä.

Sosiologisen, modernissa ajassa elävän subjektin ajateltiin muodostuneen suhteessa ”merkityksellisiin toisiin”, jotka välittivät subjektille sosiaalisen todellisuuden arvot, merkitykset ja symbolit (ks. Mead 1934). Douglas Kellner (1998, 261) toteaa, että modernin aikakauden identiteetti oli vaihteleva, itseään pohtiva, muutoksen ja uudistuksen alainen, sillä ihmisten täytyi elää ja toimia hyvin erilaisissa konteksteissa päällekkäisesti ja samanaikaisesti. Tällöin emme kykene aina tekemään rationaalisia ratkaisuja, sillä toimiemme lopputuloksia voi olla vaikeaa ennustaa etukäteen (Saastamoinen 2006, 141). Modernin ajan identiteetti määrittyi suhteessa muihin ja oli suhteellisen pysyvä ja se muodostui minän ja yhteiskunnan välisessä vuorovaikutuksessa, jossa subjektilla on yhä sisäinen olemus, mutta se on jatkuvassa dialogissa ja muotoutuvissa ulkopuolella olevien kulttuuristen maailmojen kanssa. (Hall 1999, 21–22, 35.)

Tässä tutkimuksessa käytänkin moderniteetin sijaan mieluummin käsitettä myöhäismoderni tai postmoderni, sillä termeillä viitataan yleensä aikaan, jota elämme parhaillaan. Zygmunt Bauman on luonnehtinut myöhäismodernia tai postmodernia seuraavasti:

”postmodernilla tarkoitetaan vauhtia, jolla asiat muuttuvat, ja mielentilojen pikaista vaihtumista niin, että ajatuspinttyimiä ei ehdi syntyä. Sillä tarkoitetaan huomion keskittämistä samanaikaisesti kaikkialle niin, ettei mitään ehditä tarkastelemaan liian pitkään eikä liian tarkasti” (Bauman 1996, 21).

Hän (emt., 194–195) jatkaa vielä, että postmoderni aika on sosiaalisena tilanteena peruuttamattomasti epätasapainoinen, sillä kaikki löydettävissä oleva järjestys on äkillistä ja väliaikaista, koska postmoderni tilanne on jatkuvan liikkeen ja muutoksen areena. Myöhäismodernissa maailmassa yksilön elämä on yhä tilannesidonnaisempaa, sillä kohtaamme jatkuvasti uusia tilanteita, uutta tietoa ja uusia toimintatapoja. Ihmisten täytyy kyetä sopeutumaan nopeasti ja joustavasti tilanteeseen kuin tilanteeseen. Anthony Giddens toteaa, että tunteaksemme itsemme ehjäksi, identiteetin työstämisestä tulee refleksiivinen projekti, johon kuuluu jatkuva itsetutkiskelu ja johdonmukaisen elämäntarinan ylläpitäminen (Giddens 1991, 32–33). Sukupolvi, luokka-asema tai työpaikka ei välttämättä enää riitä määriteltäessä itseä. Vanhat, modernin aikakauden, identiteetit joutuvat siirtymään ja muuttumaan uusien tieltä, mutta Hallin (1999, 16–19) mukaan ne eivät kuitenkaan täysin häviä; niitä vain määritellään eri tavoin ja yhä kiihtyvämmällä tahdilla.

Media: radio, televisio, elokuvat ja internet laajentavat symbolien kulutusta ja kulttuurien sekoittumista toisiinsa, sillä niiden välityksellä tyyli, kuvastot, muodit, tarinat, sanastot ja kulttuurintekstit ovat kaikki liikenteessä, ja niitä voidaan helposti muuttaa, kopioida ja tuottaa. Siten niitä on helppo myydä ja kuluttaa, jolloin ne kaikki tarjoavat subjektiasemia, jotka auttavat yksilöitä jäsentämään yksilöllistä identiteettiään. Tosin, kun yltäkylläisessä kuvakulttuurissa on alinoma uusia mahdollisuuksia rakentaa identiteettiä uudelleen, syntyy epäilemättä hyvin epävakaita, säröisiä ja pirstoutuneita identiteettejä. Tällöin yksilö on helposti altis muodin orjaksi, mainosten ja populaarikulttuurin houkutuksille. (Kellner 1998, 264, 293.)

Bauman (1996, 36–38) onkin osuvasti todennut, että postmodernissa ajassa sosiaalinen maailma näyttäytyy yksilölle valintojen varastona, joka tarkoittaa käytännössä markkinoita, jotka tarjoavat erilaisia paketteja ”tee-se-itse-mentaliteetilla” työstää minuutta. Markkinoilta voidaan ostaa siis helposti tavaroiden, esim. cd-levyjen tai vaatteiden lisäksi ideoita ja ideologioita. (Saaristo & Jokinen 2004, 224–225.) Nuorelle kuluttaminen voi olla osa itsensä toteuttamista ja identiteetin työstämisen prosessia (Miles 2003), jolloin kulutusresurssit määräävät pitkälti persoonallisuuden ja identiteetin työstämisen ehtoja (Siurala 1991, 139).

Nuorten kulutus on aktiivista ja luovaa toimintaa, sillä nuoret muuntelevat ostamiensa tavaroiden merkityksiä ja asettavat massatuotteet eri kontekstiin. Kun he työstävät ulkoista olemusta vaatteiden avulla, he pääsevät samalla kehittämään sisäistä olemustaan. (Jones 1990, 85, 89.) Kulutusvalinnoissa tärkeää on se, kuinka paljon taloudellisia resursseja nuorella on käytettävissään. Vanhempien tulot määrittävät paljon kotona asuvien nuorten kulutusta, kun taas kotoolta poismuuttaneiden nuorien ostopäätökset puolestaan ovat omista ansioista kiinni. Joka tapauksessa ilman rahaa on vaikea tyyliä ja erottautua toisista. (Wilska 2005.) Suomalaisnuoret eivät kuitenkaan ole amerikkalaisten nuorten tasolla bränditietoisuudessa (ks. lisää Quart 2003), vaan he ovat keskimäärin melko tavallisia ja jopa säästäväisiä kuluttajia.

Sinikka Ruohonen tutkii väitöskirjassaan *Nuorten pukeutuminen* (2001) sitä, miten nuoret kiinnittyvät yhteisönsä ja etsivät paikkaansa maailmassa pukeutumisen avulla. Kaikkia nuoria yhdistää Ruohosen mukaan halu olla nuoria ja ottaa etäisyyttä keski-ikäisiin ja erottautua harmaasta tuulipukukansasta. Pukeutuminen liittyy nuoren elämään ja se tuotetaan erilaisissa konteksteissa. Pukeutumisen merkitykset vaihtelevat kulttuurista toiseen ja samankin kulttuurin sisällä (ks. myös Uotila 1994). Pukeutumisen voi ajatella olevan peli, jossa yleisön vaihtuminen sekä näyttämötilanteiden muutos muuttavat pukeutumisen merkityksiä. Samanhenkiset tajuavat viestit, mutta erihenkiset eivät välttämättä. Riippuu miljööstä, miten nuori suhtautuu muotiin, kirpputorivaatteisiin ja alakulttuureihin. Nuoret vaihtelevat tyylejään etsiessään omaa elämäntyyliä sekä paikkaansa maailmassa. (Ruohonen 2001, 6.)

Michel Maffesoli (1995) on osuvasti tuumannut, että ”tyyli” kiteyttää aikakauden, jossa tietyt ihmiset tai ryhmät elävät. Se ilmentää kulttuuria kokonaisuutena ja on tavallaan yhteinen kieli. Tyyli on identiteetti sinänsä. Se toimii ihmisen habituksena ja liittää hänet yhteisöönsä. (Maffesoli 1995, 38–47.) Subjektivisointi on vastareaktio kylmäksi, etäiseksi ja kasvottomaksi koettuun yhteiskuntaan. Strategiassa on kyse korostaa omaa persoonallista identiteettiä erilaisilla ekspressiivisen tyylin ilmauksilla. Samanlainen pukeutumistyyli, kuten erilaisissa alakulttuurisissa muodostelmissa tai samanlainen elämäntapa voivat yhdistää joukkoa ihmisiä, ja luoda heidän välilleen yhteisöllisyyden tunnetta, kuten mm. Maffesoli (1995) ja Giddens (1991) ovat pohtineet. Juuri nuoret ovatkin markkinoiden halutuin kohderyhmä ja heille yritetään myydä kaikkea mahdollista. Tällöin nuoren on helppoa ostaa erilaisia aineksia identiteetin rakentamisen tueksi. Vaikka nuori voi luulla tekevänsä yksilöllisiä kulutusvalintoja, oikeasti hän tekee ne standardisoituneen tarjonnan alaisuudessa. Nuorille voidaan uskotella, että he voivat olla persoonallisia, kun he ostavat uutta.

Elämäntyyyleillä on sosiologiassa yleensä viitattu tiettyjen ryhmien tyyliin elää. Tällöin elämäntyyyleillä, jotka ovat hyvin segmentoituneita ja eriytyneitä, tarkoitetaan joukkoa käytäntöjä, joita yksilöt noudattavat saadakseen materiaalsen muodon minäidentiteetilleen. kasvualustaansa. Elämäntyylyt ovat rutinisoituneita käytäntöjä, jotka määrittävät pukeutumista, syömistä ja käyttäytymistä. Olemme tietoisia ruumiistamme, minkä osoittaa esim. käyttäytymisen tarkasteleminen, esim. miten aistimme ympäristöä ja kuinka hengitämme sekä halu noudattaa tiettyä ruokavaliota ja harrastaa liikuntaa (Giddens 1991, 77; Bauman 1996, 201–202; Maffesoli 1995, 63–65).

Nykyään elämäntyylyt eivät enää välttämättä ole luokka- tai ryhmäsidonnaisia, vaan jokainen ihminen voi valita itse henkilökohtaisen tyylinsä, (Featherstone 1991, 83), sekä sen, missä haluaisin opiskella, mihin ammattiin hakeutuisin, mihin uskoisin, mitä harrastaisin, mitä pitäisin totena jne. (Rautio 2006, 20; Saaristo & Jokinen 2004, 264), joskin sosioekonomiset taustamuuttujat, kuten koulutus ja tulot asettavat reunaehdoja valinnoille (esim. Räsänen 2000). Tyyliä sovelletaan fyysiseen ulkomuotoon, josta todisteena ovat muoti, pukeutuminen ja elekieli. Mike Featherstone (1991) toteaa jokapäiväisen elämän estetisoituneen, mikä tarkoittaa sitä, että jokapäiväinen elämä

muuntuu ”taiteeksi”. Meille myydään mielikuvia kaikkialla. Ulkonäkö eli se, mitä rakennamme ruumiimme pinnalle, miten käytämme rumistamme eleissä ja ilmeissä, ovat sitä, miten ihmiset tunnistavat toisensa ja mihin he identifioituvat. Luotamme siis ulkonäköön. (Slater 1997, 30.)

Hall (1999, 23) toteaa, että sisällämme on eri suuntiin kimpoilevia identiteettejä, minkä vuoksi identifikaatiomme vaihtelevat jatkuvasti, eivätkä ne ryhmyy yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Tämän vuoksi Hall (1999) pohtiikin, että identiteetti tulisi ymmärtää ”tuotannoksi”, koska se ei ole koskaan valmis, vaan se muotoutuu aina esittämisen prosesseissa. Itsestä ja identiteetistä on useita esityksiä eli representaatioita, sillä me puhumme, toimimme ja kirjoitamme aina jostakin tietystä paikasta, tietyssä ajassa ja tietyn historian sekä kulttuurin kehityksessä. Konteksti, eli tietty tila tai paikka, vaikuttaa siihen, mitä olemme (Hall 1999, 223–224), kuten myös Erving Goffman (1971) on todennut.

Myös Zygmunt Bauman (1996, 201) ja Don Slater (1997, 30) ovat samaa mieltä siitä, etteivät identiteetit ole koskaan valmiita, vaan ne ovat hetkellisiä. Baumanin mukaan (emt., 201) postmodernit nomadit eli myöhäismodernissa elävät subjektit, liikkuvat ajan ja paikan kuin myös identiteettien läpi, eikä elämänprojekti kuulu heidän psykologiseen todellisuuteensa (vrt. Giddens 1991). Bauman (1996, 201) nimittää elämänprojektia minän koostamiseksi, koska sillä ei ole näkyvää päämäärää, tavoitetta eikä suuntaa. Identiteetti ei ole mikään kehittyvä, vaan alati purettavissa, uudelleen koostettavissa ja uuden aineksen omaksumisen väline.

Kun elämä on yhtä siirtymistä tapahtumasta toiseen, jolloin mihinkään ei voi kiinnittyä tai ankkuroitua, identiteetin rakentamisessa huomio kiinnittyy keksittyyn, kuvitteelliseen yhteisöön, joka ilmaantuu hetkessä, ja katoaa yhtä nopeasti. Yhteisö pysyy koossa yksilöiden tekemien valintojen yhdistetyn voiman avulla, koska yksilöt päättävät samastua siihen. (Bauman 1996, 38, 187.) Yhteisön jäsenyys on keino saavuttaa läheisyyttä toisten ihmisten kanssa ja luoda merkityksiä omalle elämälle (vrt. Maffesolin uusheimot tai Baumanin mielikuvitusyhteisö). (Saastamoinen 2006, 149.)

Thomas Ziehe on kuvaillut strategioita, joita ihmiset voivat käyttää hyödyksi identiteettityössään sopeutuessaan epävarmaan myöhäismoderniin aikaan. Ziehen mukaan yhtenä strategiana sopeutua myöhäismoderniin aikaan ja kulttuuriin on potentiaalisointi, joka tarkoittaa, että ihmisten täytyy hyväksyä ajan luonne ja antautua siihen mukaan. Tässä on kyse alituisesta kokemusten janoamisesta sekä jatkuvasta liikkeelläolosta. Identiteettiä määrittää tällöin keskeisesti nykyhetkessä eläminen ja elämysten hankkiminen. (Saastamoinen 2006, 149–150.) Ontologisointi tarkoittaa strategiaa, jonka mukaan ihmiset pyrkivät löytämään uskon johonkin varmaan totuuteen vastareaktiona kokemukselle, kun suuret narratiivit eli yhteiskuntaa ja kulttuuria koskevat tarinat ja merkitykset ovat kadonneet. Tästä tunnusmerkkeinä ovat uskonnollisuuden, yhdenasiainliikkeiden ja ääriliikkeiden suosio. Liikkeille on tyypillistä pyrkiä monopolisoimaan totuuden määrittelyoikeus, jolloin identiteettityöllä on varma perusta. Tällaisina strategiana voidaan pitää esimerkiksi äärioikeistolaiseen White Power –liikkeeseen ryhtymistä, jossa ulkomaalaiset ihmiset ja kansainvälistymisprosessi koetaan uhkaavana.

Postmodernismin teoreetikot vaikuttavat yleisesti ottaen kovin pessimistisiltä suhtautumisessaan identiteetin pysyvyyteen ja sen ylläpitämiseen. Stuart Hall (1999, 250–253) on jopa väittänyt identiteettien olevan täysin keinotekoisia luomuksia. Vaikka identiteetteihin voidaan omaksua aineksia sieltä täältä, tarvitaan siihen jotakin aitoa ja pysyvää, jotta ihmiset tunsivat itsensä eheiksi. Kuten Don Slater (1997, 202–203) toteaa, postmodernin ja elämäntyylien tutkijat olettavat, että ihmiset vain ottavat ja jättävät jäsenyyksiä sekä omaksuvat identiteetin nopeasti, helposti ja ilman pidempää sitoutumista. Slater (emt. 202–203) haluaa kuitenkin huomauttaa, että ihmiset ovat yhä osa yhteisöjä, perhettä sekä erilaisia organisaatioita.

3.4 Identiteetti ja nuorisokulttuurit

3.4.1 Nuorisotutkimus ja nuorten alakulttuurit

Sosiologiassa nuorista tutkimuskohteena kiinnostuttiin melko myöhään, ja nuorisotutkimus alkoi todenteolla vasta 1950-luvulla. Pari vuosikymmenestä siitä eteenpäin tutkimusta oli jo niin runsaasti, että sitä voitiin tarkastella kriittisesti. Nuorisotutkimus on tuottanut varsin ristiriitaisia kuvia nuorisosta, sillä tutkijoiden nuorisokuvat eri vuosikymmeniltä ovat erilaisia. (Uusitalo 1991, 247–249.) Ritva Raippa (2002, 8) tekee huomion, että nuorisoryhmittymistä käytetään usein päällekkäisiä käsitteitä alakulttuuri, vaihtoehtokulttuuri, vastakulttuuri sekä nuorisokulttuuri. Johan Fornäs (1995, 1) toteaa nykyaikaisen nuorisokulttuurin tutkimuksen olevan hyvin monipuolista ja eri suuntiin rönsyilevää. Fornäs (1995, 1) on osuvasti todennut, että juuri nuoriso on se, joka on ensimmäisenä käyttämässä uutta mediaa ja kokeilemassa erilaisia genrejä.

Alakulttuuriin kuulumisen näkyy nuoren identiteetissä. Alakulttuuriin kuulumisen antaa nuorelle yhteisöllisyyden kokemuksia ja samalla mahdollisuuden rakentaa identiteettiä (Raippa 2002). Yksilö siis samastuu tiettyyn viiteryhmään, ja samalla erottautuu muista ryhmistä. Alakulttuuri vaikuttaa siihen, kuinka nuori pukeutuu, millainen tyyli hänellä on, miten hän puhuu ja ajattelee. Alakulttuuri siis vaikuttaa nuoreen hyvin kokonaisvaltaisesti monilla eri elämän osa-alueilla.

Lähteenmaa haluaa kuitenkin huomauttaa, että kaikki nuoret eivät samastu ala- tai vastakulttuureihin. Samastujien joukko on aina ollut pieni vähemmistö niin britti kuin suomalaisistakin nuorista. Jotkut nuoret tarvitsevat alakulttuurisamastumisia aikuistumisensa työstämisessä muita nuoria enemmän. Syyt voivat liittyä elämänkaaren eri vaiheissa tapahtuneisiin sattumuksiin tai psykologisiin tekijöihin. Lähteenmaa toteaa myös, että nuori voi hakeutua alakulttuureihin tuntiessaan itsensä ulkopuoliseksi ja erilaiseksi muiden silmissä, jolloin alakulttuurisamastuminen antaa nuorelle mahdollisuuden olla tekemisissä samanmielisten kanssa. (Lähteenmaa 2001, 40).

Lähteenmaa (1991, 262) toteaa, että suomalaisnuorten alakulttuureihin samastumisten vähentyminen kertoo toisaalta siitä, että yhteiskunnalliskulttuurisia murroksia työstetään alakulttuurin tasolla, mutta myös yksilötasolla tehdään henkilökohtaista identiteettityötä. Suuret, kulttuuria ravistelevat, muutokset eivät ole vähentyneet, mutta aikuistuminen on muuttunut siten, että nuoret eivät tarvitse alakulttuurisamastumisia. (Emt., 262.)

Suurin osa nuorista ei kuulu mihinkään selvärajaisiin nimettäviin ryhmiin, koska sellaisiin ryhmiin samastuminen koetaan liian sitovana ja rajoittavana. Ryhmiin kuuluminen on nykyään enemmänkin löyhää, kevyttä ja kontekstisidonnaista. Suurpää toteaa, että nuoret eivät enää kuulu jengeihin, vaan he haluavat kuulua mieluummin erilaisiin kaveriporukoihin, jotka ovat muuttumattomia ryhmittymiä mielekkäämpiä. Samankaltaiset käsitykset ja mieltymykset kokoavat ihmisiä yhteen, mutta porukoita ei yhdistä aatteellisuus tai ulkoisesti määritelty tyyli. Nuorten pohdinnoissa nousee esille ryhmien välisen sukkuloinnin lisäksi niin sanottu roolisukkulointi: että onnistuu muuntamaan sosiaalista rooliaan tilanteiden mukaan ja toimimaan erilaisissa sosiaalisissa ympäristöissä esim. ympäristöaktiivina, urheilijana tai opiskelijana. (Suurpää 1996, 58–61.)

Alakulttuuri tarkoittaa joukkoa ihmisiä, joilla on omat tapansa, piirteensä ja aatteensa, jotka erottavat heidät muista laajemman kulttuurin jäsenistä. Alakulttuurit ovat konkreettisia ryhmiä, joilla on omat makunsa ja elämäntyylihallintansa (Fornäs 1998, 133). Alakulttuureissa on kyse erottautumisesta jostakin toisesta. Lähteenmaan (1991, 255) mukaan nuorten alakulttuurit ovat luokkapohjaisen emokulttuurin ja valtakulttuurin välissä. Alakulttuurit ovat enemmän tai vähemmän tietoisia muodostelmia, joihin voidaan Lähteenmaan (2001, 35) mukaan identifioitua, sitoutua ja panostaa kevyemmin tai raskaammin. Tietoisissa alakulttuurisissa muodostelmissa yksilöt tekevät tarkoituksellisia käytökseen ja symboleihin liittyviä valintoja, jotka määrittelevät heidän yhteisöjään. Joissakin alakulttuurisissa yhteisöissä symbolit, kuten hiustyyli, korut ja vaatetus, ovat hyvin voimakkaasti esillä ja näkyvät julkisessa sfäärissä, kun taas toiset piiloutuvat ulkopuolisten silmin vaikeasti havaittavien merkkien taakse. Esimerkiksi gootit ovat katukuvassa selvästi näkyvillä, kun taas hakkerit eivät. (Fornäs 1998, 145–148.)

Lähteenmaa (2001, 35) jatkaa, että subjektiivinen sitoutuminen voi olla identiteetin keskeinen osa, vaikka ryhmä olisi normiton, kuten juuri nettipohjaiset virtuaaliyhteisöt. Fornäsin mukaan alakulttuurit kehittyvät jatkuvasti ja risteävät monin eri tavoin, sillä yksilöt astuvat ja poistuvat niistä, kulttuurit muuttavat jatkuvasti muotoaan, sisältöään ja ovat kanssakäymisissä toistensa sekä muiden sosiaalisten, kulttuuristen ja subjektiivisten tekijöiden kanssa. (Fornäs 1998, 139–141.)

Alakulttuuritutkimuksen synty

Alakulttuuri esiintyi ensimmäisen kerran teoreettisena käsitteenä nuorisotutkimuksessa 1950-luvulla, jolloin tutkimusten lähtökohtana oli selvittää, miten nuoret kasvavat aikuisiksi luokkayhteiskunnassa. Tämän päivän nuorisotutkimuksen kannalta merkittävin alakulttuurin tutkimuksen koulukunta on Birminghamin yliopiston nykykulttuurin tutkimusyksikössä. Se sai alkunsa Isossa-Britanniassa 1960-luvulla, jolloin perustettiin Centre for Contemporary Cultural Studies (CCCS). Tutkimusyksikön piirissä kehiteltiin alakulttuuriteoria, jota kutsutaan myös brittiläiseksi kulturalismiksi, jossa ajatuksena oli tutkia nuorten alakulttuurien mieltä ja merkitystä.

CCCS: n perinteessä alakulttuurien ajateltiin olevan symbolisia yrityksiä ratkaista modernisaatioon liittyvistä muutoksista johtuvia aikuiskulttuurin ongelmia siten, että nuorilla oli tarve luoda ja ilmaista itsenäisyyttä ja eroa vanhemmista liittymällä nuorisoryhmiin. Kuitenkin nuoret yhä identifioituivat jonkin verran vanhempiinsa, sillä he välittävät nuorille yhteiskunnassa tarvittavia arvoja ja asenteita. (Fornäs 1998, 132–136.) Alakulttuuristen tyylien lukeminen todellisten ja toivottujen identiteettien kielellisinä ilmaisuina sekä merkityksellisinä viesteinä niin sanotussa birminghamilaisessa tutkimussuuntauksessa oli 1970-luvulla hallitsevana ideana. Tutkimussuunnan edustajat ovat Lähteenmaan (1991, 258) mukaan pitäneet kapinointia ja bricolage-olettamusta alakulttuureissa itsearvona. Teoreettisina lähtökohtina olivat kaksoisartikulaatio, bricolage ja homologia. (Puuronen 2006, 105, 111–113.)

Kaksoisartikulaatio-oletuksen mukaan alakulttuuri sijoittuu luokkaperustaisen emokulttuurinsa ja valtakulttuurin väliin ottaen vaikutteita niistä molemmista (Puuronen 2006, 113; Lähteenmaa 1991, 255). Valtakulttuuri on nykyaikana vaikea määritellä, koska valtakulttuurin sisälläkin alkaa olla monia elämäntyyplejä ja malleja. Tarkempi määritelmä olisi Raipan (2002) mukaan nähdä alakulttuuri nuorten itsensä luomana kulttuurina, jolla on oma merkitysjärjestelmänsä. Suomessa nuorisoryhmittymä muodostuu alakulttuuriksi Raipan (emt.) mukaan silloin, kun sillä on omat tapansa, kielensä ja tyyliinsä. Samalla erottaudutaan massasta ja muista nuorisokulttuureista, jolloin syntyy ”me” ja ”muut” - vastakkainasettelu. Yleensä nuorten ryhmittymillä ei ole sitovia ja virallisia sääntöjä, vaan he luovat itse epäviralliset säännöstönsä, joiden mukaisesti ryhmän edustajien tulisi toimia. (Raippa 2002, 7-8.)

Bricolage-olettamus on alun perin lanseerattu strukturaalisesta kielitieteestä. Siinä ajatellaan, että jokainen merkki on kaksijakoinen: se koostuu muodosta ja sisällöstä. Bricolage-olettamuksen avulla haettiin vastausta siihen, miten alakulttuurin tyyli muodostuu. Tyyli perustuu merkitysten muuntamiseen: esineen alkuperäinen merkitys muunnetaan toiseksi liittämällä tavallinen käyttöesine uuteen yhteyteen. (Puuronen 2006, 113.) Tämän ajattelusuunnan mukaan alakulttuurisissa tyyleissä olisi nähtävissä piilomerkityksiä. Esimerkiksi hakaristi punkkarin tyylinä ei kuvastaisi natsisympatioita vaan viehtymystä 1930-luvun Saksan dekadenssiin. (Lähteenmaa 1991, 256–257.)

Alakulttuureiden tutkimisessa ongelmana on ollut myös homologiaoletus. Homologisessa erittelyssä selvitetään Jokisen ja Saariston (2004, 113) mukaan ryhmän elämäntyylin ja ryhmän käyttämien kulttuurin tuotteiden ja muiden objektien välisiä vastaavuuksia. Homologia eli vastaavuusoletus tarkoittaa siis, että ryhmän tyylin, sen toimintojen, rakenteiden ja kollektiivisen omakuvan välillä olisi rakenteellinen vastaavuus (Lähteenmaa 1991, 256; Puuronen 2006, 114). Oletuksena on, että tuote ja sen käyttö ovat yhteydessä ryhmän keskeisiin arvoihin ja asenteisiin. Punkkareita tutkinut Ritva Raippa (2002, 5-6) toteaa, että symbolisten tyylien ja elämäntyylien samankaltaisuuksia koskevia päätelmiä tulisi kysellä ryhmän jäseniltä itseltään, koska tällöin jäsenten omat tulkinnat tulisivat esille.

Lähteenmaa sanoo, että nuorten identiteettien moniaineisuus on rakenteellisessa vastaavuussuhteessa siihen, että kuulutaan moniin eri ryhmiin, habituksessa kannetaan merkkejä ja elementtejä monista tyyleistä ja että musiikkimaut koostuvat monenlaisten kirjojen parissa. Eli nuorten identiteettien moniaineisuus vastaisi siten homologisesti nuorisokulttuurin tasolla ilmenevää moniaineisuutta. (Lähteenmaa 1996, 115–121.)

3.4.2 Alakulttuurinen identiteetti ja sen neljä ilmaisumuotoa

Fornäsin (1998, 139) mukaan jokaisen elämäntyylin sisällä on useita muotoja tai alajärjestelmiä, jotka liittyvät eri inhimillisiin alueisiin ja kulttuurisiin ilmaisumuotoihin. Neljä tällaista muotoa liittyvät 1) ulkonäköön 2) makuun 3) esiintymiseen ja 4) erityiskieleen.

1) Ulkonäkö

Ulkonäköön kuuluu pukeutuminen, hiustyyli ja muut ulkoiset tuntomerkit. Ulkonäkö on se, mikä voidaan nähdä valokuvissa. Se viittaa siis visuaalisiin puoliin, ja liittyy lähinnä kuluttamiseen ja teollisesti valmistettujen artefaktien valintaan. Fornäsin mukaan (1998, 141) itse valituissa alakulttuureissa ulkoinen näkyvyys on ehdottoman tärkeää identiteetin rakentamisen kannalta. Etenkin kiinnostuttaessa alakulttuureista, nuori haluaa näyttää kuuluvansa ja sitoutuvansa niihin (Perho 2000b).

Jokaisessa alakulttuurissa täytyy olla näkyvyyttä, eli tyylien pitää olla objektivoituja, jotta muut pystyvät havaitsemaan niitä. Tyylit eivät liity pelkästään alakulttuureihin tai kollektiivisiin ryhmiin, vaan tyylittelyn (*stylization*) käytäntöjä harjoitetaan myös valtavirtamuodissa. Meillä kaikilla on henkilökohtainen sekä sosiaalisissa muodostelmissa muotoutuva tyyli, joka voi olla tarkoituksellinen, poikkeava, johdonmukainen tai vastustava. (Fornäs 1998, 139.) Myös nuoret, jotka eivät samastu tai identifioitu alakulttuureihin, käyttävät tyylittelyn keinoja esim. kuluttaessaan ja ostaessaan tiettyjä brändejä tai tuotemerkkejä.

Fornäs (emt. 148) sanookin, että alakulttuurit edustavat identiteettejä ulospäin näkyvänä kielenä. Laukkanen (2007, 66) jatkaa, että tietynlaiseen tyyliin liitetään tiettyjä piirteitä, jotka liittyvät johonkin ryhmään. Eri ryhmiin, kuten hopparit tai gootit, liittyvät positiiviset määrittelyt voivat olla yksilön itse itselleen määrittelemiä. Määrittelyt saattavat toimia jopa identiteetteinä.

2) Maku

Makuun liittyy lähinnä musiikkimaku, mutta myös muiden kulutettujen tai tuotettujen esteettisten muotojen näkyvä käyttö.

3) Esiintyminen

Esiintyminen tarkoittaa eleitä, liikkeitä ja rituaaleja, jotka tuotetaan itse kullakin hetkellä. Esiintyminen liittyy ulkonäön tavoin visuaalisiin puoliin. Esiintymisessä on läsnä verbaalinen ja non-verbaalinen viestintä.

4) Erityiskieli

Erityiskielellä viitataan jonkin ryhmän/joukon käyttämään slangiin, sanastoon tai puheenparsiin, jotka tuotetaan itse. Monesti nuorilla onkin oma sanastonsa ja termistönsä erilaisissa nuorten kulttuureissa.

3.4.3 Skinheadit, gootit ja punkkarit

Skinhead-alakulttuuri

Sanalla skini viitataan yleensä henkilöön, joka on omaksunut skinikulttuurin ulkoisen tyylin, arvot, ideologian ja toimintakulttuurin, ja noudattaa näitä pukeutumisessaan ja toiminnassaan (Hilden- Paajanen 2005 Clarken 1976 mukaan). Termi ”skinhead”, joka viittaa kaljuksi ajeltuun päähän, tuli yleiseen käyttöön kuvaamaan ryhmään kuuluvia vuonna 1969.

Skinhead-alakulttuuri on kansainvälinen ilmiö, jonka juuret ovat 1960-luvun lopun ja 1970-luvun alun Englannissa kovistelevassa modi-kulttuurissa. Modit kulkivat armeijan ylimäärävarastosta ostetuissa maihareissa ja morkkakengissä. He halusivat olla kovia ja suhtautuivat negatiivisesti tulevaisuuteen. (Kemppinen 1998; Raippa 2002). Suomeen alakulttuurin rantautumisen ajankohtaa ei tarkalleen tiedetä, eikä sitä ole tutkittu vasta kuin 1980-luvun lopulta lähtien (Perho 2000b, 15). On arvioitu, että 1980-luvun alussa ympäri maata oli jo useita skinien pienryhmiä. Ensimmäiset uutisoinnit skinien väkivaltaisesta käytöksestä vietnamilaisia pakolaisia kohtaan ilmaantuivat juuri 80-luvun alulla (Hilden-Paajanen 2005, 24). Alakulttuurin edustajien määrää on vaikea arvioida, mutta 1980-luvun lopulla heitä arvioitiin olevan 100–350 koko Suomessa. Aktiivisesti klubeihin kuuluvia Skinheadeja on Helsingissä suunnilleen sata ja koko maassa noin tuhat. (Perho 2000a.)

Skinhead-alakulttuurilla on paikallisia sovelluksia ja yksilöllisiä eroja, ja etenkin Suomessa skinien tausta on heterogeeninen verrattuna työväenluokkaan kuuluvien enemmistöön useissa Euroopan maissa. Suomessa skinit voivat kuulua äärioikeistolaisiin White Power ryhmiin, jotka ovat kiinnostuneita rasistisesta ja kansanmielisestä, uusfasistisesta ideologiasta, jossa ihmiset jaetaan rodullisiin tai kulttuurisiin kategorioihin. Ideologiaan kuuluu olennaisesti rasismi, muukalaisvihamielisyys ja antisemitismi. (Perho 2000a.) Kemppisen (1998) mukaan Suomesta löytyy ryhmittymiä, jotka marssivat suomen vaakunalipun perässä ja laulelevat isänmaallisia lauluja, mikä kuvastaa liikkeelle ominaista suhtautumista oman alueen puolustamisen tärkeyteen ja isänmaallisuuden ihannointiin.

Kemppisen (1998, 87) mukaan skinheadit ovat yleensä 14–25 vuoden ikäisiä nuoria, yleisemmin poikia (Perho 2000a), jotka eivät mielellään puhu politiikasta vaan mieluummin esimerkiksi pukeutumisestaan ja lempi-musiikistaan. Skinheadeille merkityksellinen ulkoinen tyyli on pysynyt samanlaisena kuin alkuvaiheiden brittiskineillä. Kuten Perhon haastattelututkimuksessakin kävi ilmi, skineille tyyli on jotain, joka ilmaisee yksilön identiteettiä, mutta myös koko ryhmän yhdenmukaisuutta ja kollektiivista identiteettiä. Skinhead-tyylin omaksuminen näyttää olevan ensiaskeleksi alakulttuuriin liittyvän kiinnostuksen herättämisessä. (Perho 2000a.) Myös Kemppinen tekee saman havainnon. Nimittäin skinheadiläisyys toimii nuorille identiteetin selkiyttäjänä, ja auttaa heitä löytämään paikan erilaisten tapakulttuurien keskellä. Skinhead tyyli on tapa muokata

todellisuutta: tyylin edustajat puhuvat omalla kielellään ja toimivat omien näkemystensä mukaisesti. (Kemppinen 1998, 87.)

Ulkoinen tyyli

Pukeutumisella on skinheadeille keskeinen sosiaalis-symbolinen merkitys. Pukeutumisella halutaan näyttää kuulumista sekä sitoutumista alakulttuuriin. (Perho 2000a) Perhon haastatteluiden perusteella olennainen osa alakulttuurista kiinnostumisen prosessissa on juuri ulkoasun muuttaminen kohti skinheadien tyyliä. Kun yksilö on näyttänyt ryhmälleen olevansa aito skinhead, ulkoasun ei tarvitse olla enää niin radikaali. (Perho 2000b, 63). Skinien ulkoiseen tyyliin kuuluvat pilottitakki, maihinnousukengät tai Doc Martens kengät, Leviksen 501 -farkut tai armeijan kenttähousut (Kemppinen 2006, 89). Tavanomaisia ovat myös ylös käännetyt lahkeet. Tyttöjen pukeutumisesta ei ole juurikaan tietoa, heillä pukeutuminen ei välttämättä ole niin rajua kuin pojilla. Raipan (2002, 80) mukaan skineille kiillotetut maihinnousukengät ovat tärkeä seikka, koska jalkineiden on tarkoitus näyttää aggressiivisilta: kun ne on hoidettu hyvin, niillä voi vaikka potkaista. Tyyllillisesti kaikkia skinhead-kulttuurin alalajeja yhdistää usein lyhyeksi ajellut hiukset tai kokonaan kalju päälaki. Naisilla yleinen hiustyyli on chelsea, jossa takahiukset ovat siilit tai lyhyet ja jäljelle on jätetty otsatukka ja etuhiukset tai niin sanottu piilokalju.

Alakulttuuriin liittyminen

Miksi nuori liittyy Skinheadeihin? Norjalainen Tore Bjorgo sanoo nuoren liittyvän rasistisiin ryhmiin sosiaalisten syiden perusteella. Kaverit, sisarukset ja sukulaiset voivat houkutella nuoren mukaan. Perhon haastatteluiden perusteella alakulttuurista kuullaan kavereilta, mediasta ja isoveljiltä (Perho 2000b, 50). Bjorgon mukaan kaveriporukka saattaa hyljätä omia tietä kulkevan nuoren, joten rasistiseen yhteisöön pakottavana tekijänä saattaa olla yhdenmukaisuuden paine. Toiseksi nuorella voi olla poliittisia ja ideologisia tavoitteita liittyä yhteisöön. Esimerkiksi pettyminen pakolaispolitiikkaan, tai helposti omaksuttava ideologia luonnollisuudesta, valkoisen rodun vaalimisesta ja rasismista voivat antaa sysäyksen kiinnittyä skineihin. Kolmas syy liittyy yksilöllisiin tekijöihin. Skinhead - tyyli herättää huomiota ja provosoi, minkä avulla kiusatut tai alakynnessä olevat nuoret

saavat omaan olemukseensa varmuutta ja suojaa ryhmän taholta. (Hilden-Paajanen 2005, 26–27 Bjorgon 1997 mukaan.)

Toiminta ja ideologia

Skinhead-alakulttuurissa tärkeää on toiminta. Tullakseen alakulttuurin jäseneksi henkilön on oltava sekä ideologisesti samanmielinen että valmis toimimaan ideologian ihanteiden toteuttamiseksi (Puuronen 2001, 38). Toiminnalla tarkoitetaan usein väkivaltaista käyttäytymistä, joka on olennaista niin tytöille kuin pojille. Se on keino puolustaa itseä tarvittaessa, mutta myös sallittavaa silloin, jos joku ärsyttää. Tosin Perhon haastattelemat nuoret toivat ilmi, että vaikka väkivalta kuuluu alakulttuuriin ja se on hyväksyttävää, sitä ei saa kohdistaa kehen tahansa. (Perho 2000a; Perho 2000b, 92.)

Skinit käyttävät käsitettä ”puhdas” yksilöllisen identiteetin (minä muista erillisenä yksilönä) ja ryhmäidentiteetin (minä skiniryhmän jäsenenä) tuottamiseen. Valkoinen määrittelee puhtauden erityisen laadun. Skinien aate on toimintaa puhtauden vaalimiseksi eli valkoisen rodun puolustamiseksi. Myös luonnollisuus on keskeinen ideologian lähtökohta. Skinit haluavat, että olisi olemassa pysyvä suomalainen kulttuuri, jota halutaan suojella muilta kulttuureilta. (Puuronen 2001, 33–36.)

Valtaosa skineistä ei kannata rajojen avaamista vieraille kulttuureille, mikä johtuu siitä, että pakolaiset koetaan uhkana. Skinien suusta usein kuultava argumentti: ”ulkomaalaiset vievät suomalaisnuorilta asunnot ja työpaikat”, selittää heidän reagoimista kansainvälistymis- ja pakolaiskysymyksiin (Lähteenmaa 1991; Kemppinen 1998). Skinheadit halveksivat myös selkärangattomuutta. Luonnollisuuden ideaan perustuva tavoite on torjua ja hävittää kaikenlainen epänormaalius. Skinit vastustavat esim. seksuaalivähemmistöjen edustajia ja muita ”poikkeavia” ja ”sairaita” ihmisiä ja ilmiöitä (Puuronen 2001, 37; Kemppinen 1998, 90–91). He ihannoivat ryhtiliikkeitä, kuten armeijaa ja urheiluseuroja, koska ne korostavat askeettisia elämäntapoja (Kemppinen 1998, 90–91.)

Skinheadien arvo- ja ajatusmaailma tiivistyvät heidän käyttämässään symboleissa. Symbolit ovat jäsenyyden ja yhteisen identiteetin tunnusmerkkejä. Esimerkiksi Perhon haastateltavat mainitsivat, että Suomen lippu -pinssit kuuluvat alakulttuurin ilmaisun tapaan (2000b, 64). Myös Puuronen (2001, 40) toteaa, että tatuoidut tai takinhihoihin kiinnitetyt Suomen liput tai vaakunat ovat skinien symbolisia vastalauseita massakulttuurille, epäisänmaallisille ryhmille ja kommunismille. Hakaristiä käyttämällä skinit julistavat samaa kuin natsit, eli kansallista ja rodullista yhtenäisyyttä. Tosin Puuronen (emt.41) huomauttaa, että kaikki skinit eivät ole tietoisia kaikista merkityksistä, jotka natsit hakaristille antoivat, vaan symbolin avulla nuori voi erottautua muista nuorisoryhmittymistä ja vahvistaa kuulumistaan skinheadeihin.

Yksi skinien usein käyttämä symboli on kelttiristi, joka esiintyy White Power – skinien lipussa. Symbolien ja riimujen lisäksi käytetään numerologiaa. Tunnetuin on 88. Kun jokaista aakkosten kirjainta vastaa numero, tällöin 88 vastaavat kirjaimet ovat HH eli Heil Hitler. Numero 14 puolestaan viittaa amerikkalaisen The Order – järjestön aktivistin David Lanen 14 sanaan. Nämä kuuluisat sanat ovat: ”We must secure the existence of our people and a future for White Children”, joka on suomeksi: meidän täytyy turvata kansamme olemassaolo ja tulevaisuus valkoisille lapsille. Lanen lausahdusta käytetään ideologisena ohjeena ja tervehdyksenä White Power-järjestöissä. Myös luku 18 on uusnatsien käyttämä tunnus. Numero 18 tarkoittaa kirjaimia AH eli Adolf Hitler. (Puuronen 2001, 39–45.)

Kemppinen selittää skinhead-liikkeen kukoistusta jälkimodernin yhteiskunnan arvo- ja käyttäytymismallien vapautumisella. Koska perinteinen auktoriteetti ei enää ole niin merkittävä, nuoret tarvitsevat toisenlaista yhteisöllisyyttä ja hakevat auktoriteettia muualta määrittelemään elämäänsä. Yhteisiä tarkoituksia ja päämääriä, joilla identiteettiä voidaan rakentaa, tarjoavat nuorille juuri erilaiset alakulttuurit. Puuronen selittää skinikulttuuria sillä, että he ovat kehitelleet oman vastauksensa sukupuoliroolien hämärtyksen tuottamaan epävarmuuteen maskuliinisuutta korostavasta tyylistä, johon kuuluu tietty pukeutuminen, lyhyet hiukset ja bodatut lihakset.

Gootti-alakulttuuri

Paul Hodkinson (2002, 35) olettaa väitöskirjassaan *Goth: identity, style and subculture*, että alakulttuurit ovat ryhmittymiä, joilla on oma makunsa ja normistonsa. Goottiskenessä jaetut maut ja normit tulevat selkeimmin esille goottityylissä. Hodkinson toteaa, että vaikka goottityyli ei perustu jäsenten jakamille piileville yhteisille rakenteellisille, poliittisille tai psykologisille merkityksille, niin tutkittaville heidän tyyliinsä ja goottien yleisesti jakamien piirteiden välillä on kuitenkin yhteys. Yksilöllisyys, luovuus, avoimuus ja sitoutuminen ovat jäsenillä yleisiä piirteitä. (Mt. 2002, 62) Vaikka goottiskenessä on kyllä yksilöllistä vaihtelua, kaikkiaan se on melko yhdenmukaista ja mauiltaan tunnistettavaa. Hodkinsonin eräs haastateltavista toteaaakin, että ”alussa goottiudesta ei tiedä paljoa mitään, vaan pitää itse kehitellä pukeutumistyyliä”. Kuitenkin Hodkinson tuumaa, että tyyli, joista yksilöt valitsevat palasia itselleen, ovat hyvin pysyviä ajasta ja paikasta toiseen, ja gootit tunnistavat toisensa katukuvasta juuri ulkonäön perusteella. (Emt., 40–41.)

Alakulttuurin synty ja goottien pääryhmät

Goottityyli alkoi kehittyä 1970-luvun loppupuolella Britanniassa. Lopullisesti alakulttuuri muotoutui 1980-luvun alulla postpunkiksi nimetyn suuntauksen vaikutuksista. (Hodkinson 2002, 35.) Goottikulttuurin sisällä on useita ryhmittymiä. Laura Schwöbel on jakanut 2000-luvun gootit viiteen pääryhmään (ks. tarkemmin Schwöbel 2006, 44–55), joiden väliset rajat ovat tosin melko liukuvia. *Viktoriaanis*et gootit käyttävät pukeutumisessaan 1800-luvun lopun muotia, kun taas *death-rokkarit* ovat kapinahenkisiä ja punkvaikutteisia gootteja. *Kybergootit* puolestaan edustavat futuristista ja teknohenkistä tyyliä, jossa on otettu vaikutteita tanssiklubimuodista. He pukeutuvat pvc-materiaaliin vaatteisiin ja käyttävät isoja tolppakenkiä sekä meikkaavat ultraviolettiherkillä tuotteilla ja käyttävät hiustenpidennyksiä (myös Hodkinson 2002, 56). *Goth lolitat* ovat goottiversio pikkutyttö Lolita-tyylistä, joka on syntynyt Japanissa. Tyyliin kuuluu mustat vaatteet koristeltuna pitsillä ja ruseteilla. *Samettigootit* suosivat keskiaikaista, romanttista pukeutumista, kuten pitkiä mustia mekkoja ja takkeja. (Schwöbel 2006, 46–53.)

Hodkinson lisää vielä, että gootit saavat pukeutumiseensa ja ehostamiseen vaikutteita muista alakulttuureista. Rock-kulttuurista gootit omaksuivat pukeutumiseensa suosikkibändien t-paidat, rock-kulttuurille ominaiset topit tai paidat, joissa on tekstipainatuksia. Fetissikulttuuri antoi myös elementtejä pukeutumiseen ja koruihin. Esimerkiksi erilaisten remmien ja kaulapantojen voidaan sanoa tulleen tätä kautta. (Hodkinson 2002, 56–58.) Gootit omaksuvat elementtejä pukeutumiseensa ja ulkonäkönsä myös vampyyriteemasta, esimerkiksi tekokulmahampaat, väripiilolinssit ja kauhuelokuva vaikutteinen meikki, kuten valkoinen naama. Gootit käyttävät Hodkinsonin (2002) huomioiden ja haastatteluiden mukaan paljon koruja, korvarenkaita, nenärenkaita sekä kaula- ja rannekoruja. 1990-luvun aikana myös lävistyksiset tulivat molemmille sukupuolille olennaisiksi tyylin ilmaisumuodoiksi.

Goottityylin voi ajatella keskittyvän tiettyjen artefaktien, ulkonäön ja musiikkityylin ympärille. Goottityylin ideologian voi sanoa olevan makaaberia, synkkää ja pimeää. ”Haudankolea” mieliala ja goottiestetiikka ovat niin ikään tärkeitä asioita. Hodkinsonin tutkimuksessa tärkein ja huomattavin asia gooteilla oli painotus mustaan väriin, joko hiuksissa, vaatteissa, huulipunassa ja kodin sisustuksessa. Gootit myös kuluttavat erityisen paljon aikaa ulkonäkönsä ja panostavat ehostukseen. Kalpeat kasvot, vahva silmämeikki, ohuet piirretyt kulmakarvat kuuluvat goottien ulkonäköön. (Hodkinson 2002, 41–43.) Hodkinson (2002) toteaa, goottiskenessä on yksilöllistä vaihtelua, mutta kaikkiaan se on hyvin yhdenmukaista ja mauiltaan tunnistettavaa.

Punk-alakulttuuri

Punkkareita tutkineen Ritva Raipan mielestä punk voidaan lukea eriytyneisiin nuorisokulttuureihin, koska se suhtautuu kielteisesti yleiseen nuorisokulttuuriin ja yhteiskuntaan. Punkissa on tärkeää punk ja hardcore – musiikkityyli, punktyylinen pukeutuminen, ajattelutavat sekä ideologia, kielenkäyttö, ryhmä ja suhtautuminen päihteisiin sekä seksuaalisuuteen. (Raippa 2002, 7-9, 51.) Yksi keskeinen asia punkissa on myös *do it yourself* eli ”tee se itse”- mentaliteetti, koska punkkarit vastustavat

kaupallisuutta. Punkkareiden itsensä antamien merkitysten perusteella punk ei ole luokkaperustainen, ja sitä voitaisiin mieluummin nimittää vastakulttuurin sijasta vaihtoehtokulttuuriksi (emt., 139).

Punkin synty

Varhaisimmat punkkarit ilmestyivät Lontoon kaduille 1970-luvun alussa. Punk toimi vastavetona rakkauden ja rauhan hippiliikkeelle. Punkkarit halusivat aggressiivisuutta ja uskoivat kapinaan, joka nostettiin esille raivoisina musiikkikappaleiden sanoituksina. Varsinaisen punkliikkeen kohunimenä oli Sex Pistols – yhtye, joka rikkoi seksikkäällä sekä aggressiivisella lavaesiintymisellään ja rivoilla kappaleiden sanoituksillaan kulttuurissa vallitsevia tabuja ja sovinnaisia tyylejä. Punkin olemuksessa oli kyse nuorten protestista auktoriteetteja kohtaan, halusta erottautua korkeakulttuurista ja vallitsevasta järjestelmästä. Vastustettavia järjestelmiä olivat esim. byrokratian rattaat, hierarkkiset alistussuhteet ja tiukka työmoraali, sillä ne koettiin rajoittavina ja määräävinä tekijöinä, jotka pakottavat ja leikkaavat elämästä kaiken mielekkään pois. (Kemppinen 1998, 16, 105–109.) Suomeen punkmusiikki, josta Raipan (2002, 51) haastattelujen mukaan monet punkkarit saivat ensi kosketuksen koko alakulttuuriin, tuli 1970-luvun puolivälin jälkeen, jolloin punkkarit saivat ulkonäkönsä erikoisuuden tavoittelun ansiosta aikuisten leukapielet ammolleen. (Kemppinen 1998, 106, 110.)

Punktyyli

Punktyyli ilmenee monessa: vaatteissa, ehostuksessa, asusteissa, koruissa, sisustuksessa ja pienlehtien kuvituksessa. Suomessa erästä punkkariryhmää koskevien tutkimusten tulkintojen mukaan ryhmän tyyli niin pukeutumisessa kuin musiikissa, oli homologisessa suhteessa käsitykseen tulevaisuuden hallinnasta. Molemmissa korostui avuttomuus. (Pikkupeura 1985.) Raipan tekemien haastatteluiden perusteella punktyyli voi tulla omaksutuksi useampaa reittiä. Punktyyliin voi tulla aineksia jonkin muun nuorisotyylin kautta, tai jos nuori ei tule hyväksytyksi omana itsenään, hän voi vaihtaa viiteryhmää ja tulla hyväksytyksi punkkarina. Tyyli voi olla myös itsensä ilmaisun keino erottautumiseksi valtakulttuurista. Kuten yksi Raipan haastatelluista sanoi: ”Punkkarina uskalsi, pystyi

ilmaisemaan itseään paremmin kuin tavallisena..., kun erottautui massasta”. (Raippa 2002, 72–74.)

Punkkareiden aatteet näkyvät heidän vaatteissaan. Vaatteiden avulla he välittävät sanomia ja omaa persoonallisuuttaan. Tyttöjen ja poikien punktyylisessä pukeutumisessa on paljon samaa. Päällä on usein nahkatakki, jalassa leopardikuvioiset housut, itse valkaistut farkut tai nahkahousut ja jalkoja suojaamassa maihinnousukengät, jotka voivat olla värjäytyt tai hyvin kuluneet (toisin kuin Skineillä). Tyttöillä tavanomaista pukeutumisessa voi olla myös verkkosukkahousut ja minihame. Vaatteiden hankinnassa saatetaan pitää tärkeänä omaa tekemistä, kirpputoreilta ostamista tai sitten ne tulisi hankkia punkkareille suunnatuista liikkeistä. Hiustyyli on myös oleellinen punkkareiden olemuksessa. 1980-luvulla punktyyliin hiusten osalta kuului pojilla irokeesi eli sivuilta kaljuksi leikattu pää ja keskellä pystyyn aseteltu hiusvana, mitä on yhä nykyäänkin katukuvassa. Tyttöillä tavallisempaa olivat värjäytyt, tupeeratut hiukset. (Raippa 2002.)

Punkkareiden käyttämistä asusteista tavallisimpia ovat niittivyöt, rannekkeet, hakaneulat ja ristit. Vaatteisiin kiinnitetään usein rintanappeja ja – merkkejä, esim. anarkia-merkki tai hakaristimerkki, jonka tarkoitus ei ole punkkareilla viitata mihinkään uskonnolliseen tai rotu-oppeihin, vaan herättää yleistä paheksuntaa tämän torjutun symbolin avulla. Koruista useimmin käytettyjä ovat rannerenkaat ja korvakorut, ja tatuoinnit sekä lävistykset kuuluivat aluksi punk-tyyliin, ennen kuin niistä tuli valtavirtamuotia. (Raippa 2002, 79–80, 89.)

Punkkarit kuuntelevat usein aggressiivista ja nopeatempoista musiikkia, esim. Sex Pistolsia, The Clashia, Eppu Normaalia, Pelle Miljoonaa, Lamaa, Kaaosta ja Rattusta. Punkyhtyeiden nimissä on usein havaittavissa yhteiskuntakritiikkiä. Esim. Hylkiö, Epäkelvot, Kaaos, Lama Against it All ilmaisevat jollakin tapaa suhtautumista vallitsevan systeemin toimintaa ja yhteiskuntaa kohtaan. Uutta aggressiivista ja samalla siistiä trendipunkkia edustavat supersuosittu jenkkyyhtyeet Green Day, Offspring ja Bad Religion, jotka eivät valveutuneiden musiikkiharrastajien mielestä edes edusta punkkia. (Kempainen 1998, 107.)

Myös punkkareiden kantaaottavien pienlehtien nimet, kuten Anti-poliisi tai Aikapommi, kertovat samasta. Punkkareiden lempinimet ovat osa punkimagoa. Etenkin punkkaripoikien lempinimet Raato, Hiki, Tumppi, Natsi ilmaisevat epämiellyttävyydestä. (Raippa 2002, 52, 61–65.)

Punkkarit, etenkin nuoret, kokevat olevansa nimenomaan yksilöitä. Vaikka he puhuvat ryhmään kuulumisen tärkeydestä, korostavat he yksilöllisyyttä. (Raippa 2002, 101.) Toisilla heistä on syvälinen ideologia tai filosofinen näkemys, toisille taas riittää pelkkä halu olla erilainen ja erottautua massasta. (Kempainen 1998, 109.) Tosin Raippa (2002, 74–76) huomauttaa, että vaikka punkkarit haluavat olla yksilöitä ja erottautua valtaväestöstä, punktyylinen pukeutuminen on yleensä samankaltaista, vaikka punkin lajeja on useita, esim. hardcore ja punkrock. Punk -suuntauksesta huolimatta, - tyylin merkitys on punkkareille hyvin tärkeä: sen avulla voidaan ilmaista ja työstää identiteettiä. Raipan (2002) tekemien havaintojen perusteella punkkulttuurina antaa yksilölle mahdollisuuden olla jonkin yhteisön jäsen sekä yhteyden ja osallisuuden kokemuksia.

4 NUORTEN TUTKIMINEN LAADULLISEN ANALYYSIN AVULLA

4.1 Tutkimuskohteena nuorten itseilmaisun esitykset

Tässä Pro gradu-tutkimuksessa on tarkoitus selvittää, miten nuoret esiintyvät ja rakentavat identiteettiään IRC-Galleriassa. Käytän termejä rakentaminen ja esittäminen siksi, koska nuorten identiteetti ei ole vielä valmis ja eheä, ja sen harjoittelussa tarvitaan vertaisten tukea ja palautetta (Worchell 1998; Salmivalli 2005), ja sen muodostumiseen vaikuttavat muun muassa sosialisatio, media ja alakulttuuriset muodostelmat (Fornäs 1998). Aineisto on kerätty Internetissä olevasta sosiaalisesta yhteisöpalvelusta, IRC-Galleriasta, jota käyttää 70 prosenttia 15–24-vuotiaista nuorista kuukausittain (IRC-Galleria.Tietoa.Mediatiedot.) Galleria on nuorille siis epäilemättä yksi suosituimmista Internetissä toimivista yhteisöpalveluista.

Eritoten minua kiinnostaa, millaisia alakulttuureihin luokiteltavia yhteisöjä kuvagalleriasta löytyy. Kuten edellä olen kuvannut, yleensä tietty tyyli ja ulkonäölliset asiat on nähty alakulttuureihin kuuluville ihmisille olennaisia seikkoina itsen ilmaisussa (Fornäs 1998, 141; Hodkinson 2002). Tämän vuoksi haluan tutkia, vastaavatko nuorten itsestä laittamat profiilikuvat galleriaan edellä esitettyä. Oletuksenani on, että tietyn yhteisön jäsenten kuvagalleriaan laittamat kuvat noudattavat pitkälti alakulttuurille ominaisia piirteitä.

Itseäni kiinnostavat skinheadit, punkkarit ja gootit. Haluan tutkia punkkareita ja skinheadeja, koska 1) ne näkyvät selkeästi katukuvassa, ja kuten Kemppainen (1998, 9) on todennut, 2) niiden on sanottu olevan toisilleen jonkin verran vastakkaisia mm. aate- ja ajatussuuntaukseltaan (ks. esim. Raippa 2002, 82, 3). Ne molemmat voidaan katsoa kuuluvaksi nuorten alakulttuureihin. Kolmas ryhmittymä, jota haluan myös tutkia, ovat gootit. Koska goottien on yleensä ajateltu olevan synkkiä, melankolisia ja tyyliältään massasta erottuvia (ks. lisää Hodkinson 2002)-, halusin nähdä, voiko tämän saman päätelmän tehdä jostakin IRC-Galleriasta löytyvästä goottien yhteisöstä.

4.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykseni kuuluvat seuraavasti:

1. Miten nuoret esittävät/tuovat identiteettiään esille IRC-Galleriassa
  - a) Miten kuvassa esiinnyttään? Mitä kuvallisia tehokeinoja hyödynnetään?
  - b) Mitä kuvatekstit ja nimimerkit kertovat?
2. Miten nuorten identiteetti ilmenee kuvissa ja nimimerkeissä?
  - a) Onko yhteisön jäsenten kuvissa ja nimimerkeissä nähtävissä ryhmäidentiteettiä ja samankaltaisia piirteitä
  - b) Miten alakulttuuriin luokittelemattoman yhteisön jäsenten kuvat ja identiteetti eroavat alakulttuuriin luokiteltavien yhteisöjen jäsenistä?

Jos alakulttuuriin kuuluvien jäsenten profiilikuvista voi nähdä ryhmäidentiteettiä eli jäsenet esiintyvät niissä alakulttuurille ominaisesti vaatetuksen, tyylin ja ilmaisun suhteen, vertaan näitä jäsenten laittamia kuvia ”tavallisen” yhteisön jäsenten kuviin.

Aineiston analyysissä hyödynnän sisällönanalyysiä, jossa tarkoituksena on löytää aineistosta tyypillisiä piirteitä ja sisältöluokkia. Menetelmän avulla yritetään hahmotella, mitä asioita esitetään paljon ja mitä vähän. (Seppänen 2005.) Apuna käytän myös kuva-analyysiä, jonka avulla Suvannon ym. (2004) selviää, mitä kuvassa ylipäättänsä on, miten kuva on tehty, ja miksi se on tehty. Pelkän kuvallisen ilmaisukeinon tukena aineistona myös kuvatekstejä ja nimimerkkejä, joiden avulla identiteetin, etenkin ryhmäidentiteetin ilmaisua ja alakulttuuriin kuuluvuutta voi paremmin ja selkeämmin tuoda esille. Tutkin tekstiesityksiä sisällönanalyysillä, ja pyrin teemoittelemaan niitä.

4.3 Aineisto sosiaalisesta yhteisöpalvelusta

Kuten edellä on käynyt jo ilmi, kulttuurimme on yhä visuaalisempaa ja erilaiset kuvastot ja kuvat tulevat jokapäiväiseen arkeemme. Visuaalisuus vaikuttaa olevan siis jotain, mikä kuvastaa elämäämme aikaa.

Mäyrä (2007, 207) toteaa, että esiintyminen IRC-Galleriassa tai MySpacessa voi olla jopa sosiaalinen välttämättömyys, sillä verkkomediaan ja sosiaalisiin palveluihin osallistuminen on miltei pakollinen osa myöhäismodernissa -kuvien, verkostojen ja vuorovaikutteisuuden hallitsemassa -kulttuurissa kasvamisen prosessia. Mäyrä (2007) väittää jopa, että tavattomampaa on olla kuulumatta johonkin Internetin sosiaaliseen palveluun. IRC-Galleriaa ei turhaan kutsuta virtuaaliseksi ja sosiaaliseksi nuorisotilaksi. Siellä voi tutustua uusiin ihmisiin, kommunikoida kavereiden kanssa, kommentoida muiden kuvia, saada palautetta omista kuvista ja tehdä päiväkirjamerkintöjä eli kirjoittaa blogia. (IRC-Galleria. Tietoa. Vanhemmille.) Kuvagalleria toimii parhaimmillaan monenlaisena itseilmaisun välineenä, mutta kuvagallerioissa on myös negatiiviset puolensa. Mannerheimin lastensuojeluliiton teettämän tutkimuksen mukaan viidesosa nuorista oli joutunut kuvagalleriassa kiusaamisen kohteeksi. Ilkeät kommentit kuvista, perättömät juorut, rasistiset ja loukkaavat yhteisöt sekä virtuaaliset joukkotappelut ovat gallerioiden varjopuolia. (Peura & Mikkola ym. 2006.)

IRC-Galleria on suomalainen yhteisöpalvelu Internetissä, jonne kaikki halukkaat Internetin käyttäjät voivat liittää kuviaan, tietoja itsestään, asuinpaikastaan, koulutuksestaan ja musiikkimaustaan. Galleriassa on lukuisia erilaisia yhteisöjä liittyen kouluun, harrastuksiin, elämäkatsomukseen, musiikkiin ja tv-ohjelmiin. Yhteisöjen avulla voi löytää samanhenkisiä ihmisiä, keskustella omista kiinnostuksen kohteistaan ja kertoa ajatuksistaan. Jotta muiden kuvia pystyy kommentoimaan, täytyy rekisteröityä käyttäjäksi galleriaan luomalla itselle nimimerkki ja profiilisivusto. IRC-Gallerian käyttäjiltä vaaditaan lisäksi tunnistettavaa ja tuoretta valokuvaa itsestään, ja galleria tarkistaa, että oletuskuva eli profiilikuva täyttää kavalta vaadittavat ehdot ennen kuin jäseneksi pääsee. Oletuskuvan tulee mm. olla tuore ja selkeä oma kuva (IRC-Galleria. Tietoa. Säännöt.)

Eräs IRC-Gallerian ehkä suosituin mahdollisuus on selata ja kommentoida muiden käyttäjien kuvia sekä jakaa omia kuviaan muiden nähtäväksi. IRC-Galleria tarjoaakin käyttäjilleen mahdollisuuden astua kadunmiehen, tuntemattoman, ei kenenkään, roolista näkyväksi persoonaksi. IRC-Gallerian kuvia voi selailla monin eri tavoin, joko nimimerkin, kanavan, yhteisön nimellä tai satunnaisesti. Yksilön näkyvyys on mahdollistettu monin eri tavoin. Viimeksi sisään kirjautuneiden käyttäjien profiilikuvat näkyvät gallerian etusivulla ja maksullisesti itsestä saa ”Mun kuva” -kohtaan yksityisen kuvan. Myös klikkaamalla käyttäjän profiilin ”Korosta vierailusi” -toimintoa pystyy jättämään käyttäjän vieraslistaan varmasti erottuvan jäljen. (IRC-Galleria. Usein kysyttyä).

IRC-Galleria palvelun on perustanut harrasteprojektina Tomi Lintelä joulukuussa 2000, ja se oli alun perin tarkoitettu IRC keskustelufoorumien käyttäjille (IRC-Galleria. Ylläpito). IRC eli Internet Relay Chat, erotuksena IRC-Galleriasta, on kehitetty jo vuonna 1988, ja se on maailmanlaajuinen, periaatteessa valvomaton keskusteluympäristö. IRC on tekstipohjainen viestintäohjelma, jossa käyttäjät voivat perustaa haluamiaan kanavia, joissa teksti tulee reaaliajassa näkyviin kaikille osallistujien päätteille (Mäyrä 2007, 206). IRC:n käyttämistä kutsutaan irkkaamiseksi, jota ei pidä sekoittaa IRC- kuvagallerian käyttämiseksi. IRC:ssä on mahdollista keskustella anonyymina persoonana, kun taas IRC-Galleriassa se ei ole mahdollista, sillä galleriaan rekisteröityvältä vaaditaan tunnistettavaa kuvaa itsestä.

IRC-Galleriasta on muodostunut Pohjoismaiden suosituin www-palvelu. Tällä hetkellä (11.2.2010) palveluun on rekisteröitynyt yli 500 000 käyttäjää, ja sinne lisätään kuvia päivittäin yli 75 000 kappaletta. Palvelua pitää yllä Sulake Dynamoid Oy, joka myös kehittää ja valvoo IRC-Galleriassa olevaa materiaalia. Yhteisöpalvelu on reaaliaikainen ja ilmainen, mutta sen ikäraja on 12 vuotta (IRC-Galleria. Vanhemmille.) Käyttäjien keski-ikä on 20,25 vuotta (IRC-Galleria. Etusivu), mikä on yllättävän korkea. Korkea keski-ikä voi johtua siitä, että palvelua jo perustamisajankohdasta asti käyttäneet saattavat olla jo varhaisaikuisia. Käyttäjien enemmistö 60 % on kuitenkin alle 18-vuotiaita. Parhaimpina päivinä palvelua käyttää yhtä aikaa 30 000 nuorta. Galleriassa käy 60 % 13–17 – vuotiaista nuorista joka päivä (IRC-Galleria. Vanhemmille).

Tämän Pro gradu-työn aineisto on kerätty internetissä olevasta sosiaalisesta yhteisöpalvelusta IRC-Galleriasta (<http://irc-galleria.net/>). Aineistoa on kerätty neljästä eri Galleriasta löytyvästä yhteisöstä Punk (Yhteisöt. Punk), Lukio (Yhteisöt. Lukio), Gootit (Yhteisöt. Gootit) ja Skinheads_never_die (Yhteisöt. Skinheads_never_die) aikavälillä 8.3.–8.4.2010. Aineistoa täydennettiin vielä uudestaan 24.5.–30.5.2010, sillä alkuperäinen lukioyhteisön aineisto vaikutti liian suppealta. Koska olen kiinnostunut erilaisista alakulttuureista, halusin valita aineistoksi joitakin alakulttuureiksi luokiteltavia yhteisöjä. Pitkän yhteisöjen selailun ja lähemmän tarkastelun jälkeen mielenkiintoisimmilta yhteisöiltä tuntuivat Gootit, Skinheads_never_die ja Punk. Alakulttuuriset yhteisöt tarvitsivat vertailukohteeksi jonkin tavallisen yhteisön, jossa ei ole kysymys mistään alakulttuurista, jotta vertailu näiden yhteisöjen välillä olisi mahdollista. Tavalliseksi yhteisöksi tähän tutkimukseen valitsin lukio-yhteisön.

Näissä neljässä yhteisöissä on yhteensä melkein 1400 jäsentä, joten kaikkia heidän profiilikuviaan ei voida ottaa tutkimukseen. On siis suoritettava jonkinlaista otantaa. Päädyin valitsemaan harkinnanvaraisesti näytteen kunkin yhteisön tyypillisiksi katsomistani edustajista. Aineisto koostuu yhteensä 62 nimimerkistä, 76 profiilikuvasta ja profiilikuviin liittyvistä kuvateksteistä, joita oli yhteensä 55 kappaletta (ks. taulukko 1.). Kuukauden mittaisen aineistonkeruun aikana keräsin aluksi tiedot jokaisen yhteisön koosta, jäsenten sukupuoli jakaumasta sekä keski-ikästä. Tällä tavoin pystyin tekemään huomioita yhteisön tilanteesta, eli jäsenten vaihtuvuudesta seurantajakson aikana. Toistin yhteisön profiilikuvien katselun viikoittain, jolloin pystyin seuraamaan sitä, kuinka usein profiilikuvia vaihdetaan ja mitä kuvatekstejä niihin liitetään.

TAULUKKO 1. Aineiston jakautuminen yhteisöjen ja sukupuolen mukaan.

	Punk		Gootit		Skinheads_never_die		Lukio	
	N	M	N	M	N	M	T	P
Profiilikuva	9	9	7	10	1	7	19	14
Nimimerkki	5	6	5	8	1	7	17	13

Kuvaan liittyvä teksti (kuvan alla tai sen sisällä)	9	5	3	4	1	9	12	12
--	---	---	---	---	---	---	----	----

Taulukossa 1 N tarkoittaa naisia, M miehiä, T tyttöjä ja P poikia.

IRC-Gallerian yhteisö Lukio, joka löytyy luokittelusta koulu ja opiskelu (IRC-Galleria. Yhteisöt. Koulu ja opiskelu. Lukio), on aineistossa tavallinen yhteisö. Tavallisella tarkoitan sitä, että yhteisöä ei luokitella alakulttuuriksi tai vastakulttuuriksi. Yhteisöön voi liittyä kuka tahansa, joka on käynyt lukion tai käy sitä parhaillaan. Lukio ei ole minkään tietyn paikkakunnan lukio, vaan käsittää koko Suomen maan. Yhteisön jäsenet muodostavat hyvin heterogeenisen ryhmän, sillä vain tietty ikä yhdistää heitä. Toisaalta lukiokoulutukseen hakeutuvat useammin tytöt verrattuna poikiin, ja lukioon päätyvät erilaiset ihmiset kuin ammattikouluun. Tämän tutkimuksen kannalta ei kuitenkaan ole relevanttia, millaiset kotitaustat ja asuinympäristö nuorilla on, sillä niistä ei ole tietoa.

Lukioyhteisössä oli aineiston keruun aloittaessani yhteensä 1046 jäsentä, joista enemmistö 64 % (662) oli tyttöjä. Yhteisön jäsenten keski-ikä oli 18, 8 vuotta. Yhteisön jäsenten määrä väheni koko seurannan ajan. Aineistonkeruun loppupuolella yhteisössä oli enää 996 jäsentä, joista tyttöjä oli yhä 63 % jäsenmäärän enemmistö, vaikka yhteisöstä oli poistunut yhteensä 50 jäsentä. Aluksi päädyin valitsemaan aineistooni kymmenen jäsentä, joista viisi tyttöä ja viisi poikaa. Kukaan aineistoon valikoituneista ei poistunut yhteisöstä seurannan aikana. Aineistossa oli siis kymmenen nimimerkkiä. Profiilikuvia kertyi yhteensä 13, sillä yksi naispuolinen jäsen vaihtoi kuvaansa kolmesti ja yksi miespuolinen jäsen kahdesti. Muut aineistossa olleet eivät vaihtaneet profiilikuvaansa. Kuviin liittyviä tekstejä oli yhteensä kymmenen kappaletta, kuten taulukosta 1 käy ilmi. Myöhemmin 24.5. päädyin kuitenkin vielä laajentamaan aineistoa, koska se vaikutti liian suppealta. Viikon sisällä

keräsin vielä kaksikymmentä tapausta lisää aineistooni. Tämän jälkeen naispuolisten henkilöiden laittamia profiilikuvia oli yhteensä 19 ja miespuolisten vastaavia 14 (ks. taulukko 1). Kuvaan liittyviä tekstejä tuli yhteensä 24, ja nimimerkkejä 30.

Yhteisö Punk löytyy luokittelusta elämäkatsomus ja filosofia. Yhteisö on kuvailtu seuraavasti: ”Mitä muuta se on kuin musiikkia, keesejä ja hakaneuloja? Tarkoitettu nimenomaan keskusteluun punkista maailmankatsomuksena ja elämänasenteena (jos sellaista on olemassa). Musiikillisista arvoista voi jutella muuallakin” (IRC-Galleria. Yhteisöt. Punk). Kuvaus antaa siis ymmärtää, että yhteisöön kuuluvia ihmisiä kiinnostaa punk-musiikkityylin lisäksi oikea asenne sekä aate. Tässä yhteisössä oli aineiston keruun alkaessa 172 rekisteröitynyttä jäsentä, joista tyttöjä oli 77 (45 %) ja poikia 95 (55 %). Jäsenten keski-ikä oli 21, 1-21,3 vuotta.

Punk – yhteisön jäseniä valikoin aineistooni 11 (5 naista ja 6 miestä). Kuukauden aikana profiilikuvia vaihdettiin jonkun verran, ja niitä kertyi yhteensä 18 kappaletta. Kolme viidestä työstä vaihtoi profiilikuvaansa kuukauden aikana, kun pojista vastaavasti kolme kuudesta. Kuviin liittyviä, joko kuvatekstejä tai kuvan sisälle liitettyjä, tekstejä oli 14. Yhteisön koossa oli jonkun verran vaihtelua kuukaudessa, mutta pidempi seuruu saattaisi tuottaa erilaisia tuloksia. Mielestäni aineisto on tarpeeksi kattava, sillä jo valituissa kuvissa alkoi toistua samat piirteet. Tällöin sanotaan, että laadullisessa tutkimuksessa on tullut vastaan saturaatiopiste, mikä tarkoittaa, että aineisto kyllääntyy (Eskola & Suoranta 1996, 34–35).

Yhteisö Gootit löytyy luokittelusta ”Minä ja muut”. Yhteisö on kuvailtu näin: ”Jos miellät itsesi gootiksi, niin tämä on paikka sinulle!:)” (IRC-Galleria.Yhteisöt. Gootit). Yhteisössä oli tutkimukseen valikoituneista yhteisöistä eniten jäseniä aineistonkeruun aloittamisajankohtana, yhteensä 106, joista 66 (62 %) oli tyttöjä ja 45 (38 %) poikia. Seuruun aikana siitä väheni jäseniä ja seurantajakson lopussa yhteisössä oli jäljellä 101 jäsentä, ja yksi aineistoon valikoitunut henkilö oli poistunut yhteisöstä. Naispuoliset henkilöt olivat koko seuruun ajan enemmistönä yhteisössä. Korkeimmillaan naisia oli 59 % jäsenistä. Yhteisön jäsenten keski-ikä pysyi kuukauden ajan melkein samana ollen 22, 1

vuotta. Gootit-yhteisöstä valitsin 13 jäsentä (5 naista, 8 miestä). Naispuolisten jäsenten profiilikuvia kertyi kuukaudessa 7 ja miesten 10. Miesten kuvia halusin valita aineistoon enemmän, sillä heidän profiilikuvissa oli enemmän vaihtelevia tekijöitä kuin naisten kuvissa. Jäsenten profiilikuviin liittyviä tekstejä oli aineistossa 7.

Skinheads_never_die-yhteisö löytyy luokittelusta ”Elämäkatsomus ja filosofia”. Yhteisöllä ei ole mitään kuvausta, mikä johtune siitä, että Galleriassa kaikki rasistiset, uskonnolliset tai muulla tavalla provosoivat kirjoitukset tai materiaalit, sekä kaikenlainen propaganda on kiellettyä (IRC-Galleria. Tietoa. Säännöt). Aineiston keruun aloittamisajankohtana yhteisöön kuului 46 jäsentä, joista tyttöjä oli vain 5 ja loput 41 jäsentä olivat poikia. Päädyin valitsemaan aineistooni vain 8 jäsentä, sillä jo ne kertoivat tutkimuksen kannalta oleelliset asiat, sillä saturaatiopiste tuli vastaan, eivätkä kuvat kertoneet enää tutkimuksen kannalta mitään uutta. Miespuolisia oli 7 ja naisia vain 1. Kaikki jäsenet pitivät saman profiilikuvan koko kuukauden ajan. Jäsenten profiilikuviin liittyviä tekstejä oli yhteensä 10.

Pojat olivat Skinheads_never_die-yhteisössä ja siten myös omassa aineistossani selvä enemmistö. Jo aikaisemmissa tutkimuksissa on osoitettu poikien olevan enemmistönä Skinhead alakulttuurissa (ks. esim. Perho 2000). Tyttöjä aineistoon valikoitui vain yksi, mutta jo se riitti tuomaan tutkimuksen kannalta oleellisen seikan esille, sillä tytöt olivat koko seurannan ajan selvänä vähemmistönä yhteisössä. Seurannan aikana parhaimmillaan yhteisössä oli tyttöjä viisi. Seurannan loppuessa 8.4. yhteisössä oli neljä naispuolista jäsentä. Tämä yhteisö oli myös koko seuruun ajan jäsenmäärällisesti pienin yhteisö. Seuruun alussa 8.3.2010 yhteisössä oli 46 jäsentä ja parhaimmillaan siihen kuului 49 jäsentä. Seuruun lopettamisajankohtana yhteisössä oli 46 jäsentä.

4.4 Miten lukea kuvaa ja sanaa

Reimerin (1995, 63) mielestä nuoret ovat se ikäluokka, joka on kiinnostunut erityisesti mediakulttuurin visuaalisesta puolesta. Kun kulttuurin visuaalisuus lisääntyy jatkuvasti, on syytä kiinnittää huomiota siihen, kuinka visuaalisia viestejä ja esityksiä pitäisi tulkita ja

lukea. On puhuttu visuaalisen lukutaidon merkityksestä. Mikä tämä visuaalinen lukutaito oikein on?

Janne Seppänen (2001a, 16) määrittelee visuaalisen lukutaidon visuaalisen järjestyksen tajuksi ja perusteltujen tulkintojen tekemiseksi niistä. Salminen (1996, 69) lisää, että visuaalisesta lukutaidosta puhuttaessa kuva täytyy ymmärtää verbaaliseen kieleen rinnastettavana symbolijärjestelmänä. Visuaalinen lukutaito opitaan luonnostaan ilman erityisiä ponnisteluja. Kaikki ymmärtävät, että hymyilevää ihmistä esittävä valokuva viestii ilosta. Enemmän vaaditaan ponnisteluja ja tulkintaa siihen, että ymmärtäisimme, miten kuvat toimivat kulttuurisina esityksinä, representaatioina ja osana visuaalista järjestystä. Seppänen tekee tärkeän huomautuksen, että visuaaliseen lukutaitoon liittyy visuaalisen todellisuuden katsomisen ja tulkinnan taidon lisäksi se, että ymmärtää, kuinka toisten katseet vaikuttavat oman minuutemme ja subjektiutemme rakentumiseen. (Seppänen 2001a 15–24.)

Paul Messaris puolustaa näkökulmaa, jossa ajatellaan, että kuva ei ole lainkaan kieli, eikä sen katsominen vaadi lukutaitoa. Messaroksen (1997, 21–23) mukaan kuvaa havainnoidaan kuten luonnollisia esineitä, jolloin kuva on ymmärrettävissä arkikokemuksen pohjalta. Täten kuva ei siis ole mikään koodi, koska katsoja merkityksellistää kuvan -ymmärtää, mitä kuvassa on, elämän realiteetteihin perustuvan kokemuksen avulla. Kuvan havainnointi vastaa välitöntä havainnointia. Kuvallisella ja sanallisella esityksellä on samat havaintotodellisuudet. Näkeminen ei liity vain kuvaan, tai puhe tai kirjoitettu teksti vain kieleen vaan aistihavainnot toimivat yhdessä ja täydentävät toisiaan. Messaroksen mielestä valokuvat ovat todellisuuden kopioita. (Messaris 1997, vi) Kupiaisen mielestä Messaroksen ajatus erottaa kuvan ja kielellisen ilmaisun havainto toisistaan on hieman keinotekoista, koska tekstin tai kuvan näkemiseen sisältyy aina käsitteellistämistä, joka vaatii kulttuurista merkitysprosessia, jossa merkityksiä välitetään kielellisesti ja kuvallisesti. (Kupiainen 2007, 41–43.)

Kuva ja sana eroavat toisistaan, sillä niitä lukiessa huomio kiinnittyy eri asioihin. Kupiainen (2007, 45) havainnollistaa tätä esittämällä, että kirjoitetun tekstin lukeminen on

lineaarista etenemistä sanasta toiseen, virkkeestä toiseen ja aina kappaleesta toiseen (länsimaissa vasemmalta oikealle), kun taas kuvan lukemisen voi aloittaa eri kohdista: ylhäältä, alhaalta, keskeltä tai mihin silmä vaan tarttuu kuvaan kiinni. Kuvaelementtien liittymisessä toisiinsa ei ole niin ehdottomia sääntöjä kuin kielellisillä elementeillä, jotka ovat syntaktisesti eli tietyssä järjestyksessä sidottuja toisiinsa (Seppänen 2005, 127; Fornäs 1998, 201–202). Erilaisilla kuvatyypeillä on kuitenkin omat lukemisen konventionsa. Mainoskuva ja valokuva ovat erilaisia esityksiä, ja niiden tekotavoissa on eroja. Kuvien tekemisessä on aina myös kyse valinnoista. Esimerkiksi passikuvan rajausta irrottaa kohteen ympäristöstään ja muusta kehosta, jolloin katsojalle jää paljon tulkinnanvaraa. (Kupiainen 2007, 45–46.)

Niin visuaalisiin kuin verbaalisiin järjestyksiin liittyy diskurssin käsite. Seppänen (2001a, 20–21) määrittelee diskurssin sosiaalisesti kielenkäytön tavaksi, jolla on sääntönsä ja rakenteensa. Vaikka diskurssit ymmärretään usein juuri kielenkäytön ja – järjestyksen tavaksi, Seppänen huomauttaa, kielelliseen liittyy vahvasti myös visuaalinen. Myös Johan Fornäs (1998, 201) määrittelee diskurssin tiettyjen symbolisten muotojen tai niiden käyttötapojen ominaispiirteeksi.

Kupiainen (2007, 53) mukaan Norman Fairclough`lle diskurssit tarkoittavat tapaa representoida ja merkityksellistää todellisuutta erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä. Diskursseissa määrittäytyy muun muassa se, minkälaiset käytännöt ovat vallitsevia ja minkälaisilla ehdoilla. Diskurssit ovat historiallisia ja kulttuurisia. Ne tuottavat, ylläpitävät ja ilmentävät myös valtasuhteita. Jokainen kuva on diskurssi, joka rakentuu kuvan tuotannossa, kielessä, representaatioissa ja vastaanotossa. Kuva siis tuottaa merkityksiä niin materiaalisena esineenä kuin myös siinä sosiaalisessa kontekstissa ja konkreettisesti ajassa ja paikassa, jossa se on tuotettu ja jossa se vastaanotetaan. (Kupiainen 2007.)

Johan Fornäs (1998) ja Janne Seppänen (2001a) toteavat, että vaikka kielellisellä ja kuvallisella esityksellä on eronsa, niitä ei voi täysin erottaa toisistaan. Kuvallinen kokemus realisoidaan kielen käytön avulla eli visuaalisen kokemukseen muutetaan kielelliseksi. Ja toisaalta taas teksti täytyy lukea silmin, jolloin sanoista voi rakentaa visuaalisia hahmoja.

Seppäsen (2001a, 149) mielestä kaikki visuaaliset havainnot ovat kuvallisia, koska silmän verkkokalvon pohjalle piirtyy kuva. Yhdysvaltalaisen W.J.T. Mitchelin, joka on tutkinut sanaa ja kuvaa, mielestä kuvat pystyvät sisällyttämään sanomia, kertomaan tarinoita, ilmaisemaan ajatuksia, nostattamaan kysymyksiä ja puhumaan meille. (Mitchell 1980, 2.) Kuvallisia esityksiä ei tulisi väheksyä verbaalisiin tai kirjoitettuihin esityksiin nähden.

4.4.1 Valokuva visuaalisena esityksenä

Mediakuvastojen tutkimus pääsi vauhtiin 1970-luvun alussa ja varsinaisesta visuaalisen kulttuurin tutkimuksesta alettiin puhua vasta 1990-luvulla. 1970-luvulla ilmestyi ensimmäisiä sosiologisia tutkimuksia, joissa käsiteltiin kuvia. (Seppänen 2005.) Miksi sitten sosiologiassa ylipäättänsä pitäisi tutkia visuaalisia esityksiä, kuten valokuvia ja niiden merkitystä? Aloitettakoon perustelu hyvin tunnetulla ilmauksella: ”Kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa”.

Kuva on epäilemättä tehokas katseen vangitsija. Ihminen saa päivän aikana valtaosan informaatiosta juuri silmien kautta. Kuvat luovat merkityksiä sosiaalisesta todellisuudesta, ja tulkitsevat sekä esittävät sitä. Ne siis välittävät tietoa sosiaalisesta todellisuudesta. (Rose 2001, 7.) Kuva myös kertoo, vaikuttaa tunteisiin ja synnyttää välittömämmin elämyksiä kuin sanallinen viestintä (Hietala 1993). Seppänen (2001b, 62) toteaa, että valokuva visuaalisena esityksenä korvaa kasvokkaista interaktiota eli vuorovaikutusta, minkä vuoksi valokuvien tutkiminen on mielenkiintoista ja avartavaa. Seppästä (2001a, 216) lainaten: ”Valokuvat avaavat tietä vaihtoehtoisille – jopa vastakkaisille tulkinnoille ja kielelliseen kuvailuun palautumattomille tuntemuksille”.

Valokuvien tulkinnassa on aina läsnä aiempien tulkintojen ketju, merkitysten paino, ja säännöt, joilla niitä tulkitsemme. Valokuvan tulkintaa ei määritä pelkästään katsoja, vaan myös historialliset instituutiot, kulttuuriset merkitykset ja niiden tuotannon tavat vaikuttavat tulkintaan. Vaikka annamme kuville omia merkityksiä, on tulkinta voimakkaasti sidoksissa jo aikaisemmin tehtyihin merkityksiin. Myös nykyhetken ajattelu- ja toimintamallit vaikuttavat kuvien tulkintaan. Esimerkiksi katsetta ja katsomista

muokkaavat yhteiskunnassamme vallitsevat kulttuuriset normit, mistä Seppänen (2001a, 34) esittää oivan esimerkin: omassa kulttuurissamme on kohteliasta katsoa toista silmiin puhuttaessa. (Kupiainen 2007, 53; Seppänen 2001a, 33–34.)

Ville Lukkarinen (1998, 209) huomauttaa, että visuaalisista teoksista joudutaan usein antamaan jokin verbaalinen luonnehdinta. Vaikka kuvailu, deskriptio, voi vaikuttaa neutraalilta ja objektiiviselta, tutkija voi nostaa esille teoksesta vain tiettyjä ominaisuuksia ja kertoa siitä tietystä valmiiksi olevasta näkökulmasta. Lukkarinen (mt., 210) muistuttaa, että havainnot ja verbalisoitu kuvaus havainnosta ovat aina teoriapitoisia, sillä verbaaliset kuvaukset tehdään jonkin diskurssin ehdoilla (ks. myös Seppänen 2001a; Fornäs 1998). Havainnot määräytyvät aina osana havaitsijan yleisiä, maailmaa koskevia käsityksiä. Lukkarinen (1998, 211) jatkaa vielä, että kertoessamme, millainen jokin asia on, me itse asiassa määritämme, mihin luokkaan tai lajiin se kuuluu. Ilmoitamme siis, missä suhteessa kuvailun kohde on erilainen tai samanlainen kuin jokin muu ilmiö tai asia.

Anja Elovirta (1999, 194) toteaa, että ihminen on kameran edessä sitä, mitä toivoo tai uskoo itse olevansa. Tällöin kameran edessä voi yrittää ottaa jonkinlaisen roolin ja etsiä sitä ihanteellista identiteettiä sekä itsensä ilmaisua. Objektiin katsominen muuttaa jo etukäteen kohteen kuvaksi, toiveminäksi. Poseeraus eli se, miten kameran edessä esiintyy ja ilmeilee, on kuvitteellisille toisille esiintymistä: mietimme, miten olemme ja miltä näytämme. Kameran edessä kuvittelemme siis olevamme aivan kuin jonkin toisen ihmisen edessä. Seppänen (2002, 166) viittaa psykoanalyttikko Jacques Lacanin ajatuksiin siitä, että olemme näkyviä olentoja ja toisten katseille alttiina, minkä vuoksi työstämme jatkuvasti omaa subjektiuttamme tai identiteettiä. Kuten Goffman (1971) on todennut, rakennamme ulkoista olemusta sen mukaan, miltä haluamme toisten silmissä näyttää.

4.4.2 Digitaalisuuden vaikutus valokuviiin

Mediatutkija Veijo Hietala pohtii, kuinka valokuvien aitoutta voidaan nykyään kyseenalaistaa. Ennen valokuvan ajateltiin olevan realistinen ja objektiivinen, sillä kamera rekisteröi todellisuutta sellaisenaan ja muuttumattomana, kun taas nykyään lopullinen kuva

voidaan helposti muuttaa ”fiktiiviseksi”. Fiktiivisyys tarkoittaa, että kuva ei ole enää niin tarkka todellisuuden kuvaaja, koska erityistoimenpiteillä, kuten negatiivin jälkikäsitteilyllä, retusoinnilla ja tietotekniikan avulla, kuvia voidaan muunnella haluttuun suuntaan. (Hietala 1993, 43.) Frans Mäyrä kirjoittaaakin, että digitaaliseen muotoon muutettujen tai suoraan digitaalisesti synnytettyjen kuvien väriä, kokoa ja kuvasuhteita on helppo muokata ja muuttaa, jolloin kuvauspaikka, ympäristö tai kaikki kuvassa olevat henkilöt eivät välttämättä näy käsitellyssä versiossa. (Mäyrä 2007, 209.) Suvanto ym. (2004, 153) haluaakin huomauttaa, että digitaalikameralla kuvan muokkauksen voi aloittaa jo ennen kuvaamista valitsemalla erityisen tiedostomuodon, resoluution tai digitaalisen efektin. Seppänen (2001a, 151) toteaa, että digitaalisessa myllytyksessä kuvien katsojat ryhtyvät epäilemään valokuvien todellisuutta aiempaa helpommin.

Digitaalisuus mahdollistaa uudenlaiset kommunikointiväylät ja sosiaaliset palvelut. Valokuvia voidaan yhdistellä, leikkaila ja liittää eri yhteisöpalveluihin, kuten IRC-Galleriaan tai Facebookiin, ja rakentaa kuvien avulla erilaisia käyttäjäprofileja. Laukkanen (2007, 28) korostaa, että kuvien laittaminen ja niiden katselu kuvagallerioissa on sosiaalinen tapahtuma. Kuvia tulkitaan ja kommentoidaan korostuneessa nykyhetkessä, sillä albumit Internetin kuvagallerioissa elävät ja muuttuvat jatkuvasti, toisin kuin perhealbumit.

Esimerkiksi IRC-Galleriaan ladataan päivittäin noin 75 000 kuvaa (IRC-Galleria. Etusivu), joten kuvien vaihtuvuus on erittäin suuri. Käyttäjät voivat vaihdella profiilikuviaan milloin haluavat, ja lisätä uusia kuvia kuva-arkistoonsa. Kuvat ovat siis tärkeitä identiteetin ilmaisun keinoja, eikä kuvallisuutta pitäisi aliarvioida identiteetin ja itseilmaisun työstämisen kannalta. Se, miten kuvassa esiintyy, miltä näyttää ja keitä siihen haluaa mukaan, ei ole sattumanvaraista. Salo (2005) toteaa, että näkyvyydessä eli ulkoisessa olemuksessa, tärkeä seikka on myös pukeutuminen ja ehostus, joilla nuoret haluavat ilmaista itseään ja kertoa identiteetistään.

4.5 Kuvan erittely ja laadullinen sisällönanalyysi

Sosiologisissa kuvaan liittyvissä tutkimuksissa ja teorioissa on keskitytty kuvan ja sanan välisiin eroihin tai niiden semioottisiin ulottuvuuksiin. On paljon pohdintoja siitä, kuinka kuva tuottaa maailmasta ja todellisuudesta tietoa, ja mitä semioottisia ominaisuuksia valokuvalla on merkinä (ks. esim. Seppänen 2001b) tai miksi valokuvat ovat osa visuaalista järjestystä. Varsinaista sosiologista metodia siihen, mitä ja kuinka kuvia, eritoten valokuvia tulisi tarkastella, ei suoranaisesti tunnu löytyvän. Toki sosiologian piirissä on tutkittu lehtien kasikuvia, mainoksia ja muitakin kuvallisia esityksiä, mutta selkeä kuvan osien ja sisällön tarkastelun laadullinen tutkimusmenetelmä on puutteellinen. Sisällönanalyysin avulla voidaan laskea esiintymismääriä, mutta vaikuttaa, että menetelmän avulla yksityiskohdat saattavat jäädä vähälle huomiolle. Mielestäni on tärkeää tutkia ihan perusteellisesti sitä, mitä ja miksi kuvassa oikein on, sillä valokuvien avulla voidaan kertoa tarinaa itsestä, omasta identiteetistä sekä kuulumisesta tai kuulumattomuudesta johonkin ryhmään.

Tässä tutkimuksessa tarkoituksena on hyödyntää perinteistä kuva-analyysiä sekä sisällönanalyysiä. Kuva-analyysi menetelmänä on tutkimuksessa oleellista, koska vain erittelemällä kuvan sisältöä voi päästä selville, onko kuvissa samoja toistuvia asioita. Sisällönanalyysi puolestaan toimii kuvien sisällön erittelyn tukena, koska pyrin nimenomaan löytämään tiettyjä toistuvia piirteitä kuvien joukosta. Vertaamalla eri yhteisöissä olevien ihmisten profiilikuvia, yritän hahmotella profiilikuvista yleisiä, toistuvia piirteitä, luokkia ja kategorioita. Tärkeätä tutkimuksessani on se, onko yhteisön jäsenillä samankaltaisia, eli yhdenmukaisia kuvia ja voiko kuvien avulla löytää ryhmäidentiteettiä.

Suurin osa kuvista havaitaan vain hyvin nopeasti, ohimennen, jolloin emme muodosta tietoista tulkintaa kuvasta. Suvannon, Töyssyn, Vartiaisen ja Viitasen (2004, 168) mielestä kuvien tutkimus on tarpeellista, sillä jokainen kuva kuitenkin vaikuttaa katsojaan. Suvannon ym. mukaan kuvia täytyy eritellä, jotta löydetään kuvan tekijän tarkoitukset ja keinot, joita hän on käyttänyt tarkoituksensa saavuttamiseksi. Jokaisen kuvan analysoiminen ja tulkinta vaatii oman lähestymistapansa, koska jokainen kuva on tehty eri

tarkoitusta varten ja siten ne myös palvelevat eri tarkoituksia. Tarkoituksista huolimatta voidaan kuitenkin esittää kolme olennaisinta kysymystä avuksi kuvien katsomisessa: 1) mitä kuvassa on, 2) miten kuva on tehty ja 3) miksi kuva on tehty? (Emt. 2004, 168.)

Ensimmäiseen **Mitä kuvassa on** – kysymykseen eritellään ja nimetään kuvan sisältö siis mikä on kuvan aihe ja mitä kuva esittää? Kuvan sisältöön kuuluvat kaikki kuvassa olevat asiat: valokuvassa voi esiintyä esimerkiksi poika ja tyttö, jotka katsovat toisiaan. Tarkempi kuvaus voisi olla, että tytöllä on päällään punainen mekko ja pojalla on toisessa kädessään savuava tupakka. Kuvan sisällön erittely on vaihe, jossa ei vielä tulkita kuvaa, vaan enemmänkin todetaan asioita siitä. (Suvanto 2004, 164, 168.) Kuvan sisältöön voi liittyä myös kuvateksti tai otsikko, joka ohjaa kuvan katsojaa tiettyyn suuntaan.

Kuvatekstin tarkoitus on selventää kuvan sisältöä ja luoda tulkintareitti kuvan katsomiseen. Kuvateksti voi myös motivoida kuvavalintaa. Tällöin teksti toimii aasinsiltana liittämään eri aihepiirejä koskettelevan kuvan sekä kuvaan liittyvän tekstin yhteen. (Seppänen 2001a, 213.) Suvannon (2004, 165) mukaan kuvatekstin vaikutusta kuvan tulkintaan on helppo kokeilla vaihtamalla alkuperäisen tekstin tilalle jotakin muuta. Kuvatekstin avulla voi suunnata katsojan huomion haluamaan suuntaan.

Toiseksi voidaan miettiä, **miten kuva on tehty** ja millainen rakenne sillä on. Toisin sanoen, tarkastellaan, - miten kuvan sisältö on esitetty. (Suvanto 2004, 168.) Suvannon ym. (2004, 84) mukaan sommittelulla viitataan kuvan sisällön järjestykseen ja järjestelyyn eli siihen, miten kuvattava aihe tai asia on sijoitettu: keskelle, ylös, alas, oikealle vai vasemmalle. Kuvissa vasemmalle puolelle sijoitetut elementit korostuvat voimakkaasti, koska kuvan lukemisessa katsetta siirretään juuri vasemmalta oikealle. Kress & van Leeuwen (2006, 177) kutsuvat informaation painoarvoksi juuri elementtien asettelua, jolla voidaan vaikuttaa siihen, miten informaatio kuvasta välittyy. Asettelemalla keskelle tärkeämmät ja taka-alalle vähemmän tärkeät asiat on yksi valokuvissakin käytetty keino. Kuva voi olla myös tasapainossa, jolla tarkoitetaan sitä, että kuvakentän eri osioissa on yhtä suuria ja muodoltaan samanlaisia elementtejä (Suvanto ym. 2004, 87).

Pekka Loirin (2003, 57–58) mukaan kuvan rajauksessa yhtä tärkeitä elementtejä ovat ne, mitä rajataan pois ja mitä jätetään jäljelle. Suvanto ym. (2004, 164) toteaa, että kuvan rajaaminen on yksi helpoimmista keinoista muuttaa kuvan sanomaa. Esimerkiksi kasvojen rajaaminen tavalla, että jätetään osa pois, antaa kuvalle dramaattisuutta ja muuttaa kuvan symboliarvoa. Kressin & Van Leeuwenin (2006, 177) mukaan kuviin liittyy myös huomattavuuden painoarvo, joka tarkoittaa, kuinka katsojan huomio saadaan vangittua. Yksi tällainen keino on säädellä kuvan elementtien värejä ja kirkkautta. Väreihin liittyy monia mielikuvia: esim. musta on yhdistetty kuolemaan, synkkyyteen tai toisaalta myös virallisuuteen kuten professionaalisuuteen, kun taas valkoinen väri puolestaan voidaan yhdistää puhtauteen, keveyteen ja pinnallisuuteen (Palin 1999, 51). Lisäksi Seppäsen (2001a, 170) mukaan Paul Messaris toteaa, että kuvakulmaa vaihtamalla kuvasta saadaan erilaisia. Kun ihmistä kuvataan ylhäältä päin, hän näyttää heikolta, ja alhaalta kuvattaessa voimakkaalta. Keino toimii sekä valokuvissa että elokuvissa.

Kress & Van Leeuwen (2006, 177) jatkavat, että kuvan rakentumisessa voidaan kiinnittää huomio lavastukseen, jolla he tarkoittavat sitä, mitä esineitä kuvassa on näytillä, ja miten ne on aseteltu. Myös Roland Barthesin (1961, 127–128) mukaan on kiinnitettävä huomiota siihen, miten esineet ovat kuvissa näytillä, koska esineet toimivat ajatusassosiaatioiden synnyttäjinä. Esimerkiksi kuvassa nähtävä kirjahylly voi synnyttää katsojalle mielikuvan intellektiudesta ja älykkyydestä, kun taas kaljapullo mielikuvan hauskanpidosta ja juoppoudesta.

Viimeiseksi voidaan kysyä: **Miksi kuva on tehty?** Tässä vaiheessa kuvaa täytyy tulkita. Se, missä yhteydessä kuva on esitetty, vaikuttaa siihen, mitä piirteitä kuvasta pitää huomioida. Kuvat tehdään eri tavoin lehtijuttuun, sosiaaliseen yhteisöpalveluun tai perhealbumiin. Jos kuva on esitetty lehtijutun yhteydessä, jossa pohditaan miesten ja naisten roolien eroja, tulkinnassa täytyy keskittyä piirteisiin, jotka havainnollistavat kirjoitetun jutun sanomaa. Jos kuva on IRC-Galleriassa, kuvan tulkinnassa on huomioitava esim., missä yhteisöissä henkilö esiintyy. Kuvan tulkitsija voi miettiä, millaisia mielikuvia kuva herättää, onko kuva asenteellinen ja kantaaottava vai kenties täysin lavastettu ja valheellinen. (Suvanto ym.2004, 168–169.)

Tämän tutkimuksen aineiston tulkinnassa kuvien katselemisen kolme apukysymystä olivat helpottamassa sitä, mitä kuvista pitäisi katsoa. Tieteellisempänä menetelmänä käytin laadullista sisällönanalyysia.

Kuvien laadullinen sisällönanalyysi

Sisällönanalyysi (*Content Analysis*) alkoi kehittyä mediatutkimuksessa 1950-luvun alussa, jolloin Bernard Berelson kuvasi menetelmää: ”kommunikaation ilmissisällön objektiivista, systemaattista ja määrällistä kuvailua varten soveltuvaksi tutkimustekniikaksi”. (Seppänen 2005, 144.) Krippendorff (1980, 13–16) kertoo, että alkujaan sisällönanalyysiä käytettiin Yhdysvalloissa siihen, että laskettiin jonkin asenteen, tyylin tai arvon yms. esiintymistiheyksiä sanomalehdissä. Tätä nykyä sisällönanalyysi on Seppäsen (2005, 144) mukaan kuvien ja tekstien järjestelmällistä muuttamista numeroiksi eli aineiston määrällisiksi piirteiksi. Philip Bell määrittelee sisällönanalyysin joukoksi menettelytapoja, joiden avulla dokumenttien sisällöistä voidaan tehdä havaintoja ja kerätä tietoja noudattaen tieteellisiä pelisääntöjä (Bell 2001, 13; Seppänen 2005, 145).

Tuomi ja Sarajärvi (2002; 2009) haluavat kuitenkin erottaa toisistaan sisällönanalyysin ja sisällön erittelyn. Tuomi ja Sarajärvi (2003,107) tarkoittavat sisällönanalyysilla pyrkimystä kuvata dokumenttien sisältöä sanallisesti eli kvalitatiivisesti. Sisällön erittelyssä puolestaan kuvataan dokumenttia numeerisesti eli kvantitatiivisesti (Emt. 2003, 106–107; Seppänen 2005, 144). Aineisto, johon sisällönanalyysiä sovelletaan, voi siis Seppäsen (2005, 148) mukaan koostua melkein mistä tahansa olemassa olevista representaatioista, mutta yhtä hyvin aineistoa voidaan hankkia myös havainnoimalla, valokuvaamalla tai haastattelemalla. Bell (2001, 13) toteaa, että sisällönanalyysiä käytetään juuri medioiden tutkimisessa, koska sen avulla voidaan selvittää, millaisia asioita kuvataan paljon ja millaisia vähän. Vaikka analyysi kohdistuu yleensä suurempaan aineistoon, se ei sulje pois yksittäisten representaatioiden analyysia. Menetelmän avulla voidaan saada tietoa siitä, miten yksittäiset representaatiot sijoittuvat osaksi suurempaa aineistoa. (Seppänen 2005, 142–144.)

Yhteiskuntatieteissä kvalitatiivinen tutkimus on yleensä nähty erilaisten aineistojen ymmärtämistä ja tulkitsemista varten, kun taas kvantitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on testata teorioita ja hypoteeseja ja pyrkiä yleistettävyyteen. Seppänen (2005, 145–146) toteaa sisällönanalyysistä, että se sisältää sekä kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia elementtejä ja on siten teoreettisesti joustavaa. Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään usein pienempiin määriin tapauksia, ja niitä pyritään tutkimaan mahdollisimman perusteellisesti (Eskola & Suoranta 1996, 13).

Laadullisen tutkimuksen teossa onkin usein ongelmana, mitä kerätä aineistoksi ja milloin aineistoa on tarpeeksi. Seppänen (2005, 145–146) ei auta tutkijaa tässä todetessaan, että aineiston valinnassa ei ole yksiselitteisiä ohjeita, sillä aineiston paikantaminen, sen suhteen liittäminen tutkimusongelmaan ja aineiston analyysi kaikki kulkevat käsi kädessä. Tämä aiheuttikin tässä tutkimuksessa aluksi hankaluuksia, sillä alkujaan tutkimuksen aineiston piti koostua vain profiilikuvista. Lopulta kuitenkin aineistoksi valikoitui myös profiilikuviin liittyviä tekstejä sekä yhteisön jäsenten nimimerkkejä, sillä ne molemmat antoivat lisää materiaalia tutkia ihmisten itsen ilmaisua ja samalla pohtia ryhmälle ominaisia tapoja ilmaista kuuluvuutta ryhmään.

Tuomi ja Sarajärvi (2009, 92) jatkavat Seppäsen kanssa samoilla linjoilla aineiston kattavuudesta. He toteavat myös, että kerätystä aineistosta voi löytyä useita kiinnostavia asioita, joita ei etukäteen osaa edes kuvitella. Tällöin tutkija saattaa hämmentyä siitä, mitä asioita tutkisi, kun kaikkea ei voi yhteen tutkimukseen mahduttaa. Tämän vuoksi on tärkeää valita ja rajata tutkittava ilmiö. Vaikka ilmiö, aihe tai asia olisi kapea, siitä voi kertoa kaiken, mitä siitä irti saa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92.) Myös Seppänen vakuuttaa, että on parempi sanoa vähästä paljon kuin paljosta vähän. (Mt., 2005, 149–151.) Tutkija voikin käyttää harkinnanvaraista otantaa, jos hänellä on mielessään valmiiksi vahvat teoreettiset perustukset tutkimukselleen (Eskola & Suoranta 1996, 13).

Laadullisessa analyysissä on ensiksi tehtävä päätös, mikä aineistossa kiinnostaa. Kun aineisto on käyty läpi, pitää Tuomen ja Sarajärven (2009) mukaan erotella ja merkitä ne asiat, jotka sisältyvät omaan kiinnostukseen. Kaikki muu jää tutkimuksen ulkopuolelle. Merkityt asiat tulee kerätä yhteen ja erottaa ne muusta aineistosta. Tässä tutkimuksessa on

tarkoitus kuvailla valokuvien sisältöä sanallisesti ja keskittyä siihen, mitä kuvassa on eli miltä siinä esiintyvä ihminen näyttää ja mitä muita elementtejä kuvassa näkyy. Kuvista on tarkoitus pyrkiä löytää tiettyjä samoja ja toistuvia piirteitä sekä myös eroavaisuuksia. Esimerkiksi gootit-yhteisön jäsenten kuvissa toistuu todennäköisesti musta väri niin pukeutumisessa, hiuksissa, sekä taustan värinä, kun taas skinheads_never_die-yhteisön jäsenten kuvissa on todennäköisesti nähtävissä pilottitakkeja, kovistelevaa ja uhmakasta esiintymistä. Vaikka pyrin löytämään tietyn yhteisön jäsenten keskuudesta samankaltaisuuksia, en sulje pois eroavaisuuksien löytämistä.

Aineiston katselemiseen, aineistosta löytyviin teemoihin ja yleisten tyyppien löytämiseen vaikuttavat teoreettinen viitekehys niin identiteetistä kuin alakulttuureista sekä aikaisemmat käsitykseni ja huomioni alakulttuureista. Kuten Tuomi ja Sarajärvi (2009, 96) toteavat, aineistolähtöinen tutkimus on erittäin vaikeaa, sillä havaintoihin vaikuttaa aina teoria. Sinällään ”puhtaita” havaintoja ei voi olla, sillä käytetyt käsitteet, tutkimusasetelma ja menetelmät ovat aina tutkijan itse asettamia ja vaikuttavat siten tuloksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96.)

Kun puhutaan teoriaohjaavan analyysin päättelyn logiikasta, on kyse deduktiivisesta päättelystä. Tällöin teoreettiset käsitteet, jotka tiedetään ilmiöstä jo etukäteen, ovat analyysin teossa valmiina. Teorialähtöinen analyysi nojaa siis johonkin tiettyyn teoriaan tai malliin. Tällöin tutkijan ajatteluprosessissa vaihtelevat Tuomen ja Sarajärven mukaan aineistolähtöisyys ja valmiit mallit, jotka tutkija pyrkii yhdistämään toisiinsa vaikka puoliväkisin, mutta välillä luovastikin, jolloin tuloksena saattaa syntyä jotain aivan uutta. Aikaisempi tieto ohjaa tai auttaa analyysin teossa. (2002, 116–117.) Tämä olikin tämän tutkimuksen tutkimusongelman kannalta paras lähestymistapa, sillä analyysia helpotti aikaisempi tietämys aiheesta. Kuvien katselussa käytin apuna perinteistä kuva-analyysia ja Fornäsin alakulttuurin muotojen nelijaottelua.

Analyysiyksiköt valitaan aineistosta. Tutkimuksessa kuvaillaan tämä teoria tai malli ja sen mukaan määritellään tutkimuksessa olevat käsitteet. Aineiston analyysia ohjaa valmis aikaisemman tiedon pohjalta luotu kehys, joka sanelee, miten aineiston hankinta järjestetään ja miten tutkittava ilmiö käsitteenä määritellään. Tavoitteena voi olla

esimerkiksi aikaisemman tiedon testaaminen uudessa kontekstissa. Teorialähtöisessä analyysissä aineiston hankinta, analyysi ja raportointi ovat aina teorialähtöistä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 97–98.)

Kun aineistoa aletaan analysoida, ensimmäinen vaihe on analyysirungon muodostaminen. Rungon sisälle muodostetaan erilaisia kategorioita aineistosta. Tutkimuksen aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä ja analyysin tarkoituksena on luoda selkeä sanallinen kuvaus tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110). Juuri tämä tuntui luontevalta tavalta tehdä tämä opinnäytetyö. Teoreettinen viitekehys identiteetistä ja etenkin alakulttuuriteorioista saneli paljon sitä, mitä lähdin aineistosta etsimään. Vaikka teoriaohjaava analyysi ohjasi paljon huomioni kiinnittymistä ja havaintojen tekemistä, aineistosta nousi esille myös yllättäviä piirteitä, joita en olisi tutkimusta aloittaessani osannut odottaa. Näitä yllättäviä, erikoisia tai aikaisemmista tutkimuksista poikkeavia tuloksia en pyrkinyt sulkemaan pois.

Etenin seuraavasti:

1. Keräsin aineiston ja perehdyin siihen
2. Kirjasin ylös kuvista katsottavat asiat (ks. taulukko 2), jossa käytin apuna perinteistä kuva-analyysia
3. Etsin yhteisön sisäisiä ja yhteisöjen välisiä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia.
4. Pyrin löytämään yleisiä teemoja ja luokkia kuva – ja tekstiaineistosta
5. Muodostin tekstiaineistosta eri aihealueisiin liittyviä luokkia
6. Pyrin löytämään tyyppiesimerkkejä aikaisemman tiedon ja teoreettisten käsitteiden avulla.

5 YHTEISÖLLE OMINAINEN ESIINTYMINEN

5.1 Profiilikuvissa esiintyminen

Alakulttuurisissa yhteisöissä, gootit, skinheads_never_die ja punk, on nähtävissä aika nopeasti yhteisön sisällä yhdenmukaisuutta niin kuvissa esiintymisessä, esiintyjän vaatetuksessa ja muussa olemuksessa. Yhteisön jäsenten keskuudessa voi huomata samankaltaisuutta ja toistuvia asioita. Näyttäisi aivan kuin yhteisöön liittymisperusteena olisivat jotkin ääneen lausumattomat ja epäviralliset säännöt, kuten Raippa (2002) on huomannut tutkimuksissaan alakulttuureista ja niiden toiminnasta. Alakulttuuristen yhteisöjen jäsenten kuvissa pystyy havaitsemaan ryhmäidentiteettiä selvemmin kuin lukioyhteisön jäsenten kuvissa. Lukioyhteisön jäsenten kuvissa on kyllä tiettyjä toistuvia asioita, jotka kuuluvat nuoruuden ikävaiheeseen, esim. pojilla armeija ja, molemmille sukupuolille valmistuminen lukiosta ym. ovat nähtävissä heidän kuvissaan.

TAULUKKO 2. Aineiston koonti

Kuvista katsottavia asioita	Yhteisöt			
	Skinheads_never_die	Punk	Gootit	”Tavikset” (Lukio)
Kuka/keitä kuvassa on	M: Yksin, kaverin tai kavereiden kanssa N: yksin	M: Yksin, kaverin kanssa N: yksin	M: Yksin N: yksin	Yksin, kavereiden kanssa, tyttö- tai poikaystävän kanssa
Missä/ mistä kuva on otettu (ympäristö)	M: oma huone, parveke, pihamaa, verstaas N: oma huone	Pihalla, omassa huoneessa	Oma huone, juhlat, esiintymislava, baari	Ulkona (pihamaalta, ulkomailta), omasta huoneesta
Kuvassa esiintyvän vaatetus ja koristautuminen (kaulakorut, rannekorut,	Vaatetus: Pilottitakki, metrohousut, Koristautuminen: leijonasymbolit, huivi päässä	Vaatetus: nahkatakki, jossa niittejä, rinta- ja hihamerkkejä	Vaatetus: N: mekko, korsetti, hansikkaat, korkeakorkoiset kengät (esim.nahkasaappaa	Vaatetus: T & P: ”muodikkaat”, siistit vaatteet T: legginsit,

vyöt yms.)			t),	collegehousu t, pillifarkut, kengät: tennarit, uggsit, korkokengät tai nilkkurit Yhdellä lävistys, korvakorut
Kuvassa esiintyvän ulkonäkö (kasvot, meikkaus, lävistykset)	M: korvarengas korvassa, lävistyksiä muutamalla (silmäkulma tai nenänvarsi) N: korvarenkaat, meikatut kasvot, ohuet kulmakarvat	Ulkonäkö: N: vahva ja musta silmämeikki, kalpeaksi meikatut kasvot, M: lävistyksiä silmäkulmassa, korvissa	N: kalpeaksi meikatut kasvot, tarkka, vahva ja musta silmämeikki, piirretyt kulmakarvat, mustaksi tai punaiseksi maalatut huulet, lävistyksiä kasvoissa M: musta silmämeikki, lävistyksiä	T: Huolitelu, kevyt meikki (luonnollisuus, raikkaus) vs. vahvempi silmämeikki P: siistitty parta, hyväkuntoinen iho
Kuvassa esiintyvän Hiustyyli	M: kalju tai ajeltu pää N: pitkät hiukset	M: irokeesi N: tupeeratut, pidemmät hiukset tai rastat tai irokeesi	N: mustat pitkät hiukset, osa rastoilla tai sitten hyväkuntoiset ja sileät M: Pitkät tumman ruskeat tai mustat suorat hiukset, keskellä päätä jakaus	T: pitkät hyväkuntoiset ja hoidetut hiukset, värjätyt tai raidoitettut P: lyhyet, trendikkäät, värjätyt hiukset
Esiintyminen, ilmeet, eleet	Uhmakkuus, kovistelu	Uhmakkuus, ilmeettömyys, kamerasta pois päin	Poseeraus, ilmeettömyys, tuimuus, synkkämielisyys, pelottavuus	Poseeraus, katse kameraan, iloisuus, huolettomuus

		katsominen	(vampyyri- tai zombieteema)	, hauskuus
Kieli (kuvatekstit)	suomalaisuuden korostaminen, liikuntaan liittyvä, vapaa-aika	M: uhmakkuus, vapaa-aika, hassuttelu N: epätoivo, särkyvyys, päihteiden käyttöön liittyvä	N: synkkyys, omaan ulkonäköön viittaaminen M: vapaa-aikaan liittyvä (konsertista, naamiaisista)	T& P: vapaa-aikaan liittyvät ilmaukset
Kuvalliset tehokeinot (värit, kuvakulma, rajaus, muokkaus)	Ei muokkausta, yhteen lisätty elementti, alhaaltapäin otettu kuva	M: ei kuvan käsittelyä N: väriteema (musta-valk. tai musta-pun.), taustan häivyttäminen	Mustavalkoisuus, elementtien lisääminen kuvaan, taustan häivyttäminen	Ei kuvan muokkausta T: kuva keskittyy kasvoihin tai ylävartaloon
Profiilikuvan vaihto	Ei vaihtamista, sama kuva säilyi	Vaihtelua eniten	Jonkin verran kuvan vaihtoa	Ei juuri, vain muutama tapaus
Nimimerkki	Numerologia (rasistiset), ulkonäköön (kaljuuteen) liittyvä	N: punk-yhteisöön liittyvä, vähättely tai jokin muu M: Kaaos, synkkä tulevaisuus kuvaus, sukupuoleen liittyvä	N: naiseus, seksuaalisuusteema, goottiuteen liittyvä ilmaus (kadotus) M: Pimeyteen/synkkyyteen viittaava (dark), yhteisöön (goth, cyber), pahuuteen (666)	T: lempinimi, tai omasta nimestä mukailtu P: omasta nimestä, julkisuuden ihmisiltä mukaeltu

Skinheads_never_die-yhteisön jäsenten, etenkin miesten kuvat, noudattivat melko selkeästi alakulttuurille ominaisia piirteitä. Aineistossa enemmistöllä jäsenistä oli kuvassa ajeltu pää tai lyhyt sänkitukka. Naisilla ei sen sijaan ollut skinheadeille ominaista piilokaljua tai chelsea kampausta, jossa osa tukasta on ajeltu pois, vaan pitkät hiukset. Naisilla myöskään pukeutuminen ei ollut näkyvästi skineille tyypillistä, esim. he eivät pukeutuneet pilottitakkiin, vaan heillä oli ihan tavalliset vaatteet. Ehkä naiset eivät olleet menneet niin pitkälle tyyllittelyssään kuin miehet, vaikka kuuluvatkin yhteisöön. Naisilla yhteisöön liittyminen voi olla enemmän aatteellista ja ideologista, eivätkä he koe ulkoisen olemuksen olevan niin tärkeää alakulttuuriin kuulumisessa. (ks. lisää Perho 2000b). Tapaus neljä, joka oli naispuolinen henkilö, kuitenkin ilmaisi alakulttuuriin kuulumista kuvatekstillään: ”suomalainen ja ylpee!!”. Ilman tätä kuvatekstiä kuva voisi yhtä hyvin olla missä tahansa tavallisesta yhteisöstä. Se, miksi nainen sitten ylipäättään on yhteisössä, viittaa Perhonkin haastatteluissa saatujen tulosten perusteella siihen, että aate ja samanmielisyys ovat ulkoasua tärkeämpiä asioita skinheadeille.

Useimmilla skinheads_never_die- yhteisön miehillä oli kuvassa päällään pilottitakki, joka kuuluu myös alakulttuurille tyypilliseen pukeutumiseen. Tosin osa yhteisön jäsenistä ei esiintynyt skineille ominaisessa vaatetuksessa, vaan ylävartalo täysin paljaana, t-paidassa tai hupullisessa collegepaidassa. Jos kuvassa näkyi enemmän kuin pelkkä naama tai ylävartalo, yhteisön jäsenet käyttivät metrohousuja tai farkkuja. Voi olla, että kyseiset henkilöt ovat jo ohittaneet niin sanotun kiinnostumisvaiheen, jossa yksilö näyttää ryhmälle olevansa aito skinhead pukeutumalla radikaalisti (Luukka & Muukkonen 1997, 40 Perhon 2000b mukaan).

Jos kuvassa näkyvä pukeutuminen ei ollut alakulttuurille tyypillistä, joku muu kuvassa kertoi Skinheadeihin kuulumisesta. Esimerkiksi tapaus yksi oli laittanut itsestään sellaisen profiilikuvan, jossa hän seisoo poliisiauton edessä kädet ylhäällä tuuletusasennossa. Hän esiintyy hyvin iloisena ja sankarillisena, mutta katsojalle jää epäselväksi, onko hän itse joutunut tekemisiin virkavallan kanssa, vai onko kuva jostain muusta syystä haluttu ottaa poliisiauton vieressä. Kuvateksti ”reissu!” voisi viitata siihen, että hän on itse mokannut jotain. Kuvassa vastakohtaista ja mielenkiintoista on se, että siihen on jälkikäteen lisätty kuvassa esiintyvän henkilön kasvojen eteen pieni punainen ympyrä, jossa lukee VIP eli

hyvin tärkeä henkilö. Vaikka kuvassa mies on selkeästi ylpeä ja huvittunut tilanteesta, hän on kuitenkin halunnut laittaa merkin juuri kasvojensa eteen. Ympyrä siirtyy kasvojen edestä pois, kun vie hiiren osoittimen kuvan päälle.

Skinheads_never_die-yhteisöön kuuluva tapaus 2 puolestaan esiintyi hyvin stereotyyppisesti alakulttuurin mukaisesti. Hän oli ottanut itse itsestään kuvan, ja se oli kohdistettu ylävartaloon ja kasvoihin. Henkilön hiukset oli ajeltu pois, ja hänen ylävartalonsa oli paljas. Hänellä oli lihaksikkaat käsivarret ja niissä oli tatuointeja. Kaulassa roikkui jokin koru, joka olisi voinut olla leijonatunnus. Kuvan taustalla näkyi seinällä riippuva Suomen lippu. Henkilöllä oli erittäin tyly ja uhmakas ilme, mitä vahvistaa rinnuksella oleva käsi nyrkissä. Kuvateksti ”Skinhead from Finland” sopi kuvaan oivasti. Kaikki kuvassa olevat elementit vain vahvistavat toisiaan, ja katsojalle ei todellakaan jää epäselväksi, että kuvassa esiintyvä henkilö kuuluu skinheadeihin. Samantyyllisen kuvan itsestään oli ottanut tapaus viisi. Kuva oli rajattu kasvoihin ja ylävartaloon, ja taustaa näkyy vain vähän. Hän oli myös ajellut päänsä kaljuksi, ja hänellä oli lihaksikkaat käsivarret, joita hän pullisteli kuvassa. Haulislihakset ja kookas ylävartalo oli saatu näyttämään ylisuurilta kuvakulman ansiosta. Alaviistosta otettu kuva sai henkilön näyttämään voimakkaalta ja isolta. Henkilön mustassa hihattomassa paidassa luki valkoisilla kirjaimilla ”terror”. Kaikki nämä elementit saivat henkilö näyttämään uhmakkaalta ja jopa valmiilta tappeluun.

Joissakin Skinheads_never_die- yhteisön profiilikuvissa näkyi leijonasymboli joko kaulassa riipuksena (tapaus 3) tai lippalakissa (tapaus 6) tai huivissa kangasmerkkinä (tapaus 8). Tapauksen 2 ja tapauksen 4 kuvissa kaulassa saattoi myös roikkua Suomen vaakuna tunnus, mutta kuvat olivat hieman sumeita, joten tulkinta ei ole sataprosenttisen varma. Yhden skinheads_never_die-yhteisön jäsenen profiilikuvan taustalla näkyi Suomen siniristilippu, mikä kertoo alakulttuuriin kuulumisesta. Symbolit ovat juuri yksi alakulttuurille ominainen tapa ilmaista omaa maailmankuvaa ja ylipäättänsä omia arvoja sekä asenteita, minkä pystyi huomaamaan näistä muutamasta tapauksesta.

Skinheads_never_die-yhteisön jäsenten profiilikuvista löytyi siis alakulttuurille ominaisia tapoja ilmaista persoonallista identiteettiä, ryhmään kuulumista ja skinheadien ideologiaa. Kuten Perhon (2000) tekemien haastattelujen mukaan, vaatetuksella näyttäisi olevan pojille merkittävä keino ilmaista alakulttuurissa olemista ja sitoutumista siihen, etenkin alakulttuuriin liittymisvaiheessa. Ulkoinen näkyvyys joko vaatetuksessa, hiustyylissä tai symboleissa vaikuttaisi olevan yksi elementti, jonka valossa yhteisön jäsenet valitsevat profiilikuviansa. Pilottitakki, mähkänkengät ja/ tai metrohousut näkyivät useissa kuvissa. Muutamassa kuvassa vähemmän provosoiva pukeutuminen saattoi johtua siitä, että henkilö on jo osoittanut olevansa aito skini, tai sitten hän halusi pukeutua normaalisti, vaikka kannattaisikin skinhead-ideologiaa.

Skinheads_never_die-yhteisön jäsenten profiilikuvissa uhmakkuus ja kovistelu olivat myös kuvissa näkyviä elementtejä. Uhma voi liittyä siihen, että skinit olisivat valmiita puolustamaan omaa aluetta eli isänmaata, jos tänne joku ulkopuolinen yrittäisi tulla. Kuten skinejä tutkinut Lähteenmaa (1991) ja Kempainen (1998) ovat todenneet, skinit kokevat pakolaiset uhkana, koska he ajattelevat ulkomaalaisten vievän suomalaisten työpaikat. Kyse on myös siitä, että skinit haluavat pitää muut, eli meihin kuulumattomat, poissa alueeltamme.

Myös lihasten pullistelu ja niiden esittely on ollut aikaisemmissa tutkimuksissa (esim. Kempainen 1998) tavanomaista skineille, koska he ihannoivat ryhtiliikkeitä, kuten armeijaa ja urheiluseuroja. Lihasten näyttelyllä voidaan korostaa atleettisuutta, ja kovuutta, jotka auttavat tarpeen tullen pärjäämään tappeluissa. Toisaalta Perhon (2000b) tutkimuksessa skineistä ei tullut esille mitään atleettisuuden ihannoitua tai painojen noston harrastamista, mikä ei omassa aineistossaniakaan tullut selkeästi esille. Aineistossani kahdella miespuolisella tapauksella oli kyllä lihaksikkaat käsivarret ja kookas ylävartalo, mutta yhdessäkään kuvassa ei tapahtunut mitään selvästi urheilullista toimintaa. Tapaus 8:n profiilikuva oli otettu pihamaalta ja siinä oltiin kävelyttämässä kilipukkeja. Tosin kuvassa esiintynyt poika ei näyttänyt mitenkään rehkivän, eikä hänellä ollut urheilulliset vaatteet päällään, vaan hän vaikutti enemmänkin tilanteesta huvittuneelta.

Skinheads_never_die- yhteisön jäsenten profiilikuvia ei ollut yhtä tapausta lukuun ottamatta muokattu jälkikäteen, - eikä niihin ollut lisätty elementtejä. Tässä mielessä kuvien voi sanoa olevan aitoja esityksiä esittäjästään. Ainoastaan profiilikuvassa yksi esiintynyt henkilö oli liittänyt kuvaansa ”VIP”-tekstin naamansa päälle. Toisaalta kahdessa kuvassa oli hyödynnetty kuvakulmia: alhaalta päin otetun kuvan avulla voidaan korostaa joitakin haluttuja piirteitä, kuten ylävartaloa tai lihaksia. Juuri tätä keinoa oli hyödyntänyt kaksi miespuolista henkilöä kuvassaan, jossa heidän ylävartalonsa ja käsivarret näyttivät ylisuurilta verrattuna muuhun vartaloon.

Yhteisön jäsenet näyttivät esiintyvän ryhmäjäsenyyden ehdoilla, sillä aineistossa olleissa kuvissa oli paljon samoja asioita. Yhteisön jäsenten keskuudessa vaikutti vallitsevan ryhmäidentiteetti tai kollektiivinen identiteetti, sillä useat jäsenet esiintyvät kuvissa yhdenmukaisesti tai ainakin hyvin samankaltaisesti. On mahdollista, että yhteisöön ei uskalleta liittyä, jos ei edusta skinhead-ideologiaa joko ulospäin näkyvinä asioina, kuten vaatetuksella, - tai ideologisella tasolla, kuten pakolaisvastaisella ja kansanmielisellä ajatusmaailmalla. Vaikka yhteisöön kuuluvat jäsenet esiintyvät profiilikuvassaan persoonina ja yksilöinä, yhteisössä on selvästi sosiaalista voimaa ja yhdenmukaisuuden painetta, jotka aiheuttavat sen, että yhteisöön kuuluvat tai liittyvät henkilöt valitsevat profiilikuvikseen samantyyllisiä kuvia. Yhteisö oli melko pieni, siinä oli 49 jäsentä aineiston keruun aloitusajankohtana, mikä saattaa entisestään aiheuttaa siihen liittyvälle henkilölle yhdenmukaisuuden painetta ja ryhmälle ominaista esiintymistä. Kuten Michel Maffesoli (1995) on todennut, samankaltaisten kanssa seurassa viihdytään ja välillä se edellyttää jopa erilaisten ulossulkemista.

Gootit -yhteisön jäsenten julkaisemissa profiilikuvissa ryhmäidentiteetti oli näkyvillä vielä selkeämmin kuin skinheads_never_die – yhteisön jäsenten kuvissa. Gootit-yhteisön jäsenten kuvat vaikuttavat ensi selailujen jälkeen hyvin homogeenisilta: kuvissa esiinnyttäen muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta yksin ja kuva on otettu lähietäisyydeltä, jolloin kasvot ja meikkaus- ja hiustyyli korostuvat. Jos kuvassa näkyi koko vartalo, pukeutuminen ja koristautuminen olivat olennaisesti esillä. Gootit-yhteisön jäsenten kuvat olivat ulkonäön, esiintymistavan ja kuvallisten tehokeinojen suhteen hyvin samankaltaisia, tosin naisten ja miesten laittamat oma kuvat poikkesivat jonkin verran

toisistaan. Naiset esiintyvät kuvassa yksin, ja kuva oli usein rajattu pelkästään kasvoihin, jolloin meikkaustapa, lävistykset ja hiukset olivat tärkeitä kuvassa näkyviä asioita. Jos kuvassa näkyi muutakin vartaloa, olivat vaatteet ja ulkoinen tyyli tällöin tärkeitä elementtejä. Miespuoliset henkilöt puolestaan esiintyvät hieman eri tavoin riippuen siitä, mihin goottien kategorioihin (ks. Schwöbel 2006) he kuuluivat. Miehet esiintyivät kuvassa yksin siten, että heistä näkyy vain ylävartaloa, jolloin ehostus, meikkaustyyli ja ilmeet tulivat esille. Kun kuvassa näkyi henkilön melkein koko vartalo, vaatetuksella ja taustalla näkyvällä ympäristöllä oli suurempi rooli.

Gootit-yhteisön miespuolinen jäsen, tapaus 3, vaikutti pukeutumisensa kannalta kuuluvan kybergootteihin, ja siksi hän erosi paljon muista aineiston miespuolisista henkilöistä. Hänellä oli päällään vaatteet, joissa oli väreinä mustaa ja neonvihreää, ei siis pelkästään mustaa, joka oli muiden miespuolisten henkilöiden eniten suosima väri. Tapaus 3:lla oli lyhyet vaaleaksi värjäyty hiukset, kun taas kaikilla muilla gootit-yhteisön miesjäsenillä oli pitkät mustat tai tumman- ruskeat hiukset. Erikoista yhdessä miesjäsenen kuvassa oli myös kuvan tausta, joka oli jälkikäteen täysin muutettu, eikä siinä ollut mitään aitoa taustaa, kuten omaa huonetta, pihamaata tai jotakin muuta ympäristöä.

Gootit-yhteisön jäsenten miesten ja naisten profiilikuvissa samanlaisia asioita olivat mustan, punaisen ja valkoisen värin käyttö niin vaatetuksessa, hiustyyliä kuin kuvan taustan väreissä. Musta oli selkeästi suosituin väri hiuksissa molemmilla sukupuolilla. Yllättävää oli, että kuvissa esiintyvät molempien sukupuolten edustajat olivat vahvasti meikattuja. Musta, voimakas ja tarkka silmämeikki näytti kuuluvan sekä naisille että miehille. Yksi miespuolinen henkilö käytti myös huulipunaa. Yhteisön jäsenillä oli siis sukupuoleen katsomatta hyvin paljon yhdistäviä piirteitä, mikä yllätti minut, vaikka minulla olikin aikaisempaa tietoa alakulttuurista.

Kuvan muokkaamista oli havaittavissa tässä gootti-yhteisössä paljon enemmän kuin muissa kolmessa yhteisössä. Tämä ei sinänsä yllätä, koska gooteille estetiikka on hyvin tärkeää, kuten aikaisemminkin gootteja ja goottiutta käsittelevissä tutkimuksissa on todettu (ks. esim. Hodkinson 2002, Schwöbel 2006). Gootit-yhteisön jäsenten kuvissa

kuvalliset keinot olivat selkeämmin esillä verrattuna muihin kolmeen yhteisöön. Kuvia oli rajattu tavalla, joka korosti jotain haluttua asiaa. Esimerkiksi yksi naispuolinen henkilö oli julkaissut kuvan, jossa nahkasaappaat peittivät suuren osan kuvaa, kun kuva oli otettu alhaalta ylläviistoon suuntautuen. Myös kasvojen ylivalottuminen ja taustan näkymättömyys tai rosoisuus oli nähtävissä muutamassa profiilikuvassa. Kahdessa profiilikuvassa kuvan taustaa oli jälkikäteen muunneltu, mielestäni hyvin tyylikkäästi ja taiteellista silmää käyttäen.

Punk-yhteisön jäsenten profiilikuvissa sukupuolten välisiä eroja oli välillä vaikeata havaita. Jotkut kuvat olivat jopa niin androgyynisiä, kuten aineistossa tapaus 8, että katsoja ei suoraan tiennyt kuvassa esiintyvän henkilön sukupuolta. Kuitenkin kokonaisuudessaan punk-yhteisössä toistui joitakin elementtejä. Punk-yhteisössä olevien jäsenten kuvissa oli huomattavasti enemmän räväkkyyttä ja uhoa verrattuna lukioyhteisön jäsenten profiilikuviin. Vaikka yhteisön jäsenten jotkut profiilikuvat, esim. tapaus 9 ja 10, voidaan laskea niin sanottuihin poseerauskuviin, jossa siis kuvatun kasvot ovat keskiössä, eroavat ilmeet ja ulkoinen tyyli huomattavasti tavallisen yhteisön vastaavista kuvista.

Punk-yhteisössä olevien naisten profiilikuvat keskittyivät lähinnä kuvaamaan kasvoja ja hiuksia, mutta myös vaateista. Aineistoon valikoituneissa naisten profiilikuvissa esiintyjillä oli voimakas musta tai neonvärinen silmämeikki ja hyvin vaaleaksi meikattu iho. Hiukset oli tupeerattu eli takutettu voimakkaasti tyvestä ylöspäin pystyyn 80-luvun tyyliin, kuten tapauksella 9. Kahdella naisella oli irokeesi, yhdellä mukailtu irokeesi ja rastat. Yhdellä punk-aineistoon valikoituneella tytöllä oli melko normaalit hiukset, tosin ne oli värjätty mustiksi. Tässäkin tapauksessa hiustyylillä oli joka tapauksessa tavallisesta pitkistä ja hoidetuista hiuksista poikkeava. Myös punk-yhteisön naisten meikkaustyyli eroaa skinhead- ja lukio-yhteisössä olevista tytöistä. Punk-yhteisössä tyttöjen profiilikuvissa esiintyvän henkilön ehostustavalla ei ole haettu luonnollista ja huoliteltua lopputulosta, vaan todennäköisesti tavoiteltu näkyvyyttä, erikoisuutta ja kontrastia, mitä havaitsin myös gootit- yhteisön naispuolisten jäsenten meikkaustyyliin.

Punk-yhteisön naisten kuvien taustalla näkyvät asiat kertoivat heistä itsestään ja samalla myös punk-alakulttuurista. Esimerkiksi tapauksen 10 profiilikuvan taustalla näkyi julisteita, jotka olivat todennäköisesti lempiyhtyeestä. Tapauksen 9 kuvassa näkyi levyhyllyä, mutta itse levyjen esittäjien nimiä ei näe lukea. Kahdessa kuvassa oli siis suoraan näkyvissä jotain musiikkiin liittyviä esineitä, mikä kertonee musiikin olevan merkittävä asia punk-yhteisön jäsenten elämässä.

Aineistoon valikoituneiden punk-yhteisön miesjäsenten profiilikuvissa pystyi havaitsemaan enemmän punktyylistä pukeutumista verrattuna yhteisön naispuolisiin jäseniin. Usealla punk-yhteisön miesjäsenellä, tapauksilla 1, 5, 6 ja 7, oli päällään nahkatakki, johon oli kiinnitetty paljon niittejä, rintanappeja ja hihamerkkejä. Monet miesjäsenet käyttivät myös niittivyötä, niittisiä kaula- tai rannekoruja kuvissaan. Muita näkyviä symboleja olivat pääkallot, joita näkyi kolmessa kuvassa kuudesta. Miespuolisilla punkkareilla on tutkimusten (esim. Raippa 2002) perusteella yleensä irokeesi. Myös IRC-Gallerian punk-yhteisön joillakin jäsenillä oli tämä hiustyyli, mutta ei kaikilla.

Aineistossa lukioyhteisön jäsenten profiilikuvissa näkyi myös toistuvia asioita. Tyttöjen kuvissa he esiintyivät joko yksin, jolloin siinä keskityttiin kuvaamaan lähinnä kasvoja. Näitä kasvokuvia voisikin nimittää poseerauskuviksi, sillä ne on tarkoituksella otettuja ja niissä todella esiinnyttään kameralle. Tyttöillä neljässä profiilikuvassa esiintyi heidän itsensä lisäksi kavereita, ja he olivat yhdessä ulkona pitämässä hauskaa. Kahdessa kuvassa oli mukana poikaystävä, toisessa kuvassa ylioppilasjuhliissa, toisessa ihan vain kotoolta otetussa kuvassa. Kaikkiaan tyttöjen kuvissa tärkein ja kuvasta eniten tilaa vievä osio oli selvästi kasvot. Niissä kuvissa, jotka eivät olleet niin selviä kasvokuvia, oli keskiössä henkilön vaatetus ja halu näyttää hyvältä. Samaa oli huomattavissa myös poikien laittamissa kuvissa. Kasvokuvat olivat poseeraus ja ”söpökuvia”, joissa haluttiin antaa itsestä joko herttainen, seksikäs tai siisti vaikutus. Aineistossa poikien kuvissa esiintyi myös ystäviä, joiden kanssa oltiin tekemässä jotakin, esimerkiksi kalastamassa.

Kaikkein selkein yhteisöjen jäseniä erotteleva piirre oli hiustyyli. Kaikilla tutkimuksen gootit-yhteisön naisjäsenillä oli pitkät tummat tai mustat hiukset, kun taas punk-yhteisön naisjäsenten hiustyyli ja – väri vaihtelivat yksilöllisesti. Lukio- ja skinhead-yhteisön

naispuolisiin jäseniin verrattuna punk-yhteisön naisjäsenillä oli selvästi erikoisempi ja persoonallisempi hiustyyli. Miespuolisilla gootit-yhteisön jäsenillä hiustyyliässä oli enemmän vaihtelua kuin yhteisön naispuolisilla jäsenillä, mutta eniten kuvissa näkyi pitkää tummaa hiustyyliä, ja keskellä päätä olevaa jakausta. Punk-yhteisön miesjäsenillä irokeesi oli suosittu tyyli, kuten myös joillain punk-yhteisön naisilla. Lukioyhteisön jäsenten miespuolisten henkilöiden hiustyyli puolestaan oli vaihteleva, mutta pitkiä hiuksia ei esiintynyt kenelläkään.

Eniten samankaltaisia piirteitä oli punk- ja gootti-yhteisön jäsenillä. Molempien yhteisöjen jäsenet pukeutuivat persoonallisesti, käyttivät mustaa, punaista ja valkoista niin vaatteiden väreinä, ehostuksessa kuin kuvan taustalla olevissa asioissa. Gootit-yhteisön ja lukioyhteisön naispuolisten henkilöiden yhdistävä tekijä oli meikkaustyyli ja hiukset. Lukioyhteisöön kuuluvilla tytöillä oli aineistossa kaikilla pitkät, kiiltävät ja värjätyt hiukset, samoin kuin gootti-yhteisön jäsenillä. Eniten samanlaisia piirteitä oli, aika yllättäen, punk-yhteisöön ja skini-yhteisöön kuuluvilla miespuolisilla jäsenillä. Heillä hiustyyli tai kampaus oli todella provosoiva ja alakulttuurille tyypillinen. Jäsenet esiintyivät profiilikuvissaan uhmakkaasti, aggressiivisesti tai kovistelevasti. Skini- ja punkkaripojat molemmat käyttivät maihinnousukenkiä, minkä huomion Ritva Raippakin (2002) huomasi tutkimuksissaan.

Kaikkien neljän yhteisön jäsenten kuvissa samaa oli se, että kuvassa näkyi lähes poikkeuksetta esiintyjän kasvot. Vain yhdessä punk-yhteisön jäsenen kuvassa ei näkynyt kasvoja ollenkaan, koska hän esiintyi selin kameraan päin. Aineistossa yhteisöstä riippumatta naispuolisten henkilöiden kuvissa oli enemmän kasvoihin keskittyviä kuvia, kun taas miespuolisilla henkilöillä kuvissa näkyi useammin koko vartalo tai ainakin ylävartalo. Tästä voisi vetää johtopäätöksen, että naisille meikkaus ja muutenkin kasvojen ja hiuksien laittaminen on tärkeämpää kuin miehille. Miehet sen sijaan haluavat useammin tuoda kuvissaan esille jotain muitakin asioita, kuten ystäviään, omia tavaroita tai mieluisaa ympäristöä.

Toisaalta gootit-yhteisön miesjäsenet esiintyivät kuvissaan usein meikattuina, mitä selittää alakulttuuriin kuulumisen ja sille ominainen estetiikan korostus. Myös lukioyhteisön pojat näyttivät olevan, ainakin hiustensa ja vaatteidensa osalta, jonkin verran huoliteltuja, sillä kuvissa ei esiinnyttävä huolimattomasti pukeutuneena. Punk-yhteisön miespuolisten jäsenten vaatteet olivat enemmän rikkinäisiä, risaisia, revittyjä ja kuluneita verrattuna muiden yhteisöjen miespuolisten jäsenten pukeutumiseen. Huomio ei ole kovinkaan yllättävä, sillä punkkarit ostavat vaatteita kirpputoreilta, tekevät niistä itse resuisemman näköisiä, sillä jotkut alakulttuuriin kuuluvat jäsenet haluavat tarkoituksella pukeutua pelottavasti ja huomiota herättävästi (ks. Raippa 2002; Kemppinen 1998).

Melkein kaikissa aineiston profiilikuvissa, yhteisöstä huolimatta, vaatteet ja koristautuminen olivat kuvissa selkeästi esille nousevia asioita. Etenkin alakulttuurin yhteisöissä vaatteet vaikuttivat kertovat omasta persoonasta, mutta samalla myös tiettyyn ryhmään kuulumisesta. Lukioyhteisössä puolestaan vaatteilla ja koruilla vaikutti olevan vähemmän ryhmän sisäistä yhdenmukaisuutta verrattuna alakulttuurisiin yhteisöihin.

5.1.1 Profiilikuviin liittyvät tekstit

Kuvatekstit ovat profiilikuvan alla olevia tekstejä, joiden tarkoitus on ohjata kuvan katsojan huomion suuntautumista ja tarkentaa kuvassa tapahtuvaa toimintaa. Kuvan sisälle liitetyt tekstit puolestaan ovat käyttäjän itse kuvaan jälkikäteen liittämiä tekstejä. Usein nämä tekstit eivät näy suoraan, vaan vasta kun vie hiiren siihen kohtaan kuvaa, jossa teksti sijaitsee. Näitä kahdenlaisia tekstiesityksiä käytettiin joko kuvien alla tai kuvan sisällä jonkin verran.

Punk-yhteisön jäsenten profiilikuviin oli liitetty yhteensä 14 tekstin-pätkää. Miesten profiilikuvien alla tai sisällä oli vain viisi tekstiä, naisten puolestaan yhdeksän. Naiset siis kirjoittivat ainakin tässä yhteisössä enemmän kuvatekstejä kuin miehet. Yhdessä naisen ja miehen kuvassa oli kuvan sisällä oleva teksti. Punk-yhteisön miehillä kuvateksti viittasi uhmakkuuteen ja väkivaltaan, kuten ”criminal power”, alapäähuumoriin, kuten ilmaisu ”(M)ulku plus vagina” ja irokeesin laittamiseen: ”lakkaa kului”. Punk-yhteisön naisten

kuvatekstit puolestaan olivat negatiivissävytteisiä, ja niillä viitattiin joko onnettomaan tulevaisuuteen, särkyvyyteen ja pään sekaisin saamiseen. Tällaisia ilmauksia olivat esimerkiksi: ”lääkeprinsessa”, ”I’m just a girl who lost her cocaine” ja ”this is what they call lose it all”. Naisten kuvatekstit siis kuvastavat melko hyvin punk-alakulttuurille ominaisia ajatusmaailmoja. Miehillä kuvatekstit eivät sinänsä olleet kantaaottavia tai kovin informatiivisia, vaan niissä kuvattiin enemmän pelleilyä, tai haluttiin näyttää kovilta ja uhmakkailta.

Skinheads_never_die-yhteisön jäsenten profiilikuvissa oli kymmenen kuviin liittyvää tekstiä. Kaikissa skinheads_never_die-yhteisön aineostoon valikoituneiden miesten profiilikuvissa oli kuvateksti. Kaksi kuvatekstiä liittyi suoraan suomalaisuuteen: ”Skinhead from Finland” ja ulkomaalaisten poissa pitämiseen täältä: ”painukaa vittuun maahanmuuttajat, somalit ja neekerit. Suomi ei kaipaa teitä!”. Muissa kuvateksteissä viitattiin lähinnä kuvassa tapahtuvaan toimintaan, kuten tupakan polttamiseen, vuohien ulkoiluttamiseen ja kaljataukoon. Moni kuva ei olisi edes vaatinut kuvatekstiä, sillä ne eivät tuoneet mitään lisä informaatiota kuvalle tai siinä esiintyvälle henkilölle.

Yhdessä skinheads_never_die-yhteisön jäsenen kuvaan liittyvässä tekstissä oli mielenkiintoinen teksti: ”reissu!”, mikä sai pohtimaan kuvassa tapahtuvaa toimintaa. Kuvan katsoja ei voi olla varma, onko kuvassa esiintyvä henkilö joutunut poliisiauton kyydissä putkaan, vai onko hän halunnut vain seistä poliisiauton vieressä. Toisaalta reissu-teksti antaisi enemmän ymmärtää sitä, että henkilö olisi joutunut poliisiasemalle, sillä jälkikäteen kuvaan laitettu VIP-teksti on juuri kasvojen päällä, mikä voisi kertoa häpeästä.

Gootit-yhteisön jäsenten kuvissa oli yhteensä seitsemän kuvatekstiä. Aineistossa tyttöjen profiilikuvien alla oli kaksi kuvatekstiä. Toisessa kuvassa kuvan sisälle liitetty teksti viittasi kulmahampaisiin; ne eivät ole fotoshopattu eli että niitä ei olisi lisätty kuvaan myöhemmin. Toisen kuvan alla oleva kuvateksti viittasi kuvan taiteellisuuteen ja kuvassa esiintyvän henkilön ulkonäköön: ”I’m a daemon in the dark”. Miespuolisten gootit-yhteisön jäsenten profiilikuvien tekstit viittasivat kuvan henkilön ulkoisen olemuksen tarkennukseen, kuten ”ZombieWalkilta” tai selittämään kuvassa tapahtuvaa toimintaa,

kuten konsertissa olemista, ”LAM ja Nosturi” tai jonkinlaisena välikätenä toimimiseen, kuten ilmaus ” Tell me your death wish I shall escort it to hell”. Kuvatekstit siis kertoivat tarkemmin kuvassa tapahtuvasta toiminnasta, kuvassa esiintyvän henkilön ulkonäöstä tai gooteille ominaisesta apeasta mielialasta.

Lukioyhteisön jäsenten profiilikuviin liittyi yhteensä 24 tekstiä, joista viisi oli liitetty kuvien sisälle jälkikäteen. Poikien kuvatekstit kertoivat lähinnä kuvassa tapahtuvasta toiminnasta ja vapaa-ajalla olemisesta ja siitä, jos kuva oli omistettu tyttöystävälle. Yhden kuvan alla luki ”James Bond”, jolla haluttiin joko kuvailla henkilön maskuliinisuutta, seikkailunhalua tai matkalla olemista. Monen kuvan alla oli kuvassa tapahtuvaa toimintaa selkiyttävä kirjoitus, esim. valokuvaukseen: ”fotografieren” ja mökkeilyyn liittyen ”mökkii”. Muutaman kuvan alla teksti viittasi tai selkiytti sitä, missä tilanteessa kuva oli otettu. Tapaus 17 kuvan alle oli laitettu teksti ”yo-juhlien jälkeen”, ja tapaus viiden kuvan alla kerrottiin, että kuva on otettu abiristeilyllä. Profiilikuvassa kaksi kuvatekstiä ja kuvan sisälle liitetty teksti olivat suunnattu tyttöystävälle, sillä niissä esiintyi sydämiä ja hellittelysanoja, kuten murulleni ja kolme sydänkuviota. Myös tapaus 13 -kuvassa oli omistuskirjoitus, jossa käytettiin hymiöitä ja sydämiä, tyttöystävälle.

Lukioyhteisössä olevien tyttöjen profiilikuvien alla oli yhteensä 12 tekstiä. Tapausten 4, 18, 28 kuvatekstit kertoivat ympäristöstä, jossa kuva oli otettu (”Sweden <3”, ”Tallinna 3/10”, ”vappen”). Muutama kuvateksti ei sinänsä kertonut itse kuvasta mitään, vaan oli tarkoitettu hassutteleksetiksi, kuten kirjoitus ”keltainen koira on pihalla”, vaikka kuvassa ei mitään tällaista näy. Kaikkiaan tekstit olivat positiivissävytteisiä, hassuttelevia ja vapaa-ajasta kertovia. Vain yhden naispuolisen henkilön profiilikuvaan oli liitetty teksti, joka kertoi surullisuudesta: ”No smile is more beautiful than one that has struggled through the tears”.

Lukioyhteisön jäsenten kuvatekstit ja kuvien sisälle liitetyt tekstit eivät tuoneet sinänsä kovin paljoa uutta informaatiota kuvassa olemisesta. Kuvassa esiinnyttiin tavalla, joka ei vaadi lisää selittelyä. Kuvista enemmistön voi lukea poseerauskuviksi ja ne, joissa ei suoranaisesti poseerattu kameralle, oltiin jonkin tekemisen parissa. Skinhead-yhteisön ja

punk-yhteisön jäsenten kuvissa puolestaan tekstit olivat suuremmassa roolissa. Tekstien avulla haluttiin kertoa jotain lisää kuvassa tapahtuvasta toiminnasta tai yleisesti ottaen omista ajatuksista, asenteista sekä mielipiteistä. Kaikkiaan olisin kuvitellut, että kuvatekstejä olisi käytetty enemmänkin, sillä kuvatekstien avulla pystyttäisiin ohjaamaan katsojan huomiota haluttuun suuntaan. Toisaalta enemmistössä profiilikuvissa oli keskiössä kuvassa esiintyvän kasvot, jolloin katsoja huomaa ensimmäiseksi juuri ulkoiset asiat. Tällöin tarkennukset olisivat melko turhia.

5.1.2 Nimimerkit persoonallisen ja yhteisöllisen identiteetin ilmaisuna

IRC-Galleriassa esiinnyttään nimimerkillä. Nimimerkkiä voi käyttää hakusanana etsiessä siellä olevia ihmisiä. Nimimerkki edustaa henkilöä, ja voi kuvata monia asioita ihmisen minuudesta ja identiteetistä. Aineistossani nimimerkit vaikuttivat kertovan joko omasta nimestä, lempinimestä, seksuaalisuudesta ja sukupuolesta tai johonkin ryhmään kuulumisesta.

Gootit ja skinheads_never_die-yhteisön jäsenet toivat nimimerkeissään selkeimmin esille asioita ryhmään kuulumista ja alakulttuurille ominaisesta ilmaisusta. Aineistossa skinheads_never_die – yhteisön kuusi jäsentä seitsemästä ilmaisi nimimerkissään alakulttuurille ominaisesta ulkoisesta tyylistä tai numerologiasta. Kaksi nimimerkkiä, ”nahka-aivo” ja ”lanttupää”, kuvasivat kaljuutta tai nahkaista päälakea. Neljässä nimimerkissä oli jokin numerokoodi. Kolmessa niistä oli joko numerot 88, joka viittaavat natsien käyttämään Heil Hitler tervehdykseen, tai 14, joka viittaa äärioikeistolaisen aktivistin kuuluisiin sanoihin (ks. kpl. 3.4.3. Skinheadit) Yhdessä nimimerkissä esiintyi numero 18, joka vastaa numerologiassa kirjaimia AH, ja tarkoittaa skineille Adolf Hitleriä (Puuronen 2001, 45). Yksi skinheads_never_die-yhteisön aineistoon valikoitunut naispuolinen ihminen ei ilmaissut nimimerkissään kuulumista skinhead-yhteisöön, vaan todennäköisesti nimimerkki oli muotoiltu omasta nimestä ja syntymävuodesta.

Mielestäni yllättävintä skinheads_never_die-yhteisön jäsenten nimimerkeissä oli, että kolmessa kahdeksasta nimimerkistä käytettiin englanninkielisiä ilmauksia, kuten ”white” tai ”viking”. Toisaalta ehkä ilmaukset toimivat ja kuulostavat paremmilta englanniksi kuin suomeksi. Olisin kuvitellut, että suomi suomalaisille – ajattelua kannattavat ihmiset olisivat turvautuneet oman nimimerkinsä keksimisessä suomenkieleen.

Gootit-yhteisön jäsenten nimimerkeissä tuli myös selvästi esille se, että jäsenet halusivat kuvata nimimerkissään yhteisöön kuulumista ja alakulttuurille ominaista ajatusmaailman synkkyyttä ja melankoliaa. Naisten kahdessa nimimerkissä käytettiin naiseuteen ja seksuaalisuuteen liittyviä ilmauksia, kuten ”pimu” ja ”naaras”. Kahteen nimimerkkiin viidestä oli liitetty kuvaus gootti-alakulttuurille ominaisesta mielenmaisemasta, jolla viitattiin kadotukseen, kuten ”lost soul” tai itse goottiuteen käyttämällä liitettä ”gootti”. Kahdessa kahdeksasta miesten nimimerkeistä esiintyi etuliite ”dark”, jolla viitataan pimeyteen tai synkkyyteen. Yhdessä nimimerkissä oli etuliite ”goth”, joka viittaa suoraan goottiuteen ja kenties alakulttuurin jäsenenä olemiseen. Myös etuliite ”cyber”, jolla voidaan viitata yhteen goottien pääryhmään (ks. Schwöbel 2006), esiintyi yhdessä nimimerkissä. Synkkyyteen, pahuuteen, pimeyteen ja kadotukseen viitattiin kaikissa miespuolisten nimimerkeissä. He siis ilmaisivat hyvin suoraan nimimerkillään, että kuuluvat gootteihin, ja siten ilmaisevat alakulttuurille ominaisia asioita.

Aineistoon valituissa gootit-yhteisön jäsenten nimimerkeissä vain kahdessa kymmenestä ei ollut havaittavissa mitään alakulttuuriin liittyvää ilmausta. Näissä kahdessa nimimerkissä viitattiin todennäköisesti omaan lempinimeen tai sitten johonkin täysin mielivaltaisesti keksittyyn nimeen. Kahdeksan nimimerkkiä kymmenestä viittasi jotain yhteisöön kuulumisesta, ja etenkin juuri gootteihin liittyvästä tematiikasta. Enemmistö gootit-yhteisön nimimerkeistä kuvasti siis ryhmäidentiteetille sekä alakulttuurille ominaista ilmaisua ja vain kaksi nimimerkkiä kuvasi henkilön persoonallista identiteettiä. Gootit-yhteisön jäsenet käyttivät suhteessa eniten vierasperäisen kielen ilmauksia nimimerkeissään. Suoraan ja selvästi englanninkielisiä nimimerkkejä oli viisi, ja lisäksi neljässä muussa nimimerkissä oli jostain muusta kuin suomenkielestä otettuja ilmauksia, kuten liite ”alfa” tai jotenkin englanninkielestä muunneltuja sanoja, kuten ”mystiq”.

Eniten persoonallisen identiteetin ja ryhmään kuulumattomuuden ilmaisevia nimimerkkejä käytettiin lukioyhteisössä. Aineistossa tyttöjen laittamat nimimerkit, joita oli 17 kappaletta, kertoivat heidän omasta syntymänimestä, sen mukaelmasta, tai lempinimestä. Suoraan oma nimi tai siitä vähän mukailtu nimimerkki oli viidellä tapauksella. Englanninkielisiä nimimerkkejä oli yhteensä kolme kappaletta, jotka olivat hyvin erilaisia. Yksi nimimerkki ilmaisi kovuutta: ”roughneck”, yksi mielihyvää: ”Euphoria” ja yksi puolestaan voirasiaa: ”Buttercup”. Huomionarvoista tyttöjen nimimerkeissä oli tässä aineistossa se, että ne liittyivät melkein suoraan omaan nimeen.

Lukioyhteisön poikien nimimerkeissä oli enemmän variaatioita. Seitsemän nimimerkkiä kolmestatoista kertoi omasta etu- tai sukunimestä ja lempinimestä. Esimerkiksi yksi nimimerkki oli väännetty sanasta Samppa, yhteen oli lisätty vain alaviiva Joonan nimen alkuun, ja yhdessä Ville nimi oli korvattu laittamalla kirjaimen e kohdalle numero kolme. Kahdessa nimimerkissä oli enemmän miettimistä. Ne saattoivat kertoa lempimusiikki yhtyeestä tai sitten jostakin elokuvan roolihahmosta tai vastaavasta. Kaksi nimimerkkiä oli otettu suoraan tv- ja elokuvamaailmasta. Toinen nimimerkki kuvasi Arnold Schwartzeneggeria ja toinen oli otettu Onnenpäivät tv-sarjan tähdeltä Fonzielta. Fonzie nimimerkki sinänsä herätti minussa ihmetystä, sillä kuvan henkilössä ei ollut ainakaan tässä profiilikuvassa mitään ulkoisesti samaa kuin tv-ohjelman hahmossa. Ehkä henkilö oli halunnut ilmaista olevansa naisten suosiossa. Jos aineistoa olisi ollut enemmän, arvelen, että nimimerkeissä olisi voinut tulla esiin vielä enemmän brändejä, idoleita ja kenties omaa ulkonäköä tai haluttua ulkonäköä.

Punk-yhteisön jäsenten nimimerkeissä, joita oli 11, oli aineistossa eniten vaihtelua siinä, mitä ne kuvasivat tai mitä niillä haluttiin kertoa. Kahdessa poikien nimimerkeissä oli ilmaisua kaaoksesta, kuten ”_Total_Chaos_” ja epätoivosta, mikä saattaa kertoa nuoren suhtautumisesta tulevaisuuteensa tai vallitsevaan systeemiin, kuten aikaisemmissa tutkimuksissa punkkareista (esim. Raippa 2002) on osoitettu. Kaksi nimimerkkiä eivät suoranaisesti ilmaisseet mitään punk-alakulttuuriin kuulumisesta, vaan saattoivat olla käyttäjän melko mielivaltaisesti keksimiä ilmauksia itsestään. Nämä kaksi nimimerkkiä saattoi kuvastaa käyttäjien yksilöllistä puolta ja persoonaa, kun taas alakulttuuriin liittyvät nimimerkki- ilmaukset puolestaan kuvastivat yhteisöön kuulumista ja ryhmäidentiteetille

sovinnaista tapaa ilmaista identiteettiään. Neljässä kuudesta poikien nimimerkissä kielellisenä ilmaisuna oli englanti, ja vain yksi nimimerkki oli täysin suomenkielinen.

Punk-yhteisön naispuolisten jäsenten nimimerkeistä vain yksi neljästä kertoi juuri tässä yhteisössä olemisesta, sillä nimimerkin loppuun oli laitettu liite ”punk”. Yksi nimimerkki ilmaisi tyhjiyttä ja toinen taas vapautta, mitkä toisaalta jollakin tapaa voidaan tulkita kuvaavan punk-alakulttuurin ajatusmaailmaa. Vapaus voi kuvata henkilön ajatusmaailmaa kansanvapaudesta, tai sitten yksinkertaisesti henkilön olevan vapaa jostakin. Punk-yhteisön naisten nimimerkeistä kolmessa viidestä oli englannin kieltä, mikä ei toisaalta ole yllättävää. Nuoret kuulevat nykyään englantia kaikkialla, ja yhä useammin musiikissa käytetään sanoituksissa englannin kieltä.

Aineistossa olevista nimimerkeistä huomionarvoista ja jopa yllättävää on se, että lukioyhteisön jäsenten nimimerkeissä käytettiin vähiten englannin kieltä. Ainoastaan kolmessa seitsemästätoista nimimerkistä oli englannin kieltä. Punk-yhteisön jäsenten nimimerkeissä seitsemän yhdestätoista oli englanninkielinen. Kaiken kaikkiaan punk-, gootit ja skinheads_never_die-yhteisöjen jäsenten nimimerkeissä oli enemmän ryhmäidentiteetille ja yhteisölle ominaisia termejä, ilmauksia ja liitteitä kuin lukioyhteisön jäsenten nimimerkeissä, jotka kuvasivat puolestaan enemmänkin henkilökohtaisia asioita, kuten omaa syntymänimeä, lempinimeä tai jostakin julkisuuden esiintyjältä lainattua nimeä.

5.2 IRC-Galleria sosiaalisena näyttämönä

IRC-Galleria on paikka, jossa voi näyttäytyä muille ja olla toisten katseen alaisina. IRC-Galleria toimii siis yhtenä sosiaalisena areenana tai näyttämönä, jossa on omat ohjeensa, joiden puitteissa rekisteröityneiden käyttäjien tulee toimia. Kuvagalleria on juuri Goffmanin (1971) termien näyttämö, jossa ollaan toisten havainnoinnin kohteena, kuten näyttelijä yleisönsä edessä. Toisaalta sosiaalinen yhteisöpalvelu on samalla myös yksi

Goffmanin (1986) kuvaama kehys, jonka puitteissa yksilöt sekä yhteisöt pitävät yhteyttä toisiinsa.

IRC-Galleriassa luodaan oma käyttäjänimi eli nimimerkki ja siihen liittyvä oma profiili, joka edustaa yksilöä. Profiilisivu on siis aivan kuten Goffmanin tarkoittama rooli (ks. kpl 3.3.2.), jonka avulla identiteettiä esitetään muille. Profiilisivu on siten yksi mahdollinen esitystapa eli representaatio siitä, mitä olemme, koemme tai haluamme olla muiden silmissä. IRC-Galleriassa siis rakennamme omaa minuuttamme profiilisivuston avulla toisten silmien edessä ja alaisuudessa. Goffmanilaisittain ajatellen käyttäjäprofiili on teatraalinen esitys, jossa nimimerkit ja profiilikuvaan liitetyt tekstit toimivat yksilön suorina ilmaisuina eli sanasymboleina, joiden avulla henkilö viestittää asioita itsestä muille. Profiilikuva on puolestaan sanaton ja epäsuora itsen ilmaisumuoto. Tämä epäsuora ilmaisumuoto, joka on Goffmanin (1971, 14) mukaan teatraalinen ja liioiteltu, lähtee toimijasta itsestään. Sanasymbolit kertovat henkilöstä suoraan jotain, kun taas kuvaa täytyy hieman enemmän tulkita.

Goffmanin näyttämöuskollisuus-termi liittyy myös olennaisesti IRC-Galleriassa esiintymiseen. Erilaisilla yhteisöillä on omat kuvauksensa siitä, mitä yhteisön jäseniltä odotetaan. Esimerkiksi gootit-yhteisö on kuvailtu seuraavasti: ”jos miellät itsesi gootiksi, tämä on paikka sinulle”. Jo pelkkä yhteisön kuvaus kertoo siitä, että yhteisöön liittyvältä odotetaan goottina esiintymistä ja alakulttuuriin kuulumista, vaikka se ei mikään pakko olekaan. Kuitenkin kuvaus kertoo yhteisöpalvelun käyttäjille, kenen kannattaa liittyä yhteisöön, ja kenelle se ei välttämättä sovi. Myös punk-yhteisön kuvauksessa nimenomaan painotetaan sitä, että jäsenet haluavat keskustella punkista maailmankatsomuksena ja elämänasenteena. Eli yhteisöön liittyvältä jäseneltä edellytetään muutakin kuin pelkästään musiikillista kiinnostusta punk-alakulttuuriin.

Näyttämöuskollisuudessa on kyse siitä, että tietystä esiintymislinjasta tulee pitää kiinni. Ryhmän jäsenet ovat päättäneet, millä tavalla yhteisön sisällä tulee toimia, miltä jäsenten kuuluu näyttää ja kenties, - millaista kielenkäyttöä heiltä odotetaan. Heidän tulee pitää kiinni tietystä linjasta, miten esiintyä oman yhteisönsä edessä. Näyttämöuskollisuudesta

pidetään jatkossakin kiinni, minkä etenkin gootit-yhteisöstä kerätty aineisto osoitti. Vaikka yhteisön jäsenet vaihtelivat profiilikuviaan, uusi kuva mukaili edellistä kuvaa. Jos kuvassa esiintynyt henkilö oli ottanut itsestään kasvoihin keskittyneen kuvan, oli seuraavakin kuva samantyylinen. Punk-yhteisön jäsenen tapauksen 6 molemmat profiilikuvat oli otettu irokeesista ja että miehen ylävartalo sekä niitein koristeltu nahkatakki näkyivät kuvassa.

Näyttämöuskollisuuden avulla voidaan myös erottautua muista yhteisöistä, ja varmistaa me-henkeä, aivan kuten Bauman (1999) ja Hall (1999) ovat todenneet. Ihmisillä on nimittäin tarve erotella ”meidät” ”muista”, eli sisäryhmäläiset ulkoryhmäläisistä. Esimerkiksi alakulttuuriin luokiteltavassa yhteisössä tietty ideologia, ajatusmaailma sekä ulkoinen tyyli antavat ehtonsa sille, millä tavoin yhteisössä tulee esiintyä. Nämä kaikki asiat toisaalta erottelevat yhteisön sisälle kuuluvat samankaltaiset jäsenet muihin yhteisöihin kuuluvista toisenlaisista jäsenistä. Toisin sanoen: vaikka kaikilla käyttäjillä on oma persoonallinen identiteettinsä, he samastuvat johonkin ryhmään, jolloin he tuntevat kuuluvansa yhteisöön. Yhteisössä olevien jäsenten kesken saattaa muodostua yhteinen kollektiivinen identiteetti.

Näyttämöuskollisesti kurinalaisen esittäjän on muistettava roolinsa ja osansa näytelmässä, eikä hänen pidä lipsahtaa hairahduksiin (ks. Goffman 1971, 229–233). IRC-Galleriassa hairahdus olisi esimerkiksi esiintyä skinheads_never_die-yhteisössä ilman alakulttuurille tyypillistä pukeutumistapaa tai ajatusmaailmaa. Aineistossa ainoastaan tapaus 1 ei suoranaisesti esiintynyt alakulttuurilleen tyypillisesti. Kaikissa muissa aineiston jäsenten nimimerkeissä, profiilikuvissa ja niihin liittyvissä teksteissä ilmaistiin hyvin suorasti, mihin yhteisöön kuulutaan. IRC-Galleriassa etenkin alakulttuurisiin yhteisöihin kuuluvien jäsenten tulee siis esittää tiettyä roolia, jonka voi ajatella olevan yhteisölle uskollinen. Vaikuttaisi, että etenkin gootti-yhteisön jäsenet, sukupuoleen katsomatta, noudattavat tätä näyttämöuskollisuutta ja esiintyvät ryhmänsä tyylille ominaisesti. Miespuoliset jäsenet näyttävät hyvin apeilta ja maansa myyneiltä mustissa vaatteissaan ja naispuoliset ovat hyvin voimakkaasti ja tarkasti meikattuina. Punk-yhteisössä niin ikään jäsenet vaikuttavat erityisen tietoisilta siitä, missä yhteisössä heidän kuvansa on.

Punk- ja gootit-yhteisöjen jäsenten kuvia selaillessani pystyin huomaamaan jäsenten kuvien yhdenmukaisuuden sekä nimimerkkien samankaltaisuuden. Näitä kahta yhteisöä pitää koossa jäsenten usko omaan alakulttuuriinsa. Vaikka yhteisöt ovat oikeasti olemassa, niitä voi rinnastaa Baumanin (1996) ja Maffesolin (1996) kuvaamiin mielikuvitusyhteisöihin tai uusheimoihin, jotka elävät jäsentensä mielikuvissa, eivätkä ne ole ikuisia, vaan saattavat kadota hyvin nopeastikin. Kuten kuukauden mittaisessa aineistonkeruussa ja seurannassa kävi ilmi, IRC-Gallerian yhteisöjen jäsenmäärät vaihtelevat viikoittain. Vaikka yhteisöjen jäsenten vaihtuvuus olisikin suurta, ei se tarkoita, etteivätkö jäsenet voisi kokea yhteisöjä tärkeiksi.

Ainoastaan lukioyhteisön jäseniä ei tunnu niin selvästi sitovan mikään ennalta sidottu esiintymistapa, vaan heidän tapansa olla kuvissa on jotenkin rennompaa ja iloisempaa. Tosin lukioyhteisönjäsenten kuvissa oli vastaavasti iälle ominaisia asioita kuvissa mukana enemmän kuin alakulttuurisissa yhteisöissä. Kun lukioyhteisön jäsenten profiilikuvat on otettu esim. abiristeilyltä tai lakkiaisista, ei mitään tällaisia selviä ”riittejä” ole näkyvissä alakulttuuristen yhteisöjen jäsenten kuvissa. Heille edustaminen tuntuu olevan tärkeämpää.

Vaikka profiilikuvaa on helppo vaihtaa, ja sitä tehtiinkin jonkin verran vain kuukauden kestävässä seurannassa, noudatteli uusi kuva aina jo aikaisempaa tyyliä, siis uskollisuutta aikaisempaan linjaan nähden. Tämä valittu tyyli voi myös edustaa identiteetin jatkuvuutta, sillä tyyliä ei haluta muuttaa, vaan siihen sitoudutaan.

IRC-Galleriassa henkilön julkisivulla voidaan ajatella tarkoitettavan profiilisivua, josta näkyy henkilön ikä, sukupuoli ja asuinpaikka. Ulkonäkö eli oma kuva on se, mikä yleensä ensin huomataan. IRC-Galleriassa ulkonäkö on se, minkä kuvan katsoja ensiksi näkee toisen profiilikuvasta. Tämän vuoksi profiilikuviin on haluttu panostaa, eikä niitä ole sattumanvaraisesti valittu. Goffmanin tarkoittama esiintymistapa liittyy siihen, millaista roolia henkilö esittää. Skinhead-yhteisössä jäsenet esittävät esim. kovistelevaa tai uhmakasta roolia ja gootit-yhteisön jäsenet apeaa, synkkämielistä tai vihastunutta, punkkarit uhmakasta tai epätoivoista, kun taas lukioyhteisön jäsenet esiintyvät

huomattavasti rennommin ja iloisemmin. Tietty olemus ja tyyli näyttävät kuuluvan tiettyssä yhteisössä olemiseen sekä esiintymiseen, mikä omassa aineistossani kävi myös ilmi.

Yllättävämpää olisi huomata, että ulkonäkö ja esiintymistapa eivät vastaisikaan toisiaan. Tällöin esitys ei olisi yhdenmukainen. Esimerkiksi gootit-yhteisössä tavanomaista on, että jäsen on meikattu voimakkaasti, pukeutunut mustiin vaatteisiin, on melko ilmeetön ja kuuntelee musiikkia omassa huoneessaan. Tavattomampaa, yllättävää ja erikoista olisi, jos hän leikkisi urheiluvaatteissa lapsien kanssa leikkipuistossa hymy kasvoillaan. Alakulttuureissa vaikuttaisi, että kaiken elämän, ulkonäön ja ajattelumaailman tulee olla hyvin sidottua tyyliille sopivaksi, eikä linjasta sovi erehtyä. Ulkonäkö ja esiintymistapa vastasivat eniten toisiaan punk- ja gootit-yhteisöjen jäsenten julkaisemissa kuvissa.

Aineistossa löytyi myös poikkeuksia, joissa ulkonäkö, esiintyminen ja lavastus eivät täysin vastanneet toisiaan. Yksi yllättävä löytö oli, kun huomasin, että useassa skinheads_never_die-yhteisön jäsenen nimimerkissä oli käytetty englanninkieltä, joka sotii vastaan heidän ajatusmaailmaansa. Toisaalta englanninkielen käyttö on nettiyhteisöissä tavallista ideologiasta huolimatta, sillä näin saadaan kansainvälistä näkyvyyttä. Jollakin tapaa erikoista oli myös gootit-yhteisön tapauksen 4 kuva, sillä se oli otettu koulukäytävältä. Kuvassa henkilö näyttää hyvin kalpealta ja hän on pukeutunut mustiin vaatteisiin päästä varpaisiin, ja on melko ilmeetön. Taustalla puolestaan on kirkasta ja käytävällä on valkoiset seinät, mitkä tekevät kuvasta erikoisen, mutta mielenkiintoisen vastakohtaisuuksien ansiosta.

Lavastus on IRC-Galleriasta löytyvissä kuvissa se, mitä kuvien taustalla näkyy, esimerkiksi oman huoneen tavaroita tai esineitä. Monissa kuvissa juuri lavastus näkyi hieman taustalla. Esimerkiksi omassa huoneessa otetun kuvan sivuilla tai henkilön takana näkyi kirjahyllyä, levyhyllyä, nojatuoli tai kattokruunu, jotka kaikki osaltaan kertovat jotain kuvassa esiintyvistä ihmisestä. Muutamassa punk-yhteisön jäsenen profiilikuvassa näkyi bändijulisteita. Esimerkiksi tapauksen 5 kuvan taustalla hänen huoneensa seinälle oli ripustettu Sex Pistols yhtyeen juliste, jolla on todennäköisesti haluttu kuvata

musiikkimakua. Myös yhdessä skinheads_never_die-yhteisön jäsenen kuvassa näkyi Suomen lippu, mikä ei varmaan ollut sattumalta tullut kuvaan mukaan.

Aineiston perusteella joihinkin profiilikuviin on selvästi valittu sellainen kuvakulma, joka mahdollistaa erilaisten symbolien tai esineiden näkyvyyden. Esimerkiksi gootit-yhteisön tapauksen 8 kuvassa hänen yläpuolellaan näkyy hyvin vanha kattokruunu, joka saa kuvasta aikaan vielä riipivämpi tunnelmaisen kuin pelkkä valkomusta henkilön naama ja tausta.

Etenkin alakulttuuriin luokiteltavissa yhteisöissä vaikuttaisi olevan tärkeää se, että esittäjä eli kuvassa esiintyvä henkilö antaa itsestään hallitun vaikutelman (ks. Goffman 1971) eli hänen täytyy esiintyä uskottavasti yleisönsä edessä. IRC-Galleriassa muut käyttäjät arvioivat toisten käyttäjien esiintymistä kuvien, nimimerkkien ja tekstiesitysten perusteella. Tällöin katsojat tukeutuvat tulkinnoissaan näiden representaatioiden varaan arvioidessaan toisia. Gootit-yhteisön jäsenten profiilikuvissa niin esiintyminen, ulkonäkö ja lavastus ovat samansuuntaisia ja nähtävästi yhdenmukaisia. Myös punk-yhteisön jäsenten kuvissa näkyi tätä hallitun vaikutelman antamisen noudattelua esiintymistyylissä ja ulkonäössä. Skinheads_never_die-yhteisön jäsenten kuvissa esiintyvän henkilön vaatetus ja ulkoinen olemus vaikuttivat olevan yhteneviä, mutta taustalla näkyvät asiat eivät olleet muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta kovin tärkeitä alakulttuurin ilmaisua ajatellen. Olisin kuvitellut, ennen aineistoon tarkempaa syventymistä, että ympäristöstä tai muista kuvan taustalla olevista elementeistä olisi saanut enemmän irti.

Selkeimmin lavastus eli kuvan taustalla olevat esineet, huonekalut ym. ja kuvan tausta olivat harkittuja, etukäteen mietittyjä tai jälkikäteen muokattuja goottien kuvissa. Esiintymislava ja konsertissa oleminen olivat kahden gootit-yhteisön jäsenen kuvissa esillä, mikä viitanneen siihen, että musiikin kuuntelu tai musiikin esittäminen ja tekeminen ovat kuvassa esiintyville henkilöille tärkeitä asioita. Myös Hodkinsonin (2002) havaintojen ja haastatteluiden perusteella juuri musiikki, sen kuluttaminen, kuuntelu ja keikoilla käyminen oli gooteille tärkeitä. Goottien profiilikuvissa, kuten myös niihin liittyvissä teksteissä oli jonkin verran nähtävissä teatraalisuutta, yliampuvuutta ja jopa kärjistämistä. Tyylyttely oli viety niin pitkälle, että kuvassa, etenkin gootit-yhteisön profiilikuvissa,

matkittiin vampyyreita tai zombieta. Tekohampaiden tai väripiilolinssien avulla pyrittiin muuntamaan ihmismäisiä piirteitä pois ja korostamaan olemattomia piirteitä. Näin jäsenet pyrkivät esiintymään jonakin muuna hahmona.

Goffman (1971) toteaaakin, että jos ulkonäkö, esiintyminen ja lavastus kaikki vastaavat toisiaan, voidaan löytää ihannetyyppi, jota voisi sosiologiassa kutsua myös ideaalityypiksi. Tällaisia ideaalityyppejä oli eniten aineistossani havaittavissa gootit ja punk-yhteisönjäsenet keskuudessa.

Aineiston perusteella postmodernien teoreetikkojen, kuten Baumanin (1996) ja Slaterin (1997) ajatukset identiteeteillä leikittelystä tuntuvat toisaalta paikkaansa pitäviltä, mutta toisaalta paikkaansa pitämättömiltä. Vaatetuksella, erilaisilla meikkaustyyyleillä ja kuvan käsittelyn keinoilla IRC-Galleriassa olevat ihmiset voivat halutessaan tehdä omista kuvista millaisia tahansa ja näyttää itsestä monenlaisia puolia eli leikitellä identiteetillään. Toisaalta taas yhteisön sisällä jäsenet pitivät kiinni valitusta linjasta, vaikka he vaihtelivatkin omia profiilikuviaan. Identiteetti vaikuttaisi saavan erilaisia ulottuvuuksia ja ihmiset haluavat kyllä näyttää siitä eri puolia, mutta silti siinä näyttäisi olevan myös jotakin pysyvää ja ehkä sisäistä. Vaikka kuluttamisen avulla nuori voi valita erilaisia tyylejä pukeutumiseensa ja muunnella ulkonäköään erilaisten korujen ja rekvisiitan avulla, on liian kärkeästi sanottu, että identiteettiä ei olisi lainkaan ilman kulutusta.

5.2.1 Aito minä vs. näyttelijäminä

Todellinen minä eli persoona on Laukkasen (2007) mukaan materiaallinen ruumis, joka luo virtuaalisen identiteetin tietokoneen ruudun äärellä. Eli todellinen aito minä on se, joka keksii edustuksen, jota itse tietoverkoissa toimiessaan käyttää. Kuitenkin esityksessä on mukana yksilön aitoja ja oikeita piirteitä, sillä IRC-Galleriassa ei ole mahdollista esiintyä anonyyminä, kasvottomana ja tuntemattomana henkilönä, vaan rekisteröityvän henkilön kuvan pitää olla tunnistettavissa ja selkeä.

Kuitenkin käyttäjät itse valikoivat, mitä kuvia ja millaisia tekstiesityksiä he päättävät itsestään julkaista. Jos persoona subjektina luo esityksen ruudun äärellä, verkoissa toimii jonkinlainen rooli suoritus. Näin palvelu antaa kaikille käyttäjille samalla viivalla olemisen mahdollisuuden: kukaan ei voi esiintyä täysin tekaistuna tai valheellisena henkilönä. Mutta kuten aineistossakin kävi ilmi, käyttäjät voivat vaihdella profiilikuviaan jopa viikon välein. Profiilikuvan vaihtelu on järkeenkäypää, sillä onhan kuvia katsomassa ja kommentoimassa melkoinen yleisö.

Vaikka kuvia voidaankin leikellä, muokata ja muunnella, ei se tarkoita, että todellista ruudun ääressä kirjoittavaa persoona olisi yhtä helppoa muunnella. Kuvagalleriat vain antavat yhden tilaisuuden nuorten kokeilla erilaisia esityksiä itsestään. Kuvattu ruumis on IRC-Galleriassa juuri se, joka esitetään muille kielellisten, nimimerkkien ja kirjoitusten sekä valokuvallisten esitysten perusteella. Toisista käyttäjistä on melko helppo muodostaa mielikuva siitä, millainen heidän ruumiinsa on. Tässä auttavat valokuvat, käydyt keskustelut ja kielelliset esitykset. (ks. lisää Laukkanen 2007.)

Kuvat siis toimivat yhtenä osana yksilön identiteetin ilmaisua. Ne ovat yksi mahdollinen representaatio, yksi esittämisen tapa minusta itsestäni muille. Kuvaa voi säädellä ja muokata helpommin ja nopeammin kuin materiaalista ruumiillista itseä. Tällöin esiin nousee kysymys siitä, kuinka aitoja kopioita kuvat ovat esittäjästä. Toisaalta kuvien muokkaamista ei ainakaan tässä aineistossa käytetty paljoa. Jos muokkaamista oli hyödynnetty, sillä pyrittiin enemmänkin vaikuttamaan kuvan taustalla oleviin asioihin, eikä niinkään oman vartalon tai kasvojen muuntamiseen. Vaikuttaisi siis, että nuoret haluavat ennemmin esiintyä aitona itsenään ja valita profiilikuviksi muuntelemattomia kuvia. Tässä mielessä Goffmanin väite minuuden illuusiosta vaikuttaa järkeenkäymättömältä. Vaikka esitämme monia rooleja, on roolien takana aina joku luomassa ne.

5.2.2 Persoonallisen vs. yhteisöllisen identiteetin rakentuminen

Elämässämme postmodernissa ajassa joudumme kohtaamaan päivittäin useita, vaihtuvia, nopeita tilanteita, joihin on kyettävä sopeutumaan mahdollisimman nopeasti. Jotta

onnistuisimme pitämään yllä jonkinlaista järkevää ja eheää käsitystä itsestämme, siis siitä keitä oikein olemme, meidän täytyy yrittää muodostaa elämäntarina eli kertomus eletystä ja tulevasta elämästämme, kuten Anthony Giddens (1991) on todennut. Identiteettiä tulee sen vuoksi työstää jatkuvasti, ja siihen kuuluu jatkuva itsetutkiskelu.

Tähän itsetutkiskeluun IRC-Galleria tarjoaa oivan keinon, sillä yksilöt voivat harjoitella identiteetti-esityksiään monissa erilaisissa yhteisöissä ja harjoitella monia vaihtuvia esityksiä itsestä. Vaikka Galleriassa esiinnyttäen yksilöinä, yksilöt kuuluvat useisiin yhteisöihin samanaikaisesti. Galleriassa tapahtuvaa yhteisöllisyyttä kuvaisi parhaiten kevyt sukkulointi (ks. Lähteenmaa 2001, 33), joka tarkoittaa sitä, että yhteisöön ei samastuta ja panosteta sataprosenttisesti, vaan juuri sen verran, mitä kukin haluaa. Sukkuloimisessa oleellista on myös se, että ryhmästä tai yhteisöstä voi helposti poistua ja vaihtaa uuteen. Halutessaan kuitenkin IRC-Galleriassa tiettyyn yhteisöön kuulumista voi ilmaista esim. omassa nimimerkissään etu- tai jälkiliittein. Nimimerkillä voi kertoa itsestään mitä haluaa, sillä se voi olla melkein mikä tahansa tekstiesitys. Nimimerkki voi olla muunnelma omasta nimestä, se voi kertoa harrastuksesta, sukupuoli-identiteetistä, omista mielenkiinnonkohteista tai ryhmään kuulumisesta.

Profiilikuvien avulla käyttäjät voivat kertoa elämästään aina kullakin hetkellä ja voivat saada muilta käyttäjiltä välitöntä palautetta kuvistaan. Profiiliin voi liittää kokonaisia albumeja, joissa voi esitellä kuvia pelkästään itsestä tai halutessaan ystävistään tai muista tärkeistä ihmisistä ja asioista. Kuvat siis toimivat kertomuksina itsestä ja identiteetistä, sillä niiden avulla voi rakentaa tarinaa niin eletystä kuin ”tässä ja nyt” – tapahtuvasta elämästä. Nimimerkillä voi puolestaan haluaa kertoa itsestään, mitä haluaa, sillä se voi olla melkein mikä tahansa tekstiesitys. Nimimerkki voi olla muunnelma omasta nimestä, se voi kertoa harrastuksesta, sukupuoli-identiteetistä, omista mielenkiinnonkohteista tai ryhmään kuulumisesta.

Vaikka postmoderneissa teorioissa on vallitsevana ideana se, että yksilö voi rakentaa identiteettiään melkein miten tahansa ilman kollektiivisiä tukirakenteita, tuntuu ajatus melko tolkkuttomalta. Vaikka yhteisöllisyys on muuttunut kovin, on selvää, että sitä on yhä

olemassa, ja sitä tarvitaan identiteetin työstämisessä. Aineistossani alakulttuurisiin yhteisöihin kuuluvat ilmaisivat yhteisöllistä tai ryhmäidentiteettiä voimakkaammin kuin lukioyhteisöön kuuluvat nuoret. Alakulttuureissa ryhmäidentiteettiä pidetään yllä juuri symbolien, mietelauseiden ja pukeutumisen avulla. Omassakin aineistossa näin todella vaikutti olevan. Vaikka lukioikäisillä nuorilla ystävät, harrasteryhmät ja muut vertaisten kanssa oleminen näkyi kuvissa, heillä sosiaalisen identiteetin ilmentäminen ei ollut niin selvästi havaittavissa. Tämän huomion tueksi olisi otollista tehdä haastattelututkimus, jossa selvitetäisiin heidän omia ajatuksiaan asiasta.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Nuorille IRC-Galleria on yksi areena, jossa he voivat harjoitella itseilmaisua ja rakentaa identiteettiään. Nuoren julkaisema profiilikuva, kuvatekstit ja nimimerkki kertovat muille käyttäjille juuri siitä minästä, jonka nuori haluaa muille esittää ja näyttää (Laukkanen 2007). Tässä tutkimuksessa sosiaalinen identiteetti ja me-henkisyys vaikuttivat aineiston perusteella olevan IRC-Gallerian kolmen alakulttuurisen yhteisön jäsenille kaikille ominaista, kun taas lukioyhteisön jäsenet toivat omissa kuva- ja tekstiesityksissä enemmän esille persoonallisen identiteetin puolia.

Gootit-yhteisön jäsenten keskuudessa sosiaalinen identiteetti näyttäytyi vahvempana kuin persoonallinen identiteetti. Yhteisön jäsenille ulkoinen tyyli eli vaatetus, koristautuminen ja ehostaminen olivat molemmille sukupuolille olennaisia asioita ja niihin panostettiin. Musta, punainen ja valkoinen olivat tärkeitä ja eniten käytettyjä värejä profiilikuvassa esiintyvän vaateuksessa, ehostuksessa ja kuvan väreissä. Jäsenten olemuksessa ja esiintymisessä oli kaikissa profiilikuvissa huomattavissa alakuloisuutta, synkkyyttä ja välinpitämättömyyttä. Kaikki jäsenet siis näyttivät esiintyvän hyvin samankaltaisesti ja alakulttuurilleen tyypillisesti (ks. Hodkinson 2002).

Gootit ilmaisivat myös nimimerkeillään ja profiilikuvaan liittyvillä teksteillään alakulttuurille ominaisia asioita. Kuvateksteissä kerrottiin kuvatilanteesta eli siitä, mistä kuva oli otettu tai sitten kuvatekstillä haluttiin korostaa kuvassa esiintyneen henkilön ominaisuutta. Nimimerkit toivat hyvin esille sen, että naispuoliset gootit halusivat korostaa seksuaalisuutta, naiseutta ja alakulttuuriin kuulumista. Miespuolisten jäsenten nimimerkeissä näkyi ja korostui vielä selkeämmin alakulttuuriin identifioituminen, sillä nimimerkeissä käytettiin liitteitä ”dark” ja ”goth”, jotka viittaavat suoraan gootti-alakulttuuriin. Kaikkiaan goottien identiteettiprojektien, kuten Giddens (1991) tuumaisi, voisi sanoa kiinnittyneen alakulttuuriin, jonka valossa gootit rakentavat omaa minuuttaan.

Gootit-yhteisön jäsenten profiilikuvat olivat muiden yhteisöjen jäseniin verrattuna eniten muokattuja. Profiilikuviin oli lisäilty elementtejä, muutettu kuvan taustoja ja värejä. Lisäksi profiilikuvissa oli hyödynnetty kuvakulmia, ja sitä, kuinka muut kuvassa esiintyneet elementit sijoittuvat suhteessa kuvassa esiintyneeseen henkilöön.

Skinheads_never_die-yhteisön miespuolisilla jäsenillä oma ajattelusuuntaus ja ideologia olivat profiilikuvissa, nimimerkeissä ja kuvateksteissä läsnä. Ulkonäkö, vaatetus ja ilmeet kertoivat Skinhead-alakulttuurin olevan profiilikuvassa esiintyneelle tärkeä elementti ja identiteetin rakennusväline. Enemmistöllä jäsenistä oli päällään musta pilottitakki ja metrohousut. Enemmistöllä oli myös joko täysin kaljuksi ajeltu päälaki tai sänkitukka. Alakulttuurille ominaiset symbolit, kuten Suomen vaakuna ja suomen lippu näkyivät kuvan taustalla tai henkilön vaatetuksessa, esimerkiksi päässä olevassa huivissa. Osassa kuvatekstejä tuli ilmi suomalaisuuden ihannointia, pakolaisvastaisuutta sekä muukalaisvihamielisyyttä, mutta muutama teksti oli sisällöltään hyvin neutraali, eikä kertonut mitään alakulttuuriin samastumisesta. Kuitenkin enemmistö yhteisön itseilmaisun esityksistä oli yhtenevää ja samantyylistä, mikä kertonee siitä, että yhteisön jäsenten tulee esiintyä yhteisössä ideologian kannalta suopeasti ja esittää roolinsa uskottavasti, kuten Goffman (1971) on todennut.

Skinheads_never_die-yhteisön jäsenet toivat nimimerkeissään esille alakulttuuriin kuulumisensa, ja niissä käytettiin yhteisölle tunnusomaisia numerologisia tunnuksia, kuten natsitervehdyksiä ja viittauksia valkoisen rodun säilyttämiseen. Nimimerkeissä tuotiin esille myös ulkoisen olemuksen kuvailua, kuten ”nahkapää”, jolla selvästi viitattiin alakulttuurille ominaiseen hiustyyliin. Itse kuvien osalta Skinheads_never_die-yhteisön jäsenet käyttivät profiilikuvissaan melko vähän kuvan muokkaamista. Tosin muutamassa profiilikuvassa oli hyödynnetty kuvakulmia, joiden ansiosta kuvassa esiintyneen henkilön ylävartalo korostui ja sai täten hänet näyttämään kookkaammalta ja lihaksikkaammalta.

Punk-yhteisön miespuoliset jäsenet esiintyivät selvästi ryhmälle ja alakulttuurille ominaisesti. Useassa profiilikuvassa henkilöllä oli päällään niitein ja rintanapein verhottu nahkatakki ja hiukset oli muotoiltu irokeesiksi. Alakulttuuriin kuuluva anarkismi ja

epätoivoinen tulevaisuuteen suhtautuminen olivat myös aineistossa nähtävissä kuvateksteissä, nimimerkeissä tai profiilikuvissa esiin tulleissa asioissa. Joissakin kuvateksteissä viitattiin irokeesiin ja profiilikuva oli otettu kuvakulmasta, jossa irokeesi oli keskiössä. Tämä kertonee siitä, että punk-alakulttuuriin kuuluville pojille hiustyyli vaikuttaisi olevan tärkeä keino näyttää kuuluvansa alakulttuuriin. Punk-yhteisön naispuoliset jäsenet esiintyivät myös yhteisönsä sisällä samantyyllisesti, mutta vähemmän uhoavasti verrattuna yhteisön miespuolisiin jäseniin. Naispuolisten jäsenten hiustyyli oli enemmän vaihtelua, mutta vaatetus sekä muu ulkoinen tyyli oli selvästi samankaltaista. Naispuoliset jäsenet hyödynsivät kuvissaan miespuolisia jäseniä useammin profiilikuvan muokkaamista. Muutamien profiilikuvan taustan värit olivat jälkikäteen muunneltu tai häivytetty koko tausta pois, että kuvassa esiintynyt henkilö korostui.

Yllättävää oli, että punk-yhteisön naispuoliset jäsenet ilmaisivat profiilikuviin liittyvissä teksteissä miespuolisia jäseniä enemmän päihteistä, alakuloisuudesta ja epätoivoisuudesta. Punk-yhteisön miespuolisista jäsenistä vain yksi henkilö kuvasi kuvatekstinsä avulla selkeästi negatiivista suhtautumista elämään ja maailmaan, kun taas naispuolisten jäsenten kirjoituksissa negatiivisävytteisiä tekstejä oli seitsemän.

Lukioyhteisössä jäsenten profiilikuvissa ei ollut niin selkeää yhdenmukaista esiintymistä kuin gootit-, punk- ja skinheads-never-die-yhteisöjen jäsenten keskuudessa. Lukioyhteisön jäsenet esiintyivät persoonina, mutta iälleen ominaisten kehitystehtävien ja asioiden parissa, kuten pitämässä hauskaa abiristeilyä, istumassa kavereiden kanssa pihalla, lomamatkalla tai poseeraamassa lakkiaiskuvassa. Lukioyhteisön jäsenten nimimerkit olivat oman nimen kaltaisia, johonkin mediaan, merkkiin tai julkisuuden tähteen liittyviä muunnelmia. Lukioyhteisön tyttöjäsenet esiintyivät profiilikuvissaan meikattuina, huoliteltuina ja laitettuina, ja heidän profiilikuvansa keskittyivät kuvaamaan heidän hiuksiansa, kasvoja ja ylävartaloa. Lukioyhteisön miespuoliset jäsenet esiintyivät profiilikuvissaan huolettomina, pitämässä hauskaa tai jonkun aktiviteetin parissa. Muutamassa kuvassa esiintyi myös muita ihmisiä, kenties kavereita tai tyttöystäviä.

Yhteisöstä riippumatta kaikille aineistoon valikoituneille nuorille ulkonäkö vaikutti olevan tärkeä asia, sillä enemmistö profiilikuvista keskittyi kuvaamaan kuvassa esiintyvän kasvoja ja ylävartaloa. Vain muutamassa aineiston profiilikuvassa ei näkynyt henkilön kasvoja kunnolla ja vain yhdessä profiilikuvassa esiintyjä oli selin kameraan päin. Aineiston perusteella voi siis päätellä, että IRC-Galleriassa halutaan esiintyä omana itsenä, vaikka profiilikuvia olisi helppo muokata ja muunnella. Lukioyhteisön jäsenet eivät olleet muunnelleet profiilikuviaan jälkikäteen ollenkaan taustan eikä omien kasvojen kohdilta, mutta he olivat käyttäneet jonkin verran tekstien lisäälyä kuvien sisälle. Skinheads_never_die-yhteisön jäsenet eivät myöskään olleet muokanneet profiilikuviansa esiintyjän kohdalta, vaan he olivat käyttäneet hyväksi kuvakulmia. Kahdessa profiilikuvassa henkilö oli ottanut kuvan itsestään alhaaltapäin, jolloin hän vaikuttaa isommalta ja voimakkaammalta.

Eniten kuvien muokkaamista oli käytetty punk- ja gootit-yhteisöjen jäsenten profiilikuvissa. Tulos ei ole yllättävä etenkin goottien suhteen, koska heille estetiikka on jo aikaisempien tutkimusten (esim. Hodgkinson 2002; Schwöbel 2006) perusteella tärkeää. Gootit käyttivät profiilikuvissa taustan muokkaamista, taustan ja kasvojen ylivalottamista sekä elementtien lisäämistä kuviin. Muutamassa punkkareiden profiilikuvassa oli puolestaan häivytetty kuvan taustaa, jolloin se oli epäselvä ja kuvassa esiintyjä korostui siitä. Kuvien käsittelyllä oli useissa tapauksissa haluttu korostaa joko kuvassa esiintyjän ulkonäköä, vartalon osia tai henkilön ja taustan vastakohtaisuutta, jolla kuvasta oli saatu dramaattisempi tai huomiota herättävämpi.

Kuitenkaan muutamien nimimerkkien, profiilikuvien ja niihin liittyvien tekstien tulkinnan ja niistä tehtyjen päätelmien avulla ei voi sanoa, että kaikki skinit, gootit tai punkkarit olisivat juuri tuollaisia tai tällaisia. Tärkeää on huomioda, että konteksti eli tässä tutkimuksessa IRC-Galleria vaikuttaa siihen, mitä ihmiset haluavat itsestään näyttää ja kertoa. Myös oma tutkijan positio ja aikaisemmat tiedot alakulttuureista ovat vaikuttaneet tehtyihin tulkintoihin. Joku muu tutkija olisi saattanut tulkita kuvia eritavoin, tai huomata niistä jotain, mikä itseltäni on jäänyt huomioimatta. Tulokset voisivat olla myös erilaisia, jos aineistoon olisi kuulunut lisäksi yhteisöjen jäsenten keskusteluja ja yhteisöjen seuruaika olisi ollut pidempi.

Siitä huolimatta muutamankin tapauksen avulla voidaan sanoa sentään joitakin toistuvia piirteitä. Alakulttuureihin kuuluvat jäsenet esiintyivät selvästi laittamissaan kuvissa erilailla kuin tavalliseen yhteisöön kuuluvat nuoret. Hiustyyli ja ulkonäkö ja vaatetus olivat kaikissa kuvissa esillä, ja niissä oli tietyn yhteisön sisällä samankaltaisuutta ja yhteneviä elementtejä ja eroavaisuuksia verrattuna toisiinsa. Gooteilla vaatetuksessa yleisin väri oli aineistossa musta, punainen ja valkoinen, punkkareilla oli samaa värimaailmaa yhdistettynä neonväreihin, kun taas skineillä pukeutumisessa ei noudatettu mitään tiettyä värimaailmaa. Myöskään lukioyhteisön jäsenten kuvissa ei ollut mitään toistuvia värejä.

Vaikka tutkimukseen valikoituneet alakulttuureihin kuuluvat nuoret esiintyivät persoonina ja näyttivät julkaisemissaan profiilikuvissa itselle tärkeitä asioita, esiintyminen oli yhteisölle alisteista ja uskollista Goffmania (1971) lainaten. Tavallisia nuoria edustaneet lukioyhteisön jäsenet vaikuttivat tuovan henkilökohtaista tai persoonallista identiteettiään vahvemmin esille verrattuna alakulttuurisiin yhteisöihin kuuluviin nuoriin. Lukioyhteisön jäsenten nimimerkit olivat lähempänä henkilön omaa syntymänimeä tai muunnoksia siitä, kun taas alakulttuurisissa yhteisöissä jäsenten nimimerkeissä näkyi alakulttuurille ominaisia liitteitä ja ilmaisuja, mikä on jo aikaisempien tutkimustulosten (esim. Raippa 2000) mukaan tavallista.

Kuvagallerioita koskevaa tutkimusta on Suomessa vielä melko vähän ja siten jatkotutkimuksille on tarvetta. Tässä tutkimuksessa avautui useita näkökulmia, joihin olisin halunnut kiinnittää huomiota ja joita jo osittain sivusin. Tulevaisuudessa on mielenkiintoista nähdä, muodostuvatko sosiaaliset yhteisöpalvelut yhä tärkeämmiksi areenoiksi ja näyttämöiksi nuorten identiteetin kehittämisen ja rakentamisen kannalta.

IRC-Galleriaa ei ole vielä riittävästi hyödynnetty aineistonkeruun paikkana. Yksi tutkimuksen aihe olisi selvittää sukupuolten välisiä representaatioita esim. identiteetin esittämisessä, IRC-Galleriassa käytävien keskustelujen tai kuvista saatujen kommenttien perusteella. Yksi mielenkiintoinen aihe olisi kysellä IRC-Galleriaa käyttäviltä ihmisiltä, miksi he valitsevat tietyt kuvat ja nimimerkit itsensä edustuksiksi. Kertovatko kuvat ja nimimerkit johonkin yhteisöön samastumisesta vai kertovatko ne henkilön persoonallisesta

identiteettistä ja itseilmaisusta. Mikä merkitys nimimerkillä on? Kuvaako se käyttäjää vai onko se täysin mielivaltaisesti keksitty tai miksi on valittu juuri se? Eräs tutkimisen aihe olisi selvittää, miten kuvista saatu palaute vaikuttaa kuvien valintaan, julkaisemiseen ja omaan minäkuvaan sekä identiteettiin.

Tärkeätä on myös huomata, että vaikka henkilö kuuluisi alakulttuuriseen yhteisöön, hän voi kuulua samalla myös lukemattomiin muihin yhteisöihin, jotka eivät välttämättä liity mihinkään alakulttuureihin. Yksilöt voivat kokeilla monenlaisia sosiaalisia rooleja, ja vaihdella niitä monesti saman päivän sisällä. Ihminen voi ostaa monenlaisia tyylejä ilman, että taustalla tarvitsisi olla syvempää vakaumusta tai aatetta. Kuten Lähteenmaa (2001) on todennut, nuoret voivat kuulua useampiin kevyisiin yhteisöihin, ja harrastaa sukkuointia ilman, että heidän tarvitsisi olla ideologisesti sitoutuneita yhteisöön.

Vaikuttaisi siltä, että internetissä tapahtuva yhteisöllisyys ja vuorovaikutus on erilaista kuin kasvokkain tapahtuva. Virtuaalisessa ympäristössä ryhmään liittyminen sekä poistuminen siitä ovat melko vaivatonta ja nopeata, kun taas reaali maailmassa ryhmiin tai yhteisöihin liittyminen ei ole niin yksioikoista, vaan vaatii liittyjältä aikaa, vaivaa ja panostusta yhteisöönsä.

7 LÄHTEET

- Aalberg, V. (1991) Nuoruus psykoanalyysissa. Teoksessa T. Hoikkala (toim.) *Törmäävät tulkinnat. Kirja nuorista ja nuoruudesta*. Helsinki: Gaudeamus, 233–237
- Aro, L. (1999) Identiteetti ja perinne. Teoksessa B. Lönnqvist, E. Kiuru & E. Uusitalo (toim.) *Kulttuuria muuttavat kasvat*. Pieksämäki: Rt-Print Oy, 177–187
- Barthes, R. (1961) Sanoma valokuvassa. Teoksessa M. Lintunen (toim.) *Kuvista sanoin. Ajatuksia valokuvasta*. Porvoo: Wsoy, 120-137
- Bar-Tal, D. (1998) Group Beliefs as an Expression of Social Identity. Teoksessa S. Worchel, D. Paez & J-C. Deschamps (toim.) *Social identity. International perspectives*. London: SAGE Publications, 93-113
- Bauman, Z. (1996) *Postmodernin lumo*. Tampere: Vastapaino
- Bauman, Z. (1999) *Sosiologinen ajattelu*. suom. Jyrki Vainonen. Tampere: Vastapaino.
- Baym, N. (1995) The Emergence of Community in Computer-Mediated Communication. Teoksessa Steven G. Jones (toim.): *Cyber society*. Thousand Oaks: SAGE Publications, 138-163
- Beck, U., Giddens, A. & Lash, S. (1995) *Nykyajan jäljillä*. Tampere: Vastapaino
- Bell, P. (2001) Content Analysis of Visual Images. Teoksessa T. van Leeuwen & C. Jewitt (toim.): *Handbook of Visual Analysis*. London: Sage, 10–34.
- Dijk, J. van (1999) *The Network Society. Social Aspects of New Media*. London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications
- Elovirta, A. (1999) Modernismin jälkeen. Palasia valokuvataiteen lähihistoriasta. Teoksessa J. Kukkonen & J. Vuorenmaa (toim.) *Valoa 1839–1999 otteita suomalaisen valokuvan historiaan*. Helsinki: Suomen valokuvataiteen museo, 173–247
- Erikson, E. H. (1980) *Identity and the Life Cycle*. USA: W.W. Norton Company
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1996) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Rovaniemi: Lapin yliopisto
- Featherstone, M. (1991) *Consumer Culture & Postmodernism*. London: Sage Publications
- Fornäs, J. (1995) Youth, Culture and modernity. Teoksessa J. Fornäs & G. Bolin (toim.) *Youth Culture in Late Modernity*. London: Sage Publications, 1-11
- Fornäs, J. (1998) *Kulttuuriteoria. Myöhäismodernin ulottuvuuksia*. Tampere: Vastapaino

Fornäs, J. (2000) Digitaaliset rajaseudut. Identiteetti ja vuorovaikutteisuus kulttuurissa, mediassa ja viestinnässä. Teoksessa A. Järvinen & I. Mäyrä (toim.): *Johdatus digitaaliseen kulttuuriin*. Tampere: Tammer-paino Oy, 29–50.

Gergen, K. (1971) *The Concept of Self*. USA: Holt, Rinehart and Winstob, Inc.

Giddens, A. (1991) *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age*. Great Britain: Polity Press

Goffman, E. (1971) *The Presentation of self in Everyday Life*. Harmondsworth: Penguin Books

Goffman, E. (1986) *Frame Analysis. An Essay on Organization of Experience*. Boston: Northeastern University Press

Hall, S. (1999) *Identiteetti*. Tampere: Vastapaino

Heinonen, R. (2001) *Digitaalinen minä*. Helsinki: Edita Oy

Heinonen, U. (2008) *Sähköinen yhteisöllisyys. Kokemuksia vapaa-ajan, työn ja koulutuksen yhteisöistä verkossa*. Väitöskirja. Turun yliopisto. Humanistinen tiedekunta. Kulttuurituotannon ja maisematutkimuksen julkaisuja XIV Pori. Saatavilla www-muodossa:

<https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/39380/diss2008heinonen.pdf?sequence=1>

(viitattu 22.9.09)

Hietala, V. (1993) *Kuvien todellisuus. Johdatusta kuvallisen kulttuurin ymmärtämiseen ja tulkintaan*. Helsinki: Kirjastopalvelu Oy

Hilden-Paajanen, T. (2005) *Pahojen poikien piiri. Joensuun skinien epäilty rikollisuus 1995–1998*. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy. Saatavilla www-muodossa:

http://jk666.webng.com/underground/joensuun_skinit_1995-1998.pdf (viitattu 16.3.2010)

Hodkinson, P. (2002) *Goth: Identity, style and subculture*. Oxford: Berg

Hogg, M. & McGarthy, C. (1990) Social identity and Social Cognition. Teoksessa D. Abrams & M. Hogg (toim.) *Social Identity Theory. Constructive and Critical Advances*. London: Harvester Wheatsheaf, 1-25

Horsti, K. (2000) Maailma kylässä –ei jäämässä. kulttuurisen moninaisuuden ohittaminen mediassa. Teoksessa H. Tapper (toim.) *Me median maisemissa. Reflektioita identiteettiin ja mediaan*. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 140–165

Hurrelmann, K. (1988) *Social structure and personality development. The individual as a productive processor of reality*. Cambridge: Cambridge University Press

IRC-Galleria palvelun verkkosivut: <http://irc-galleria.net/>

- Järvinen, A. & Mäyrä, I. (2000) Kulttuuri muodonmuutosten ajalla. Teoksessa A. Järvinen & I. Mäyrä (toim.) *Johdatus digitaaliseen kulttuuriin*. Tampere: Tammer-paino Oy, 7-26
- Kangas, S. (2000) MUD-Verkon sosiaaliset tilat. Teoksessa A. Järvinen & I. Mäyrä (toim.) *Johdatus digitaaliseen kulttuuriin*. Tampere: Tammer-paino Oy s.147–164.
- Karjalainen, L. (2004) *Tilastomatematiikka*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Kellner, D. (1998) *Mediakulttuuri*. Tammer-Paino Oy, Tampere
- Kemppinen, P. (1998) *Nuoruuden taikaa. Kurkistuksia nuorisokulttuureihin*. Vantaa: Kannustusvalmennus P. & K. Oy
- Kivikuru, U. (2000) Kansalaisten yhteisyys ja ”he”. Teoksessa H. Tapper (toim.) *Median maisemissa. Reflektioita identiteettiin ja mediaan*. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 11–50
- Koskimaa, R. (2000) Digitaaliset tekstit ja kirjallisuus. Teoksessa A. Järvinen & I. Mäyrä (toim.) *Johdatus digitaaliseen kulttuuriin*. Tampere: Tammer-Paino Oy, 113–128.
- Kotkavirta, J. & Sironen, E. (1989) *Moderni /postmoderni*. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy
- Kress, G. & Van Leeuwen, T. (2006) *Reading Images. The Grammar of Visual Design*. London: Routledge
- Krippendorff, K. (1980) *Content Analysis. An Introduction to Its Methodology*. Beverly Hills: Sage Publications
- Kroger, J. (2007) *Identity development. Adolescence through Adulthood*. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications
- Kupiainen, R. (2007) Voiko kuvaa lukea? Visuaalisen lukutaidon kysymyksiä. Teoksessa L- M. Rossi & A. Seppä (toim.) *Tarkemmin katsoen. Visuaalisen kulttuurin lukukirja*. Helsinki: Gaudeamus, 36–55
- Kuusela, P. (2006) Realismi ja sosiaalisen identiteetin episteeminen status. Teoksessa P. Rautio & M. Saastamoinen (toim.) *Minuus ja identiteetti. Sosiaalipsykologinen ja sosiologinen näkökulma*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print, 34–55.
- Kuusela, P. (2001) George Herbert Mead. Pragmatismi ja sosiaalipsykologia. Teoksessa V. Hänninen, J. Partanen & O-H. Ylijoki (toim.) *Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjät*. Tampere: Vastapaino, 61–78
- Laine, T. (1996) Eri puolilla kehoa. Teoksessa R. Koikkalainen (toim.) *Ruumiita! ruumiista, ruumiillisuudesta, kehosta ja kehollisuudesta*. JYY julkaisusarja n:o 39. Jyväskylä: Kopi-Jyvä

- Laukkanen, M. (2007) *Sähköinen seksuaalisuus: tutkimus tyttöydestä nettikeskusteluissa*. Tampere: Juvenes print
- Lehtinen, V. E. (2007) *Maintaining and extending social networks in IRC-galleria*. Pro gradu – tutkielma. Helsingin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden laitos, Sosiaalipsykologia. Saatavilla www- muodossa:
<https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/7282/maintain.pdf?sequence=1> (Luettu 20.10.2008)
- Lehtonen, H. (1990) *Yhteisö*. Tampere: Vastapaino
- Loiri, P. & Juholin, E. (2003) *Huom! Visuaalisen viestinnän käsikirja*. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy
- Lukkarinen, V. (1998) Taideteos tutkimuskohtena. Teoksessa A. Elovirta ja V. Lukkarinen (toim.) *Katseen rajat*. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino, 207–215
- Lyytinen, P., Korkeakangas, M., Lyytinen, H. (1995) *Näkökulmia kehityspsykologiaan: kehitys kontekstissaan*. Helsinki. Wsoy
- Lähteenmaa, J. (1991) Alakulttuuriteoria. Teoksessa T. Hoikkala (toim.) *Törmäävät tulkinnat. Kirja nuorista ja nuoruudesta*. Helsinki: Gaudeamus, 255–263
- Lähteenmaa, J. (1996) Alakulttuuriteorian nousu ja tuho? Teoksessa L. Suurpää & P. Aaltojärvi (toim.) *Näin Nuoret*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 95–128
- Lähteenmaa, J. (2001) *Myöhäismoderni nuorisokulttuuri. Tulkintoja ryhmistä ja ryhmiin kuulumisen ulottuvuuksista*. Väitöskirjan yhteenveto. Nuorisotutkimusverkosto, nuorisotutkimusseura, julkaisuja 14. Helsinki: Hakapaino Oy
- Maffesoli, M. (1995) *Maailman mieli. Yhteisöllisen tyylin muodoista*. Suomentanut Mika Määttä. Tampere: Tammer-Paino Oy
- Maffesoli, M. (1996) *The Time of the Tribes. The Decline of Individualism in Mass Society*. London: SAGE Publications
- Mead, G. H. (1934) *Mind, Self & Society. From the standpoint of a social behaviorist*. Chicago: The University of Chicago Press
- Messarjis, P. (1997) *Visual Persuasion. The Role of Images in Advertising*. Thousand Oaks: Sage Publications
- Mikkola, H. & Oinas, H-M. (2007) *Nuorten kehonkuva ja IRC-Galleriassa tapahtuva identiteetti-ilmaisuu*. Pro gradu- tutkielma. Oulun yliopisto. Julkaistu Mannerheimin lastensuojeluliiton sivuilla. Saatavilla www-muodossa:
http://vanhemmat.mll.fi/lapsetjamedia/kk_artikkeli4.php (Viitattu 22.10.2008)

Miles, S. (2003) Researching Young People as Consumers: Can and Should We Ask Them Why? Teoksessa A. Benneth, M. Cieslik & S. Miles (toim.) *Researching Youth*. New York: Palgrave Macmillan, 170-185

Mustonen, A. & Peura, J. (2007) *Netin kuvagalleriat nuorten elämässä. Nettikyselyn tuloksia 2007. Tulosten vertailua 2006 ja 2007*. Saatavilla www-muodossa: http://vanhemmat.mll.fi/lapsetjamedia/files/MLL_galleriaraportti_2007.pdf (Viitattu 20.10.2008)

Mäyrä, I. (2000) Internetin kulttuurinen luonne: kaaosherroja ja verkonkutojia. Teoksessa A. Järvinen & I. Mäyrä (toim.) *Johdatus digitaaliseen kulttuuriin*. Tampere: Tammer-Paino Oy, 95–109

Nikander, P. (2001) *Kenneth Gergen. Konstruktionistinen ja postmoderni sosiaalipsykologia*. Teoksessa Vilma Hänninen, Jukka Partanen & Oili-Helena Ylijoki (toim.) *Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjiä*. Tampere: Vastapaino, 275-298

Paasonen, S. (2006) Identiteetti internetissä. Teoksessa A. Mäkelä, L. Puustinen & I. Ruoho (toim.) *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus, 149–167

Palin, T. (1998) Kuva ja konteksti: merkistä mieleen. Teoksessa A. Elovirta & V. Lukkarinen (toim.) *Katseen rajat*. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino, 115–150

Palin, T. (1999) Henkilökuva arkiston ja kuvataiteen leikkauspisteessä. Teoksessa J. Kukkonen & J. Vuorenmaa (toim.) *Valoa 1839–1999 otteita suomalaisen valokuvan historiaan*. Helsinki: Suomen valokuvataiteen museo, 41–85

Perho, S. (2000a) *The racist youth subculture: The case of the little skinheads of Joensuu*. Julkaisussa: *Young 2000*;8;17 (online) Saatavilla www-muodossa: <http://you.sagepub.com/cgi/reprint/8/3/17?ssource=mfc&rss=1> (viitattu 10.3.2010)

Perho, S. (2000b) *Skinneyden äärellä. Tutkimus skinhead-alakulttuurista kiinnostuneista joensuulaisnuorista*. Joensuun yliopisto. Karjalan tutkimuslaitoksen julkaisuja. N:o 128. Joensuu: Joensuun yliopistopaino

Peräkylä, A. (2001) Erving Goffman. Sosiaalisen vuorovaikutuksen rakenteet. Teoksessa V. Hänninen, J. Partanen & O-H Ylijoki (toim.) *Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjiä*. Tampere: Vastapaino, 347–364

Peura, J., Mikkola, H., Oinas, M-M., Tuominen, S. ja Mustonen, A. (2006) *Netin kuvagallerioiden ilot ja ongelmat*. TUNNE-hanke. Saatavilla www-muodossa: http://vanhemmat.mll.fi/lapsetjamedia/kuvagalleria_raportti.pdf (Luettu 30.9.2008)

Pirkanen, H. (2006) Ruumiilistuvat sukupuoli-identiteetit pelissä. Teoksessa P. Rautio & M. Saastamoinen (toim.) *Minuus ja identiteetti*. Tampere: Tampereen yliopistopaino, 90–122

Puuronen, V. (1995) *Nuoret maailmansa tuottajina? Tutkimus nuorisosiologian*

metodologiasta ja nuorten keskusteluista. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja N:O 21. Joensuu: Joensuun yliopistopaino

Puuronen, V. (2001) ”Puhas valkoinen rotu”. Skinien ideologia ja symbolit. Teoksessa V. Puuronen (toim.) *Valkoisen vallan lähettäjä. Rasismien arki ja arjen rasismi*. Tampere: Vastapaino

Puuronen, V. (2006) *Nuorisotutkimus*. Tampere: Vastapaino

Quart, A. (2003) *Brändätyt: ostetaan ja myydään nuoria*. Helsinki: Like

Raippa, R. (2002) *Punkin kaksi vuosikymmentä. Etnografiaa ja punkkareiden elämäkertoja*. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja N:O 80 Joensuu: Joensuun yliopistopaino

Rautio, P. (2006) Historiallista johdattelua minä- ja identiteettitutkimukseen. Teoksessa P. Rautio & M. Saastamoinen (toim.) *Minuus ja identiteetti*. Tampere: Tampereen yliopistopaino, 11–22

Reimer, B. (1995) Youth and modern lifestyles. Teoksessa J. Fornäs & G. Bolin (toim.) *Youth culture in late modernity* London: Sage Publications, 120–144

Rheingold, H. (1993) *The virtual community. Homesteading on the electronic frontier*. United States of America: Addison-Wesley Publishing Company

Rose, G. (2001) *Visual Methodologies. An introduction to the interpretation of visual materials*. London: SAGE Publications

Ruohonen, S. (2001) *Nuorten pukeutuminen: erottautumista, elämyksiä, harkintaa*. Joensuu: Joensuu University Press

Räsänen, Pekka (2000) *Kulutusvalintojen postmodernit piirteet ja rakenteelliset reunaehdot*. Sosiologia 37:3, 228–242

Saaristo, K. & Jokinen, K. (2004) *Sosiologia*. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö

Saastamoinen, M. (2006) Minuus ja identiteetti tutkimuksen haasteina. Teoksessa P. Rautio & M. Saastamoinen (toim.) *Minuus ja identiteetti*. Tampere: Tampereen yliopistopaino, 168–180

Saastamoinen, M. (2006) Yksilö, riskitietoisuus ja psykokulttuuri. Teoksessa P. Rautio & M. Saastamoinen (toim.) *Minuus ja identiteetti*. Tampere: Tampereen yliopistopaino, 136–169

Salminen, A. (1996) Kuva ja näkeminen. Teoksessa L. Piironen & A. Salminen (toim.) *Kuvitella vuosisata. Taidekasvatuksen juhla kirja*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Salmivalli, C. (2005) *Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys*. Keuruu: OTAVAN KIRJAPAINO OY

- Salo, K. (2005) *Rockin visuaalisuus. Rocktyyliien rakentumista ja kirjoja 2000-luvulla*. Päättötyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Kulttuuri/ Vaatetusalan koulutusohjelma. Saatavilla www-muodossa:
<https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/6178/TMP.objres.124.pdf?sequence=1> (viitattu 18.11.2009)
- Schwöbel, L. (2006) *Finnish Gothic Subculture*. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Historian ja etnologian laitos. Kulttuuriantropologia. Saatavilla www-muodossa:
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/8045/URN_NBN_fi_jyu-2007106.pdf?sequence=1 (viitattu 15.2.2010)
- Seppä, A. (2007) Kulttuurin kuvallistuminen. Teknologisoitumisen seuraus vai ylilyönti? Teoksessa L-M. Rossi & A. Seppä (toim.) *Tarkemmin katsoen. Visuaalisen kulttuurin käsikirja*. Helsinki: Gaudeamus, 14–35
- Seppänen, J. (2001a) *Katseen voima. Kohti visuaalista lukutaitoa*. Tampere: Vastapaino
- Seppänen, J. (2001b) *Valokuvaa ei ole*. Helsinki: Musta taide. Suomen valokuvataiteen museo
- Seppänen, J. (2005) *Visuaalinen kulttuuri. Teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsemiselle*. Tampere: Vastapaino
- Siurala, L. (1991) Nuoret kuluttajat. Teoksessa T. Hoikkala (toim.) *Törmäävät tulkinnat. Kirja nuorista ja nuoruudesta*. Helsinki: Gaudeamus s.135–139
- Slater, D. (1997) *Consumer Culture & Modernity*. USA: Blackwell Publishing
- Suoranta, J. (2001) Cyberkids Lapset mediakulttuurin toimijoina. Teoksessa M. Kangassalo & J. Suoranta (toim.) *Lasten tietoyhteiskunta*. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy, 15–49
- Suoranta, J. & Lehtimäki, H. (2003) Verkostosiaalisuus ja nuoret. Teoksessa S. Kangas & T. Kuure (toim.) *Teknologisoituva nuoruus. Nuorten elinolot – vuosikirja*. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 30–38
- Suurpää, L. (1996) Yksilöllistä sosiaalisuutta vai sosiaalista yksilöllisyyttä. Teoksessa L. Suurpää & P. Aaltojärvi (toim.) *Näin nuoret*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 51–73
- Suvanto, T., Töyssy, S., Vartiainen, L. & Viitanen, P. (2004) *Kuvan tekijä. Taide ja visuaalinen maailma*. Porvoo: Werner Söderström Oy
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2002) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi

- Turkle, S. (1995) *Life on the Screen. Identity in the Age of the Internet*. London: Weidenfeld & Nicholson
- Uotila, M. (1994) *Pukeutumisen kuva. Fenomenologis-eksistentiaalinen lähestyminen pukeutumiskuvien tekemiseen ja tulkintaan*. Helsinki: Yliopistopaino
- Wilska, T-A. (2005) Nuoret kuluttajat -Samanlaisia vai erilaisia? Teoksessa T-A. Wilska (toim.) *Erilaiset ja samanlaiset. Nuorisobarometri 2005*. Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 31. Helsinki: Yliopistopaino, 66–81
- Wellman, B. & Gulia, M. (1999) Virtual Communities as communities. Net Surfers don't ride alone. Teoksessa S. A. Marc & P. Kollock (toim.) *Communities in Cyberspace*. London: Rotledge, 167-194
- Worchel, S. (1998) A Developmental View of the Search for Group Identity. Teoksessa S. Worchel, D. Paez & J-C. Deschamps (toim.) *Social identity. International perspectives*. London: SAGE Publications, 53-74